

PARASIZ EK

Cumhuriyet

4 EKİM 2004

50 YILIN TANIKLIĞINDA

MİMARLIK ve KENT

ÇAĞDAŞ KENTLER İÇİN MİMARLIK

ÇAĞDAŞ KENTLER İÇİN MİMARLIK

MİMARLAR ODASI 50 YILINDA

[megaron]

Her yıl Mimarlar Odası'nın kuruluş yıldönümünde düzenlenen "Mimarlar Odası 50. Yılı" etkinliği, bu yıl da "Mimarlar Odası 50. Yılı" temasıyla düzenlenmiştir. Mimarlar Odası'nın kuruluşunun 50. yıldönümünde düzenlenen etkinlikler, Mimarlar Odası'nın kuruluşunun 50. yıldönümünde düzenlenen etkinlikler, Mimarlar Odası'nın kuruluşunun 50. yıldönümünde düzenlenen etkinlikler...

Her yıl Mimarlar Odası'nın kuruluş yıldönümünde düzenlenen "Mimarlar Odası 50. Yılı" etkinliği, bu yıl da "Mimarlar Odası 50. Yılı" temasıyla düzenlenmiştir. Mimarlar Odası'nın kuruluşunun 50. yıldönümünde düzenlenen etkinlikler, Mimarlar Odası'nın kuruluşunun 50. yıldönümünde düzenlenen etkinlikler, Mimarlar Odası'nın kuruluşunun 50. yıldönümünde düzenlenen etkinlikler...

Hassa Mimarlar Ocağı'ndan Mimarlar Odası'na...

Osmanlı Mühendis ve Mimar Cemiyeti mührü.

Mimarlar Türkiye'de 19. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu saray teşkilatı içinde, "sermimar" yönetiminde kamu yapılarını üreten "hassa mimarları" olarak yer alıyordu. Yapılara ilişkin kuralları belirlenmesi ve yapı faaliyetlerinin denetlenmesi bu kurum tarafından yapıyordu. Kamu yapıları dışında konut vb. yapıların tasarımı ve uygulaması, loncalara bağlı "yapı ustaları" eliyle yürütülüyordu.

19. yüzyılın ikinci yarısında Batılılaşma hareketleri içinde mimarların sarayda ve kamu dışı alanlardaki tarihi örgütlenmesinin de çözüldüğü görülmektedir. 1928 yılından Mimarlar Odası'nın kurulduğu 1954 yılına kadar mimarlar, genel dernek statüsünde çalışan "Yüksek Mimarlar Birliği" ve "Mimarlar Derneği" ile mesleki örgütlenmelerini sürdürmüşlerdir.

Mimarlar Derneği, mesleki etkinliğinin geliştirilmesi ve yasal güvenceler sağlanmasında önemli kazanımlar elde etmiş, Mimarlar Odası'na devretmiştir.

MIMARLAR ODASI

Mimarlar Odası 1954 yılında çıkarılan 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimarlar Birliği Yasası ile kurulmuştur. Yasa, Mimarlar Odası'na şu görevleri vermektedir:

- Mimarların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki çalışmalarını kolaylaştırmak;
- Mesleğin genel çıkarlara uygun olarak gelişimini sağlamak;
- Mimarların birbirleriyle ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü hâkim kılmak üzere meslek disiplinini korumak;
- Meslek ve meslek çıkarlarıyla ilgili konularda resmi makamlarla işbirliği yaparak yardım ve önerilerde bulunmak;
- Meslekle ilgili bütün mevzuat, normlar şartnameleri incelemek, bunlar hakkındaki görüş ve düşüncelerini ilgililere bildirmek.

MIMARLAR ODASI ÖRGÜTLENİYOR

1980'li yıllara kadar çalışmalarını ülkenin üç büyük kenti İstanbul, Ankara ve İzmir'de kurulan Şubeler ile yürüten Mimarlar Odası'nın bugün 21 ilde Şubesi, 79 kentte Temsilciliği ve 145 kentte Oda Temsilcisi bulunmaktadır.

Mimarlar Odası, mesleğin uygulanmasında etkin bir konum kazanmıştır. Oda örgütünün bulunduğu çoğu kentte, belediyelerle yapılan protokol uyarınca, mimari projeler belediyece onaylanmadan önce Oda denetiminden geçmektedir. Koruma Kurulları'na onaylanacak projeler için de Oda denetimi gerekmektedir.

Bu uygulama, hükümet ve belediyelerin siyasal tutumuna göre zaman zaman aksayabilmekte, bu nedenle Oda uygulamanın yasal zorunluluk haline gelmesi için çalışmaktadır.

Mimarlar Odası, ülkede resmi kuruluşlarla açılan ulusal ve uluslararası mimari proje yarışmalarının

Hassa Mimarlar Ocağı geçit töreninde Süleymanîye Camisi'nin maketini taşıyorlar. (Levni'nin Sürnamesi'nden)

Mimar Sinan elinde metresiyle, Kanuni Sultan Süleyman'ın mezarından... (Nakkaş Osman'ın minyatüründen)

Oda ve UIA tarafından benimsenen kurallara uygun düzenlenmesi konusunda titizlik göstermektedir.

Resmi yarışmalarda jüri üyelerinin çoğunluğu Mimarlar Odası Yarışmalar Komitesi tarafından önerilen adaylar arasında belirlenmektedir.

Mimarlar Odası ayrıca her iki yılda bir düzenlediği Ulusal Mimarlık Sergisi ve Ödülleri ile kamuoyunda mesleğin tanıtılmasını ve mimarlık ürünlerinin değerlendirilmesini sağlamaktadır.

MIMARLAR ODASI TOPLUM HİZMETİNDE

Mimarlar Odası kendisine yasalarla verilen görevleri toplumsal sorumluluk açısından en geniş biçimde yorumlamış ve toplumsal gelişmeler içinde etkin bir konum kazanmıştır.

Mimarlar Odası, Merkez, Şube ve Temsilcilik örgütleriyle ülkenin her yerindeki kentsel sorunların mimarlık ilkeleri ışığında müdaçeslini vermektedir. Kentlerdeki ulaşım, altyapı, kentsel yenileme, koruma projeleri, yeni yapı izinleri, imar planı vb. uygulamaları kamu yararı açısından değerlendirilen Mimarlar Odası, bu konularda kamuoyuna yönelik kampanyalar sürdürmektedir.

Kent, toplum ve ülke çıkarlarını gözetmeyen imar kararları ve uygulamalarına karşı da gerektiğinde yargı yoluna giderek davalar açmaktadır.

Mimarlar Odası diğer meslek kuruluşları ve aydın çevrelerle birlikte ülke siyasal yaşantısının etkin bir ögesi olmuştur.

Türkiye'deki siyasal gelişmeler içinde Mimarlar Odası kuruluşundan bu yana meslek alanının yanı sıra genel konularda, ekonomik kalkınma, insan hakları ve demokratikleşme mücadelesinde görüş belirtir ve çoğu zaman muhalefet işlevini yerine getiren bir konumda olmuştur.

MEGARON NEDİR?

Megaron, insan yerleşmelerinin ilk mekânlarıdır. Mezopotamya'yla birlikte ilk yerleşme bölgelerini barındıran Anadolu'da bir anlamda mimarlığın doğuşunun simgesidir.

Megaron 1980'li yıllardan bu yana Mimarlar Odası'nın amblemi niteliğini kazanmıştır. Bir kapı ve dört duvarın oluşturduğu en basit mekân simgesi olan "Megaron" amblem olarak kullanılan oranlarıyla, farklı incelemeler yapmayı da amaçlıyor.

"Megaron"un iki yan duvarının ön ve arka duvarlara göre, altın oranları uyarınca daha kalın olması, yine en basit konstrüktif öğeler olan iki kolon ve bir lentoyu simgeliyor.

Kolon çizgilerinin kalınlığı nedeniyle, dışardaki karenin içinde yaratılan dikdörtgen mekân ise mimaride karmaşık çelişkiyi simgeliyor.

mimarlık ve kent

Editörden...

Mimarlık alanında yeni gelişmeler yaşanıyor. 'Çevre' ve 'katılım' düşüncelerinin toplumda giderek daha fazla ilgi uyandırdığını izliyoruz. Değişen dünyanın ve değişen toplumun gereksinimlerine uygun modeller üretebilmek meslek alanlarının ortak kaygısı. Mimarlık alanında ise bu kaygı çok farklı boyutlarla birlikte ele alınmak durumunda. Mesleğin toplum tarafından daha çok tanınması hedefi; mesleki uygulamalardaki düşünsel altyapının irdelemesi, toplum tarafından izlenebilmesi, kentlinin çevre dönüşüm süreçlerine katılması bile, daha fazla bilgi sahibi kılınması ve tepkilerinin alınması süreçlerine yöneliyor. Meslek uygulamalarını, kamu yararı açısından değerlendiren deneyimler bugün önceki yıllara oranla daha yaygın. 'Sağlıklı çevre', 'yaşanılır kent', 'sürdürülebilirlik' gibi kavramların gündemde olması da bu tür sorgulamaların toplum lehine artmakta olduğunu doğruluyor...

Mimarlık, çağdaş ve uygar toplumun önemli bir göstergesidir. Kültür sürecinin bir yansımasıdır. Mekâna, kente, bireye ve kimliğe kadar yayılan bir yansımadır bu. Bu nedenle, mimarlık süreci çok boyutlu olarak ele alınmalı ve olabildiğince yaygın bir tabanda tartışmaya açılabilir.

Ülkemizde de daha sorgulayıcı bir anlayışın yaratılması ve yaşama geçirilmesi çabaları sürmekte. Özellikle mimarlık mesleğinin faaliyetleri açısından irdelediğinde, 'yapılı çevre' nin kalite arayışı, günlük yaşamımızda bir parçasına dönüşmekte. Mimarlık mesleğinin toplumsal paylaşımı çok gerektiren bir niteliği var. Diğer birçok meslekten farklı olarak, tüm bireylerin (kentlilerin) ortak bir değerlendirme platformuna sahip ve düşünsel ve(ya) fiziksel katılıma açık olma özelliğini yapısında taşıyor.

Toplumla mimarlık mesleğiyle gerçekleştirecek böylesi bir süreç kuşkusuz herkesin 'mimar' oluvermesi şeklinde yorumlanmamalı. Burada vurgulanan mimarlığın bir düşünsel yaklaşım, bir siyasi tavır veya görüşten bağımsız değerlendirilemeyeceğidir. Mimarlık bu nedenle, düşünsel paylaşımına, çoğulculuğa, katılıma, demokrasiye olabildiğince farklı açınımlar getirme potansiyeline de sahiptir.

Günümüzün önemli bir sorunu, hızlı gelişen teknolojiyi, iletişim olanaklarını, uluslararası işbirliği modellerini vb. bireyin ve toplumun yararına dönük olarak değerlendirebilmektir. Gelişen ve gelişmekte olan yeni disiplinlerarası dinamikler ve etkileşim süreçleriyle ve uzmanlıkların da kaçınılmaz olarak artmasıyla birlikte, meslekler toplum karşısında yeni 'yüzler' ve farklı görme biçimleri gerektiriyor. Meslektaşların önemli bir sorumluluğu ise sürece destek vermek sağlıklı yönlendirebilmek ve yaratıcı çözümler üretebilmektir. Değişen ve farklılaşan bilgi alanları, paylaşım, şeffaflık vb. gibi olanaklar doğru değerlendirildiğinde meslek platformları önemli destek alanlarına dönüşebilir; meslek örgütlenmeleri ülke ve kamu yararını destekleme konusunda önemli katkılar sağlayabilir. Konumuz böylece

Leonardo Da Vinci'nin altın oranı gösteren insan figürü.

bir 'farkında'lık olduğunda, uygarlaşmanın önkoşulu olarak kurumsallaşma ve meslek örgütlenmesi gündemde olacaktır. Uygar kent, uygar çevre, bilginin paylaşılmasını, çoğaltılmasını ve uygar kentli bilincini gerektirmekte. İnsan saygısı ve sevgisi, çevrenin herkes için olduğu düşüncesinin yaygınlaşan kabulü, ekolojist yaklaşımlar, eko düşüncesinin hemen her alanda yaşama geçirilme çabaları... Tüm bunlar tasarım sürecine nasıl yansımali? Yalnızca fiziksel boyutuyla değil, toplumsal sorumluluk içinde ve zengin düşünsel içerikle toplumla meslek arasında ne şekilde paylaşılmalı?

Hazırlanmış olduğumuz bu yayınlı amaçladığımız, böylesi bir yaklaşımla ve değişen koşulların farkında olarak bugün geldiğimiz noktada meslek örgütlenmelerinin işlevini anımsatmak ve bir buluşma noktası yaratmaktır. Toplum ile mesleğin buluşması öncelikle toplumdaki gelecek düşüncelere fırsat vermesi, açık olabilmeyi, eleştirilmeyi gerektirir.

Mimarlar Odası'nın kuruluşundan bu yana izlediği misyon bu çerçevede değerlendirilmeliydi, yaklaşımları, etkileri toplumla tartışılmalıydı. İşte bu düşüncelerden hareketle burada yer alan yazıların kapsamını ve içeriklerini oluşturduk.

Ödümüz uzun yıllar özerkli katkılarda bulunmuş değerli kişilerden deneyimlerini birkaç sözle aktarmalarını istedik ve sizlerle paylaşmayı düşündük. Mimarlığın ve Mimarlar Odası'nın gündemini yoğun biçimde meşgul eden güncel konuları sizlere sunmak diğer bir amacımızdır. Ülkemizin son 50 yılda geliştirdiği tasarımı, kent, kültür politikalarına dair eleştiri ve görüşleri böyle özel bir fırsatla paylaşma dileğimizi gerçekleştirdik.

Biliyoruz ki, meslek uygulamaları ve eğitimi toplumdan kopuk olduğu sürece başarısızlığa mahkûm kalacaktır. Dayanışma, toplumdaki gelecek geri beslenme, farkında olma ve giderek olumlu veya olumsuz 'tepki'; değişen dünyanın önemli bir motivasyonunu oluşturmaktadır. Toplumsal içeriği olmayan, sosyal politikalarda karşılığını bulmayan, topluma söyleyecek sözü olmayan bir mimarlık, meslek ile toplum arasındaki yabancılaşmanın da temeli olabilir, bunu biliyoruz.

Hepimizin 'komşu' olduğu bir topluma doğru bir küçük adım atmak dileğiyle, birbirini anlamaktan, tanıtmaktan konuşalım istiyoruz... Çağdaş uygar kent ve çevrenin yaratılmasında insan saygısını, sevgisini tasarım sürecinde nasıl yer bulacağını birlikte arayalım...

Bu çok özel yayıncımızda bize katkı veren, 50. yıl coşkumuzu hissedene, düşüncelerini ve deneyimlerini aktararak bizlerle paylaşan ve tartışma ortamımıza katılan tüm değerli meslektaşlarımızı en içten teşekkür ve minnet duyularımızı sunuyoruz...

Deniz İncedayı Bülend Tuna

İmtiyaz Sahibi: **Cumhuriyet Vakfı** adına İlhan Selçuk
Genel Yayın Yönetmeni: **İbrahim Yıldız**
Görsel Yönetmen: **Mehmet Öskay**
Sorumlu Müdür: **Mehmet Sucu**
Baskı: **İhlas Gazetecilik A.Ş.**, 29 Ekim Caddesi No. 23 Yenibosna İstanbul
İdare Merkezi: **Türk Ocakları Caddesi No: 39/41 34334 Çagağloğlu-İstanbul**
Tel: 0 212-5120505, Faks: 0 2125138595

Editörler: Mimarlar Odası adına **Deniz İncedayı, Bülend Tuna**
Hazırlayanlar: **Müge Cengizkan, Ayşen Cıraoğlu, Günhan Danışman, Oktay Ekinci, Fatma Öcal, Tuğçe Selin Tağmat, Mücella Yapıcı**
Kapak: **Nilgün Kara Babacan**
Adres: **TMMOB Mimarlar Odası Genel Merkezi Konur Sokak No:4/2**
Yenişehir 06650 Ankara Tel: 0.312.417 37 27 Faks: 0.312.417 18 04
www.mimarlarodasi.org.tr

Kentlerimize egemen olan "mimarısız" yapı çevre içinde, mimarlığımızın her şeye rağmen gerçekleştirdikleri kimi özenle tasarlanmış binalar bile "farkında olunulmayan" sanat yapıtları olarak sadece meraklı gözlere hitap ediyor.

Fotoğraflar: Sedat Hakkı Eldem'in Zeyrek'teki SSK Binası (yanda), Sevinç ve Şandor Hadi'nin Maçka'daki Milli Reasürans Binası... (altta)

50 yılın tanıklığı, 50 yılın direnişi...

OKTAY EKİNCİ

Mimarlar Odası Genel Başkanı

Mimarlar Odası'nın 50. yılını anlamlı kılan sadece "yarım yüzyılın" geride kalması değil.

Kuşkusuz böylesi büyük yıldönümleri bir başka kutlanıyor, bir başka heyecan veriyor; ama, geride kalan 50 yılın mimarlık ve kentleşme sürecine bakıldığında, aynı heyecanın yerini "tarihsel bir sorumluluk" da alıyor.

Bu sorumluluk ise yine Mimarlar Odası'nın "mesleki yükümlülüklerinden" ve mimarlığın doğasındaki "toplumsal misyonundan" kaynaklanıyor. Çünkü geride kalan 50 yıl, "mesleğin" göreceli olarak ilerlediği, ama "mimarlık kültürünün" giderek gerilediği -ya da geriletildiği- bir yarım yüzyıl... Benzer şekilde ve buna bağlı olarak, aynı 50 yılın mimarlık alanındaki karakteristiğini de planlı ve "mimarca" kentleşmek yerine, genel söylemde de yerini "çarpık" yapılaşma olarak alan "kuralsız ve spekülasyonlu inar süreci" oluşturuyor.

İşte Mimarlar Odası, bir yandan mimarlığın "varlık" ve "esenlik" kavgasını üstlenirken bir yandan da mesleği de tutsak alan plansız kentleşmeye ve sadece inar rantını çoğaltmayı hedefleyen "tahrip edici" inar politikalarına karşı "direnme"nin kamusal kurumu olarak bu 50 yılı yaşadı. Böylesi bir "zorunluluk" yüzünden kazanılmaz olarak ortaya çıkan "karşı koyucu", "eleştirel" ve "sorgulayıcı" tavırını sürdürmek durumunda kaldığı için de özellikle iktidarların ve iktidar yanlıların söyleminde "sürekli ve her şeye muhalif" şeklinde tanımlandı...

Bu nedenle Mimarlar Odası için 50. yılda asıl yapılması gereken de sıradan bir özel kutlama değil, kuşkusuz onu da içerecek şekilde Türkiye'ye "yarım yüzyılın kentleşme ve mimarlık" serüvenini yeniden anımsatmak... Süregelen kentsel ve kültürel erozyonu durdurmaya yönelik umutları da canlı tutan, yeni ve alternatif politikaların üretilmesi için de aynı geçmişin tüm neden ve sonuçlarıyla ildelemeye, değerlendirmeye katkısı bulunluktur...

Çünkü Mimarlar Odası, ülkenin çağdaş uygarlık yürüyüşündeki en önemli engellerin arasında gelen "kentsel yağma" ve "imar rantı ekonomisi"nin hem 50 yıllık "uzman tanığı", hem de bu gidise karşı

dur durak bilmeden uyarılarıyla belki de en uzun soluklu "dirençlisi"...

Böylesi bir "konumun" da yüklediği "kamusal sorumluluğun" gereği olarak 50. yıl kutlamaları içinde bu tanıklığımızın "bellegini" ve bu "dirençimizin" serüvenini topluma da paylaştık ama önemli yeri tutuyor.

GECEKONDULASMAZDAN KAKAK KENTLEŞMEYE

Mimarlar Odası'nın kurulduğu 1954 yılı, Cumhuriyet'in ilk 25 yılında izlenen "dengeyi kalkınma" yerine sadece yatırımcılar için "cazip" batı bölgelerinin gelişmesini yeşleyen politikaların da etkisini kurumsallaştırmaya başladığı döneme rastlıyor.

Başta İstanbul olmak üzere büyük kentlere "iş ve aş göçünün" kitleselleştiği ve yönetiminin de adeta "himayesi" altında yaygınlaşan gecekondulaşmanın kendine özgü "ilegal yöntemler" yaratmaya başladığı böyle bir dönemde, mimarların ve mühendislerin "örgütlenmelerini" sağlayan yasaların devreye girmesi "yeşil" olarak görülebilir. Ancak, yine gecekondulaşmaya paralel olarak, kentlerdeki tarihi sivil mimarının "apartmanlar" için yıkılması başlatılan "yık-yap-sat sektörü"nün hükümet desteğiyle yaratılmasında, konut amaçlı inşaat

pazarının da güçlendirilip yaygınlaştırılmasında, "mimarlık ve mühendislik katkısı" önem kazanıyordu.

Bu nedenle, bir yandan ülkenin ve kentlerin "mimari" değerleri ve kültürel dokuları "kat karşılığı inşaat müteahhittliği"ni teşvik etmek üzere inar yıkımcılığı yok edilirken öbür yandan Türk Mimar ve Mühendis Odaları Birliği (TMMOB) ile bağlı olarak Mimarlar Odası ve İnşaat Mühendisleri Odası gibi "yapı sektöründe gerekli" mesleklerin örgütlenmesini sağlayan kuruluşların yaratılması da aynı süreçte gerçekleşti.

Ne var ki Mimarlar Odası'nın 1950'lerin ikinci yarısına ait arşivi, bu koşulluğa rağmen ve adeta "inadına" bir duruşla, Oda'nın hem gecekondulaşmaya hem de eski binaları ortadan kaldıran rant apartmanlaşmasına karşı, iktidarın baskısına da aldırmadan en sert içerikli eleştirileri yönelttiğini gösteren sayısız belgeyle dolu...

Nitekim çok sayıda inar affının ardından 1980 sonrasında "kaçak yapıları inar planları ile koruma" politikasıyla da Türkiye'de artık geleneksel ya da alışılmışımsı gecekondulaşma değil, "kaçak kentleşme" dönemi yaşıyoruz. Böylesi bir "mimarısız" yapı çevre içinde, mimarlığımızın her şeye rağmen gerçekleştirdikleri kimi özenle tasarlanmış binalar bile "farkında olunulmayan" sanat yapıtları olarak sadece meraklı gözlere hitap ediyor.

50. YIL MİMARLIK BİLDİRGESİ

Mimarlar Odası, işte böylesi bir sürecin tanığı olarak kutladığı 50. yılında, Türkiye'nin mimarlıkta yeniden buluşması gerektiğini anımsatmak üzere "Mimarlığa Saygı Yürüyüşü" düzenledi.

2 Ekim 2004 Cumartesi günü İstanbul-İstiklal Caddesi'nde gerçekleşen yürüyüşün ardından ilan edilen "Mimarlık Bildirgesi"nde ise dünya uygarlık tarihinin mimarlık ve kentsel beşliği olan ülkemizin bu hazinesini kurtarmak üzere izlenmesi gereken tutumlar görülmüyor. Umarız aynı bildirgeyle birlikte bu yayında dile getirilenler "İğdillerin" ilgisini çeker. Buna karşı sessiz ya da suskun kalması ise sadece mimarlığın değil onunla da bütünleşen uygarlığın "reddi" anlamına gelmiş olmaz mı?...

mimarlık ve kent

50 yıl geçivermiş

AYDIN BOYSAN

Mimarlar Odası Kurucu Genel Sekreteri

Mimarlar Odası kurulduğundan beri demek ki 50 yıl geçivermiş. İşe bakın lütfen!

Bu nedende ilk aklıma gelen 2. Dünya Savaşı'ndan kalan bir olaydır. Hitler, 1940 yılında Fransa'yı yenince, Paris'te bir nutuk vermiş ve Almanya'nın bin yıllık geleceğinin kurtarıldığını bildirmişti. Oysa 1945 yılında Almanya yerle bir edilince, bir Alman: "**Bin yıl amma da çabuk geçti ha!..**" demişti. Bu 50 yıl da tıpkı böyle.

Ben şimdi ciddi mimarlık görüşleri ileri sürmeye kalkışmayacağım.

Yapacağım iş gerçeklere kısaca ayna tutmaktan ibarettir.

Cumhuriyetimizden de iki yıl önce başlamış ömrümden gördüm ki ışıklı umutlarla ve mutluluk duygularıyla karşıladığım pek çok olay, yanlış ve çirkin sonuçlandı. Umutların bazen gümbürtülerle yıkıldı bazen de sessizce yitti gitti.

Cumhuriyetimizin 10. ve de 20. yıllarında ülkemiz geleceğinin parlak olduğuna inanç içindeydim. 30. ve de 40. yıllarında görebildiğim durumlar, ülkemiz geleceğinde bazı kuşkuyla düşmeme neden oldu. 80. yılda ise aydın kişilerin umursamazlığı, açık tehlikelere karşı bile neme gerekçiliği, karamsarlık kaynağıdır.

Yalnız meslek görevlerini bilgili ve dürüst yaparak insanlık görevlerini yerine getireceğimi sanmakta, ne yazık ki yalnız değildim. Suç işlemek (haydi onu da ekleyeyim: günah işlemek) insan olarak temiz çıkartılabilir bir ömre sahip olmak için yetmiyordu. Yalnız kendisi ve yakınları için değil toplum için de özveriyle çırpınmak, uğrar insan yaşamının ayrılmaz, koparılmaz bölümü olmalıydı.

Pek çok meslek sahibi gibi ben de bir toplum içinde yalnız mimarlığın ya da başka yaşam görevinin

Mimarlar Odası ilk yönetim kurulu üyeleri 45. yıl toplantısında: (Soldan) Nezih Eldem, Aydın Boysan, Gündüz Özdeş, Maruf Önal.

ötekilerden kopararak çok ileriye sürülebileceğini sandım? Saçmaydı. Ne yazık ki bunda da yalnız değildim.

Bu sözlerin sonunu ancak, Dante'nin Cehennem'inin kapısındaki birkaç dakikalık sahneyle bitirebilirim.

Cehennem kapısındaki bir uyarı tabelası asılı:

"Girenler! Her umudu bırakın benden içeri!"

yazıyor. İçerden, derin iniltiler, acı sesler, feryatlar duyuluyor. Sıra bekleyenlerden biri kapı görevlisine soruyor: "**Hocam, nedir bu karanlıkta duyduklarım? Kimdir böylesine azap çeken insanlar?**" Görevli (zebani mi desem yoksa?) açıklıyor:

"**Bahtsız ruhların perişan halidir bu! O ruhlar ki dünyada gamsız yaşadılar. Ne günah işlediler ne de sevap işlediler.**"

İşte böyle! Hiç sevap işlemeyenler de tıpkı günah işleyenler gibi cehennem ateşine atılacak!

Mimarlar için de başka görevliler için de istisna yok!.. Toplum içinde yaşayıp da o toplum için dertlenip çırpınmayanların hiçbir umutlanmasın.

Mimarlar Odası'nın 45. yılını kutlama toplantısına katılanlar İTÜ Taşkışla'nın önünde...

Mimarlığın 11 ilkesi

1 Hem estetik, hem de teknik gereksinimleri karşılayan mimari tasarımlar yapma yeteneğine sahip olmak;

2 Mimarlık ve ilgili sanat dalları, teknolojiler ve beşeri bilimlerin tarihleri ve kuramları hakkında yeterli bilgi sahibi olmak;

3 Mimari tasarımın kalitesini etkileyecek düzeyde güzel sanatlar konusunda bilgi sahibi olmak;

4 Kentel tasarım, planlama ve planlama sürecinin gerektirdiği beceriler konularında yeterli bilgi sahibi olmak;

5 İnsanlarla yapılar ve yapılar ile bu yapıların çevreleri arasındaki ilişkileri anlayabilmek, yapılar ve yapılar arasındaki mekânları, insan gereksinimleri ve ölçülerini ilişkilendirme gereğini kavrayış olmak;

6 Mimarlık mesleğini ve mimarın toplumdaki yerini kavrayabilmek, özellikle toplumsal etkileri göz önüne alan önerilerin hazırlanmasında, bu kavrayışa işlerlik kazandırmak;

7 Bir tasarım projesi önerisi için gerekli hazırlama ve araştırma yöntemlerini anlamak;

8 Bina tasarımı ile bağlantılı olarak strüktür tasarımı, inşaat ve mühendislik sorunlarını anlamak;

9 İç mekânlarda konfor koşulları ve iklimle karşı korunma sağlayabilmek için, yapıların fiziksel sorunları ve teknolojileri ile işlevleri hakkında yeterli bilgiye sahip olmak;

10 Yapıları kullanacak olanların taleplerini, maliyet faktörleri ve imar mevzuatının getirdiği sınırlamalar içinde karşılayacak gerekli tasarım becerisine sahip olmak;

11 Tasarım kavramlarını yapılarla dönüştürmek ve planları genel planlarla bütünleştirmek için gerekli olan üretim, örgütlenme, yasal düzenlemeler ve işlemler konularında yeterli bilgi sahibi olmak.

(1985 tarihli Avrupa Konseyi Direktifi'nden)

Son 50 yılda kentleşme politikalarımıza genel bir bakış

RUŞEN KELEŞ

Bütün azgelişmiş ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de, hızını hâlâ koruyan bir kentleşme olgusuyla karşı karşıya bulunuyoruz. İkinci Dünya Savaşı'na kadarki durağan koşullar, savaşın sona ermesiyle birlikte yerini köylerden kentlere ve özellikle kıyılardaki kentlere doğru hızlı bir nüfus akımına bırakmıştır. Nüfus hem hızla artmış hem de hızla kentleşmiştir. 1950 yılında 4.8 milyon olan kentsel nüfus (yüzde 18.5), 2000 yılında 41.7 milyon olmuştur (yüzde 61.7). Kentleşme hızında hafif bir yavaşlama olmuşa da, kestirimler, kentli nüfusun bundan böyle de yılda yaklaşık bir milyon kişi kadar artacağını göstermektedir. Kentlerin sayısındaki ve kentli nüfusun oranındaki beklenmedik artış, kentlerin konut, ulaşım, altyapı, çevre, sağlık, eğitim, kültür, iletişim ve güvenlik sorunlarının boyutlarını önemli ölçüde artırmıştır. Kentleşmenin yalnız hızlı olması değil, aynı zamanda büyük kent öteklerine yönelik bulunması, bölgeler arasındaki ve kentlerin iç yapısındaki dengesizlikleri çarpıcı boyutlara taşıması başlıca özellikleri arasındadır.

ÇARPİK KENTLEŞME OLGUSU

Salt bir nüfus hareketi olmayan, toplumun ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal dinamikleriyle de iç içe bulunan kentleşme olgusu, yerel ve genel seçimlerin de gösterdiği gibi, ülkenin siyaset egemeninden hiç eksik olmamaktadır. Kentlerin ve hatta bütün ülkenin yazgısını çarpık bir kentleşmenin belirtisi olan varoşların barındırdığı ve henüz kentleşmiş olmayan, köylülüğünü yozlaşmış bir biçimde kentte de sürdüren yığınlar belirliyor. Normal koşullarda, kentleşmeden doğan sorunların çözümü devletin ve kent yönetimlerinin görevidir. Görülen odur ki, son elli yılda, devlet ve kent yönetimleri, kentleşme politikalarının uygulanmasında, sorunların önünden değil arkasından gitmişlerdir. Küreselleşme ritizjalarının bütün hızıyla duruma egemen olduğu günümüzde ise, kamusal otoriteler neredeyse tümüyle çevrim dışına çıkmış ve yerlerini yerel ve ulusal arsa ve konut mafyası olarak bilinen karanlık güçlere ve uluslararası sermayenin temsilcilerine bırakmışlardır. Bir başka deyişle, hakeem seyirci durumuna indirilmişler. En son gelişmelerde, her ne pahasına olursa olsun Avrupa ile bütünleşme özemlerinin de önemli payı olduğu görülmektedir.

Önemle vurgulamak gerek ki, ülkemizde, ulusal düzeyde kentleşme olgusunu bir bütün olarak ele alıp sorunların uzun erimde çözüme yönelik bir politika hiçbir zaman benimsenmedi. Özellikle 1960'lı yılların başlarına değin, 1950'lerde bu konularla görevli bir bakanlık, İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuş olmasına karşın, ülke çapında, bölgeler ve kentler düzeyinde tam bir liberalizm

Izmir Kordonboyu. Kentte yanıştan geri dönmek, yapmaktan zor...

(Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler) anlayışı uygulamalara yön verdi. 27 Mayıs devriminin ürünü olan 1961 Anayasası gereğince DPT kurulunca, ilk kez, kentleşme, konut, geçekodu ve bölgesel gelişme gibi konular beş yıllık kalkınma planları içinde yer aldı. Aradan geçen kırk yıllık süre içinde yürürlüğe konulan sekiz tane beş yıllık kalkınma planı incelendiği takdirde, kentleşme adı altında benimsenmiş olan politikalarda bir bütünlük bulunmadığı dikkati çeker. Kentleşmeye ilişkin politikalar parçacıl bir yaklaşımla, sektör sektör ele alınmış, aralarından uzun erimli kentleşme eklemlerine ilköyü taşıyacak bağlar kurulmamıştır. Daha da önemlisi, bölge planlaması ve toplum kalkınması gibi konularda, zaman içinde, farklı planlardaki farklı tutumlar istikrarlı, süreklilikten yoksun bir görünüm yaratmıştır. Ama belki bunlardan daha da önemlisi, planlı gibi görünen 1960 sonrasında yeni kalkınma döneminin gerçekte plan disiplininin büyük ölçüde yoksun kalmasıdır. Kağıt üzerindeki plan kararları uygulama şansını elde edebilmiş değildir. Bu genel çerçevede içinde, doğal olarak, kentleşme ve kent sorunları da çözüme kavuşturulamamıştır.

1980'li yılların başlarına değin kentleşme, konut, geçekodu ve kentsel planlama sorunlarının

çözümüne ilişkin politikalar hiç değilse söylem düzeyinde, kamunun öncülüğünde yürütülmek istenmiştir. Oysa 1980'lerden itibaren açılan gözü kapalı liberalleşme dönemi, hem söylem hem de eylem düzeyinde, kuşkusuz bu kez daha "içtenlikli" olarak, kentleşme ve imar politikalarımızın genel çerçevesini çizmiştir. Yeni dönemin dayandığı felsefe, toplumun çıkarlarının, bireylerin çıkarları toplamına eşit olduğu varsayımdır. Bu anlayışa göre, toplumun, kendisini oluşturan bireylerinden ayrı ve ona üstün bir genel yararı olduğundan söz edilemez. Bireyi mutlu ve gönencil kılın her şey, toplumu da mutlu ve gönencil kılar. Böylece ülkemizde, kentleşme politikaları yönünden de, **Jean Jacques Rousseau**'nun "genel yarar" görüşü bir yana itilerek **Adam Smith**'in, her şeyi olurluna bırakan düşünce sistemi toplum yaşamına egemen kılınmıştır. Kent ve çevre değerlerinin geleceği, kentlerin sağlıklı ve dengeli bir yapı kazanabilmesi bakımından, 18. yüzyılın bu eskimiş kuralından daha tehlikeli bir şey olamaz. Kendi başına bırakıldığı takdirde hiçbir şeyin iyiyeye gitmeyeceğine en güzel örneklerin verilebileceği alan, kuşkusuz, kentleşme, imar, çevre ve belediyeccilik konularıdır.

'PLANI BIRAK, PIYASAYA BAK'

Zaten kent planlaması da, başıboşluğa, bencillığe ve düzensizliğe dışardan karışmak, bireylerin yararlarıyla toplumun genel yararı arasında bir denge kurmak zorunluluğundan doğmuş değil midir?

Günümüzde ise anlaşılabilir bir biçimde, kimi uluslararası finans kuruluşları, plan karşıtlığı savını geliştirmekte olan ülkelere egemen kılma çalışıyor. Dünya Bankası'nın yakında yayımlanan "**Planı Bırak, Piyasaya Bak**" (From Plan to Market) adlı yazanağı bu tavırın çarpıcı örneklerinden biridir.

Son elli yılın kentleşme politikaları, ya hiç var olmaması ya da başarısız kalmışsa, bunda, yönetenlerin ve halkın, ve kentleşmeyi kendi sorunları olarak görüp onlara sahip çıkmaktaki olumsuzluğu da olumsuz tavırlarının büyük rolü vardır. Kamu topraklarını yerli ve yabancılar satmakla duraksama göstermeyen, kent planlarını oy ve rant kapma kaygısıyla sık sık değiştiren, geçekodu olgusunu siyasal pazarlık konusu yapmayı alışkanlık haline getiren, devlet ormanlarını şu ya da bu yöntemle özel mülkiyete, villa, otel, motel işletmeciliğine millilettiler, bakan ve başbakan öldükten sonra da sürdüren her düzeydeki yönetim ve siyasat adamlarının varlığı, kentleşme sorunlarımızın önünde en büyük davranışsal engellerdir. Kısaca, elli yıllık kentleşme politikalarımızdaki başarısızlığın nedenleri, teknik, ekonomik, düşünsel olduğu kadar davranışsal ve etik nitelikte görülmektedir.

Kent planlamada değişen yaklaşımlar ve ülkemiz

ZEKAI GÖRGÜLÜ

İnsanca yaşanılır yerleşmelerin veya sağlıklı kentleşmenin önkoşulu, her kentin belirli bir plan disiplini içinde ve onun kararları bağlamında yönlendirilmesi, geliştirilmesidir. 20. yüzyılın **"kentleşme yüzyılı"** olduğu düşünüldüğünde ve ülkemiz nüfusunun üçte ikisinin, dünya nüfusunun ise yaklaşık yarısının kentlerde yaşadığı dikkate alındığında, kentler adına "planlı" olmanın önemi ve gereği açıkça ortaya çıkmaktadır.

Batı ülkeleri, özellikle sanayi devrimini ile birlikte hızla kentlere yayılan nüfusun taşıdığı ve yarattığı sorunları çözmeye en etkili araçını **"plan"** olduğunu yine erken keşfetmiş ve onu vazgeçilmezleri içine almıştır. Önceleri; toplumsal, ekonomik ve kültürel verilerle fazla ilgilenmeyen, kentiyi daha çok, güzel, rahat, sağlıklı yerleşmelerde yaşatmayı amaçlayan, yani fizik mekânı önemseyen

"klasik kent planlaması" yaklaşımı uygulama alanı bulmuştur. Ancak, bu yönü ile bir teknik belge olması, gerekse toplumsal, ekonomik maloluşları değerlendirmeye dışı tutması bu yaklaşımı 1930'lardan sonra gündemden düşürmüştür. Sonrasında 1929 krizinin de etkisiyle klasik planlamanın yerini **"geniş kapsamlı planlama"** anlayışı almıştır. Dayandığı düşünsel temel, **"planlamanın tam ussallıkla (rasyonellik) yerleşim bir kararlar dizisi"** olmasıdır. Planlamayı bir arazi kullanış önerisi olarak değil, kentin tüm gelişme ve büyümesinin bir aracı olarak gören bu yaklaşım; yönetsel (dar) sınırlar içinde kalmayan, toplumsal, ekonomik, kültürel verileri değerlendiren, ülkeden kente kademelenen öneren, planlamanın işlevlerini ve çeşitli disiplinlerle olan ilişkilerini gözeten bir "geniş kapsamlı"lığı anlatmaktadır. Özetle, önerilen **"planlama süreci"**; araştırma ve çözümlemeye dayanan, nazım imar planını doğrultusunda hazırlanan ve kentin tümünü kapsayan uygulama imar planlarını aşamalı olarak kabul etmektedir.

Gerek kendine, gerekse plancıya attığı **"en iyi bilme"** rolü ve sunduğu kesinlik nedeni ile 1960'lardan itibaren "geniş kapsamlı planlama", etkinliğini yitirmeye başlamıştır. Kentleşme süreçlerinin giderek daha dinamik bir nitelik kazanması, bu nedenle toplumsal, ekonomik, kültürel yapıda yaşanan değişimlerin farklı kentlilerle yapıları oluşturmasını, dolayısıyla bu farklılıklara yanıt verecek yeni plan yaklaşımlarının öncelik alması geniş kapsamlı planlamanın kullanım alanını daraltan diğer faktörlerdir. Ancak yine de, sonrasında ortaya çıkan tüm planlama yaklaşımlarında geniş kapsamlı

planlamanın önderdiği **"planlama süreci"**nin yönlendirici olduğunu söylemek bir hak teslimiyeti olacaktır.

Giderek; belirsizliklerin yoğunlaşması, hızlı değişimler, kent ötesi belirleyicilerin artan etkileri, bilgiye ulaşma ve toplamadaki yenilikler, merkezileşme karşısı görüşler, kente yaşayanların kentleri için kendi karar verme istekleri, ilgili disiplinlerdeki gelişmeler ve seçilmiş bir vizyona/kimliğe sahip olma gibi arayışlar, stratejik (yapısal) plan yaklaşımını egemen kılmış ve bir anlamda onu geniş kapsamlı planlamaya tepki olarak ortaya çıkarmıştır. Günümüzde batı ülkelerinin planlama mevzuatı ağırlıklı olarak stratejik planlamaya temellenmiş durumdadır. Bir yatırım ve yönetim planlaması sürecini anlatan stratejik planlama; plan ve plancının rolünü yeniden belirlerken, dinamik, katılımcı, esnek, denetleyen,

eylem programı olan ve yalnızca kamu yararı kavramına dayanmayan bir içeriğe sahiptir.

Bu çok kısa özet, tüm planlama yaklaşımlarının; bilgi ve akıl temelinde sorunları, önerileri tanımladığı, artık fizik mekânın ötesinde kent ve ülke kaynaklarının rasyonel kullanımının da çözümlemesini gerektiren bir içeriğe, kapsama ulaştığı sonucunu anlatmaktadır. Bu bağlamda artık geçerliliği olan planlama yaklaşımı; kente ilgili temel stratejik kararların alınması ve bu kararların nazım plandan çok, uygulamayı ayırtında yönlendirecek olan **"eylem planları"** ile desteklenecek süreçle özetdir.

Günümüzdeki yasal tanımlanış (mevzuat) ile baktığımızda, ülkemizin geniş kapsamlı planlamayı **"sanki"** benimsediği bir hali olduğunu görmekteyiz. Oysa, son elli yılda damgasını vuran kentleşme süreci; yoksulluk, işsizlik, denetimsizlik, kural, yasa tanımsızlık, iletişimsizlik, bireysellik, kaçak yapılaşma, kirlilik, altyapı yetersizliği gibi olumsuzluklarla betimlenir olmuş ve bunlar **"Türkiye**

Kenti"nin temel karakterini belirlemiştir. Bu fotoğraf, **"sanki"** saptamasını haklı çıkarırken, içi boşaltılmış bir kent planlama anlayışı bu olanları yasallaştırma adına sürüp gitmiştir.

Cumhuriyetin yeni kuruluşu olmasına, 1929 dünya ekonomik bunalımı ile eş zamanlı olmasına ve 1950'lere kadar devam etmesine karşın; Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük kentlerde başlayan **"kent planlama"** anlayışı ve onun politikalarını oluşturma çabaları 1950 yılında kökten değiştirilen ekonomik politikalar ile sonlanmıştı. Buna hazırlıksız, örgütsüz ve kurumsallaşmamış kurumları ile yakalanan ülke; planlamayı bir yana bırakarak hiçbir kuramsal, kavramsal ve kışgalsal (pratik) yaklaşıma uymayan **"operasyonel"** çözümlerle sonuç aramaya gitmiştir. 1960 askeri müdahalesi ile planlı kalkınmayı seçen Türkiye; büyük nüfus yığılmalara, kaçak yapılaşma, denetimsiz büyüme ve doğal, kültürel değerlerini hızla

yitirme sorunları ile karşı karşıya kalan kentleri için, geniş kapsamlı planlama bağlamında kurumlaşmaya, pratiğini oluşturmaya, uygulama alanları yaratmaya ve **"operasyon"** döneminin mirası olan **"imarçılık"** zihniyetinden kentlerini de, planlarını da uzaklaştırmaya başlamıştır. Ancak, 1980 askeri müdahalesi sonrasında, küreselleşme uyum programları gerekçe gösterilerek uygulanan ekonomik politikalar planlamayı tercihlerinin önünde bir engel olarak görmüş ve ondan vazgeçemeyeceği bilinci içinde onu olabildiğince zayıflatmak, hafifletecek karar süreçlerine dönmüştür. Gelineen aşama, geleceğini bulma yolunda önemli adımlar atan geniş kapsamlı planlamayı sonlandırdırken, daha yeni ve güncel olan planlama yaklaşımlarını da akademik ortamlara bırakmıştır.

Stratejik planlama adına **"İl Gelişme Planları"**nın yasal taban bulduğu, uygulama iske, iki boyutlu imar planlarını yeterli gördüğümüz şu günlerde bu çelişkiyi çözümenin yolu, planlamanın kendini yeniden tarif etmesinden değil, kendini yenilemesinden geçmektedir.

Dolayısıyla planlamayı; doğrudan arazi kullanışa aramayıp, sorunları, potansiyelleri saptayan, sorgulayan, çözüm için stratejiler öneren ve bu bağlamda yereli önemseyen, müzakereci, bilgisi olan, bilgiye güvenen bir çerçeveye taşımalyız. Ülkemizin planlama kurumları da planlama öğretisi de, plancısı da planlamayı böylesi bir süreçte taşıyacak bilgiye, kültüre, deneyime ve birikime sahiptir. Yeter ki; devlet, ben anlamda izlemek, denetleme, yönlendirme, eğitime, öğretme ve kaynak yaratmaya özdeşleşen yeni rolünü **"sanki"**sız(!) benimsesin ve oynasın. Böyle olmaması tabii ki çözümsüzlük değildir. Çözümün gecikmesidir. Ama geciktirilmiş her günün kentlerimizden alıp götürdüğü, geri konulamayan kayıplarımızdır.

Cumhuriyet döneminde Türkiye mimarlığı

AFİFE BATUR

Yüzyıllar boyunca çöküşlü bir imparatorluk düzeni olarak yaşanmış olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan ulusal devlete ve cumhuriyete geçiş radikal bir değişimdi. Bu evrenin mimarlığı da kendi içsel dinamiklerinden çok düşüşünün paradigması tarafından belirlendi. Cumhuriyet dönemi mimarlığını çözümlemenin ve anlamının problematiği de tam bu noktadadır. Dönem mimarlığının bir yandan sosyo-politik yapı değişikliklerine kaçınılmaz bir bağlılığı, bir yandan da çağdaş düşünce ve kavramlaştırma modelleriyle şartırcı denkdüşümleri vardır.

Bir kuruluş ve kurumsallaşma süreci olan erken Cumhuriyet mimarlığı, döneme özgü sıkıntı ve zorunluluklar ile toplumsal ve ideolojik referans sistemleri tarafından belirlendi.

Uzun süren ve yenilgiyle biten I. Dünya Savaşı'ndan ve önceki savaşlardan, son derece zor koşullarda kazanılmış Kurtuluş Savaşı'ndan sonra ilk yıllar doğal olarak yıkıntıların onarımı ve yeniden kuruluş çalışmalarıyla geçti. Harap bir ülke, cöküşür bir ekonomi ve yorgun bir halkla gerçekleştirilmek durumunda ki bu çalışmalar, o günün parasal koşullarında yine de önemli sayılacak ödeneklerle desteklendi. Özel sektör zayıftı ve biçim kabullerini sürdürür. Harap bir ülke, cöküşür bir ekonomi ve yorgun bir halkla gerçekleştirilmek durumunda ki bu çalışmalar, o günün parasal koşullarında yine de önemli sayılacak ödeneklerle desteklendi. Özel sektör zayıftı ve biçim kabullerini sürdürür. Harap bir ülke, cöküşür bir ekonomi ve yorgun bir halkla gerçekleştirilmek durumunda ki bu çalışmalar, o günün parasal koşullarında yine de önemli sayılacak ödeneklerle desteklendi. Özel sektör zayıftı ve biçim kabullerini sürdürür.

Aydınlanmacı ve pozitivist düşünce kaynaklarından etkilenmeler taşıyan Devrim ilkeleri yeni Türk toplumuna yenilik, akıcılık, işlev, yarı, nesnellik, bilime ve ilerlemenin determinizmine inanç gibi düşünce normları ve kavramları öneriyordu. Bu norm ve kavramların, Batı dünyasındaki mimarlık çevrelerinin mücadele ve tartışma konusu olan, Akademiniz ve tarihi seçmeciğe karşı çıkararak rasyonalist/fonksiyonalist kavramlar sistematiğine oturan "Modern Mimarlık"ın öncülerinin düşünceleriyle yakınlığı ilginç ve tarihi bir denkdüşümdür. Bu denkdüşüm, modernist tasarımı Türkiye mimarlığına girişine zihinsel bir zemin oluşturur.

Devletçi ekonomi yapısında kamu sektörü, yapı alanında nerdeyse tüm etkinliği temsil etmektedir. Dönemin yapı programı ve yapım politikasındaki öncelikler:

- Kentleşme gelişimi yönlendirmek üzere belediye ve merkezi yönetim düzeyinde bayındırlaştrma çalışmaları,
- Ankara'nın başkent olarak yapılması, proje ve gerçekleştirilmesi,
- Hizmet ve sanayi yapıları,
- Sağlık ve eğitim yapıları,

Fotoğraf: AFİFE BATUR

Astronomi Gözlemevi. (Mimar: A. Hikmet Holtay)

Fotoğraf: ERKİN EMİROĞLU

Cenap And Evi. (Mimar: Emin Onat)

Fotoğraf: AFİFE BATUR

II. TBMM binası. (Mimar: Vedat Tek)

- Sosyal konut yapımları olarak sıralanabilir. İzmir'in yeniden imarı, İstanbul'da kentsel düzenlemeler ama asıl H. Jansen ve Prof. C. Holzmeister'in adlarını öne çıkaran başkentin yapılandırılması büyük Cumhuriyet projeleri idi. 30'lu yıllar, mimarlık düşüncesinin eğitim, kurumsallaşma ve uygulamada canlandığı bir evredir. Mimarlık eğitimi yeniden yapılandırılır; ilk periyodik (Mimar/Arhitekt) yayına başlar; ilk örgütlenme girişimi gerçekleşir. Özgül çizgiler içeren yeni bir mimarlığın ve Cumhuriyet için bir mimarlık söyleminin geliştiği yıllardır.

Atatürk'ün ölümü ile Türkiye'nin tarihinde bir dönem kapandı. Bir yıl sonra başlayan II. Dünya Savaşı, yapı sektörünü duraklattı. İthalata bağımlı sektörde dışalım güçlükleri belirdi. Savaşın sosyo-psikolojik baskısı, ekonomik sıkıntı ve tehlike ortamı bir savunma güdüsü olarak ulusal dayanışma ve kendine yetme eğilimlerini yükseltti. Tek partili rejimin uygulandığı ortamda savaşla güçlenen ve barışın gelişile getirilen yerli ve millî mimari anlayışı egemen eğilim olarak 30'lu yılların modernist eğilimlerinin yerine geçti.

Mimar S.H. Eldem'in adıyla bütünleşmiş olan Milli Mimarî Semineri, yerel iklim ve malzeme koşullarına

Ankara BDDK binası (Eski İş Bankası Genel Müdürlüğü) (Mimarlar: Ayhan Bökse, Yılmaz Sargın)

uyan ve tarihi referansları olan bir tasarım modeli öneriyordu. Başlangıçta İstanbul'un köşk ve yalıların incelenmesi ile sınırlı elitist bir girişim iken giderek Anadolu konut kültürünün de araştırılmasını sağlayan bir açımı da başlattı.

Savaşın bitiminde uluslararası sisteme açılın ve benimsenen liberal modelini yol açtığı değişimler, Türkiye mimarlık ortamını derinden etkiledi. Ekonomide özel sektöre tanınan öncelik, mesleki talebin içerik ve hacmini değişime yöneltti. Ofis, market, vb. yapı tipleri gündemde öncelik almaya başladı. Tarımda makineleşme, kitlelerin büyük kentlere göçü, gecekonduların ortaya çıkışı ve kentsel dokunun bozulması bu yıllarda başladı. 1954 yılında özel yasayla kurulan Mimarlar Odası, mesleki örgütlenmenin güçlü örneğini oluşturdu.

Genişleyen iletişim olanakları, kredilerin yönlendiği tipler ve dışalım kolaylıkları mimarlığı yeni bir söyleme yönlendirdi. Uluslararası üslubun prizmatik kutusu kabullendi. Prizmatik kutunun katı geometrisini kırmaya yönelik ilk değişimler daha özgür anlatım denemelerine yol açtı. İncelem zenginliği ve birikim gerektiren bu eğitim, Türkiye'de fazla yaygınlaşmasa da uluslararası üslubun koşullardırmlarının çözümüne yol açtı. Dik açılı sistemin çözümünün yanı sıra prizmanın geometrisini koruyan ama bunu küçük boyutlarda yineleyerek kullanan çok parçalı plan tipolojisi, Türkiye'de benimsenen bir model.

70'li yılların kalkantılı siyasi ortamı 12 Eylül 1980 darbesi ile sonlandı. Askeri rejimin serbest piyasa ekonomisinin öndekine engelleri kaldırma çabası yeni dünya düzeni doktrini ile bir denkdüşüm içinde desteklendi. Bu konjonktürel buluşma Türkiye mimarlığının derinden etkiledi. Proje hizmet alanında bir dışa açılma başladı.

Güçlendirilen özel sektörün imaj ve prestij gereksinmesi, yüksek teknoloji kullanımına bağlı olarak büyük yapı komplekslerini ve gökdelenleri hızla çoğalttı. Modernizm'in eleştirisi ile başlayan ve Brütalizm'den Post Modernizm'e çeşitli yollara açılan arayışlar, yüzünlün son çeyreğinin çoğul ortamını oluşturdu. Giderek artan ve hız kazanan iletişim olanakları ve karşılıklı etkileşim, kendini yenileyen, değiştiren, arayan bir mimarlık söylemini/yönelimini öne çıkardı. Mesleki yayınların sayısı hızla arttı. Ulusal ve uluslararası düzeyde buluşmalar çoğaldı. 2000'li yıllara doğru, tasarımın dijital ortamla buluşmasının, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye mimarlığında ve mimarlık eğitiminde ciddi değişimlere yol açması beklenir. Mimarlığın yeniden tanımlanıp sorgulanacağı bir yeni başlangıç umuduydu...

Mimarlar Odası ve mimarlar farklıdır...

ORHAN ŞAHİNLER

Yaşanabilir çevreleri kuranlar, uygarlık temsilcileri/öncüleri, bağımsız, özgür mimar ve mimar sanatçılar farklıdır... İnsanlık tarihinin somut belgelerini, kıvanç verici yapılarını, görkemli kentlerini inşa edenlerdir onlar.

Klasik/antik Mısır, Yunan, Roma ve ortaçağın şaşırtıcı tapınaklarını; katedrallerini, ulu camilerini toplumlara, topluluklara tasarlayıp sunarlar. Gelişmiş, süzülüş üst kültürlerin kalıcı somut örneklerini yaratırlar, yani mimarlar, mimar sanatçılar... Değerleri bilinip güven içinde tutuldukları anda eşleştikleri o özel ortamlarda verimlilikleri kesintisiz, başarıları sınırsız olan iyi yetmişmiş meslektaşlar. Bugün de şaşkınlıkla karşılanan olağanüstü sonuçları hazırlayanlar. Aslında olanakları en iyi kullananlar, değerlendirmek için çırpıp dinlenenler. Özellikle karar odakları, güç noktaları fırsatlar hazırladığında, kuşkusuz sorumluluklarının gereğini yapanlar, yapmaya çalışanlar. Tarihi süreçte uygarlıklara somut katkılarıyla soylu sanatçılar. Olağanüstü nitelikleriyle, farklı özellikleriyle bütün zamanların seçkinleri. Antik çağın, ortaçağın, aydınlanmanın, modernist dönemlerin kent kurucuları, tek tek yapıların inşa edenleri mimarlar, mimar sanatçılar hiç şüphesiz farklıdır...

Roma, Floransa, Venedik, Paris, Prag, İstanbul gibi kültür başkentlerini yaratırlar, şaşırtıcı tasarımcılar. Fikir emekçileri, metropollerin oluşumunun ardındaki yılmaz düşün içşileri. Geçmişin eşsiz dini yapıları, modernizmin anıtsal binalarının fikri malikleri olan çilekeş mimarlar, mimar sanatçılar. Zaman zaman eserleriyle Tanrı katına ulaşan ölümsüzler, sürekli kutsananlar, kutsanması gerekenler...

Düşle gerçek arasındaki yaratıcı, olağanüstü süreci, tasarımın maddesi anlam bulduğu başarı anını, manevi doyumu dolu dolu yaşayırlar. Kuşkusuz zaman zaman hayli yorgun, sancılı, sıkıntılı olan mimarlar, mimar sanatçılar. Yine de başarıları vaat eden, sürekli vaat edebilen derinlikli, değişik, değişken, pırlıtlı bir mesleğin sahibi olanlar...

Mantık, eleştirel akıl, denge, sağduyu, bilgi, deneyim, artistik/estetik değerler üzerine kurulu ve o zeminlerde gelişen; her zaman, her yerde maddi/manevi maliyetleri yüksek olan mimarlar, mimar sanatçılar. Sınırsız çözüm olasılıklarında en iyi fikre ulaşmanın gerekliliği, özgünlük isteginin/beklentilerinin yarattığı gerilimler. Taraflar arasında ve taraflar için çok ciddi manevi maliyetler, kayıplar, hatta bunalmalar. Her defa başlangıç anlarındaki uyum, anlayış, uygar tavırlar. Zamanla ve zaman içinde değişen; mimarlar karşı duyulan güvensizlik, kuşku, farklı dil ve olumsuz davranışlar. Örneğin mimarın; **"mekânların mantıklı, işlevsel yorumları, kullanımları ve ilişkilerde uyum, bütünlük-denge, abartıdan/modadan kaçınma..."** Zevklerde yalınlık, kararlılarda tutarlılık, kalıcılık, süreklilik, baskın kültürel değerlere adanmışlık istemlerinin ya da uyarlanmanın umursanmayışı ve geçersizleşmesi. Ne yazık ki sonunda bu gelişmelerden kayıplı çıkan mimarlar ve aslında bütün taraflar...

Mimar sanatçıların artistik, estetik kaygılarına, istemlerine karşı oluşan bilinçli veya içgüdüsel direnç, karşı tavırlar. Sonuçta taraflar arasında zamanla daha da artan kültürel çelişki, farklılıklar, uzaklıklar... Müellif mimarları dışlayan haksız davranışlarla yeni arayışlar. Söz konusu süreçte yalnız kalan, yalnızlığı daha da

belirginleşen mimarlar, mimar sanatçılar...

Eleştirel aklın bütünlüğünü, adeta kutsallığını; mantığı, sağduyuyu, düşü, düşün katkılarını ve vazgeçilmezliğini en güçlü şekilde temsil eden mimarlar ve mimarlık. Her tür kalıcı/geçici mesajları vermesi beklenenler, her zaman akılcı zarafetlerle açıklanabilir fantezileri arayan mimar sanatçılar. Yaşama yansıtılabilir, gerçeğe dönüştürülebilir düşüncelerin ardında dinlenenler.

Gerçekçilik/sağduyuyla birlikte duygusal açılımları, enerjiyi de en yüksek düzeyde tutması istenenler. Amaçları, sonuçları, üstlendikleri sorumluluklarıyla çorak, sinik dünyanın umudu olanlar... Mesleğine karşı duyarlı mimarlar, mimar sanatçılar, toplumda zamanla oluşan sınıfsal değişim, hızlı sınıfsal kaymalarla bağıntılı kültürel yozluk, boşluk bir bakıma kültürel sefaletten, yani **"bayağılık dayatması/sultasından"** da sakınılmadılar. Mimarlar, mimar sanatçılar, ayrıca yeni, çok da iyi bilinmeyen ve tanınmayan bir duruma da karşı karşıyalar. Yurtiçi ve yurtdışı rekabet alanında galiba biraz şaşkınlık ve doğal olarak işsizlik tehdidi altındalar. Oysa mesleklerinde ve ülkelerindeki maddi-manevi sırsatılara, belirsizliklere, siyasi, ekonomik krizlere, değişim ve dönüşümlere her zaman hazır olmalılar.

Paranın (şeytani) **"gücü"**nün yarattığı yeni ortamda tam **"teslimiyetleri"** istenenler, zaman zaman küçük düşürülen benzersiz sanatın temsilcileri, ne yazık ki, her zamankinden daha fazla yalnızlar... Mevzilerini yitirmemek için hiç kuşkusuz Mimarlar Odası'yla dayanışma içinde, Mimarlar Odası'nın örgütleyici önderliği, mücadeleci geleneği, güçlü desteğinde; özgünlüklerini, özgürlüklerini, farklılıklarını koruyarak zamanın olumsuzluklarına karşı direnmeliler...

Sonuç olarak, sanatların öncüsü olan mimarlığın hizmetkârları, bilgisi, tekniği, teknolojiyi insan yararına en uygun biçimde kullanan mekân kurucuları, uygarlığın seçkin bireyleri mimarlar, mimar sanatçılar hiç kuşkusuz farklı konumdadırlar...

Raimondo D'Aranco'nun Botter Apartmanı projesi Pera (1900-1901).

İstanbul'da Tophane Camisi.

‘Geçmişten devraldığımız ve bugün inşa etmekte olduğumuz yapı çevre, belki biz mimarlardan başlayarak ama yapı ile ilgili tüm kesimlerin, siyasilerin, yöneticilerin, işverenlerin ortak sorumluluğundadır. Yapılı çevreden, mutlu değilsek, kusuru sadece mimarlarda bulmak olası değildir. Sorumluluk hepimizdendir.’

Toplumumuz ve mimarlığımız

DOĞAN TEKELİ

Kentlerin ve içindeki yapıların niteliği, o kentlerde yaşayan toplumların uygarlık düzeylerini gösterir. Vatan, sadece uğruna kan dökülen toprak parçası değil, üzerindeki uygarlık eserleri ile vataandır.

Uygarlık göstergesi olan mimarlık eserleri ve düzeyli yapı çevreleri ise mimarın tek başına gerçekleştirebileceği işler değildir. Bunlar, ancak kamu ya da özel kesimden işverenlerle birlikte, toplumun koyduğu kurallar, yaptığı düzenlemeler içinde toplumun olanakları ile gerçekleştirilebilir.

Bu bakımdan, geçmişten devraldığımız ve bugün inşa etmekte olduğumuz yapı çevre, belki biz mimarlardan başlayarak ama yapı ile ilgili tüm kesimlerin, siyasilerin, yöneticilerin, işverenlerin ortak sorumluluğundadır. Yapılı çevreden, eğer mutlu değilsek, kusuru sadece mimarlarda bulmak olası değildir. Sorumluluk hepimizdendir.

Elli yıl önce Türkiye Mimarlar Odası'nın kurulması ile mimarlarımız ilk defa yasal bir yapı altında toplanmış ve örgütlenmişlerdir. Bu örgütlenme, mimarların yapışmada kendilerine düşen sorumluluğu belirli kurallar ve denetim altında yerine getirebilmelerini sağlama yolunda önemli bir gelişme olmuştur.

Bu yıl, örgütlenmemizin elliinci yılını yaşıyoruz. Ben, bu sürecin tümünü Oda'nın serbest mimarlık yapan bir üyesi olarak yaşıyorum. Kuruluş yıllarımız hatırladığımız ilk kongrelerimizin sevincini, heyecanını, ümitlerimizi, beklentilerimizi yeniden yaşıyor gibiyiz.

Bu elli yılda nereden nereye geldik? Kuşkusuz, büyük gelişmeler yaşadık. Türkiye'nin 1950'lerdeki sekiz yüz mimarı otuz beş binleri buldu. İki mimarlık okulu yerine bugün otuzdan fazla okulumuz var. Düzenli yayımlanan tek bir mimarlık dergisi yerine, bugün kurulmuş bir düzineden fazla düzeyli

dergimiz var. Yapı sanayimiz gelişti. Hiçbir malzeme ithal etmeden çağdaş yapılar yapabiliyoruz. En gelişmiş ülkelerdekiler düzeyinde ürün verebilen ama olanakları kısıtlı serbest mimarlık bürolarımız, uluslararası başarılarımız, ödülleri var. Ama, bunların yanında, pek çok da eksiklerimiz, yeni beklentilerimiz var.

Yukarıda, yapı çevre ile ilgili toplumsal sorumluluğumuzdan söz etmiştim. Bu sorumluluk iki alanda odaklanıyor. Bize miras kalan değerli mimarlık eserlerini ve yapı çevreyi en iyi şekilde koruyup gelecek kuşaklara aktarmak ve bugün inşa etmekte olduğumuz çevrenin düzeyli ve nitelikli olmasını sağlamak.

Mimarlar Odası, elli yıllık geçmişinin bütün dönemlerinde her iki alanda mimarlara düşen sorumluluk payına devamlı bir duyarlılıkla sahip çıkmıştır. Özellikle, bugünkü Oda başkanımız ve arkadaşlarımız devamlı çabaları sonucunda, henüz tam yeterli ve yaygın olmasa da kamuoyunda bir koruma bilinci oluştuğunu, ülke genelinde çok sayıda güzel örnekler görüyor, seviyoruz. Ancak, yeni yapılaşma konusunda aynı toplumsal bilinç ve duyarlılığı görmüyoruz. Bu, kuşkusuz, sadece Oda'nın başarısızlığı sayılmamalıdır. Son elli yılda görülenimsiz bir kentleşme yaşanan ve tümüyle aydınlanmasını tamamlamamış bir toplumda böyle bir duyarlılığı yaratılabilmek elbette, daha çok, daha yoğun çabalar gerektirecektir.

Önümüzdeki dönemlerde, Mimarlar Odası ve mimarlar topluluğu olarak hepimizin hizmetinde olduğumuz toplumla daha barışık yaşamamız gerektiğini düşünüyorum. Mimarlığın yol gösterici olduğu kadar bir hizmet meşaleği olduğuna galiba unutuluyor. Belki de mimarlar olarak yetiştirdiğimizde bize verilen topluma yol göstericilik görevini abartıyor, kendimizi bir bakıma bir fildişi kuleye hapsederek devamlı muhalif, devamlı mutsuz oluyorum.

Sorunlarımızı toplumla paylaşmaktan daha çok kendi aramızda konuşuyoruz. Toplum tarafından anlaşılmadığımızdan yakınıyoruz. Ama, toplumun gerçek ihtiyaçlarını anlama çabalarımız yeterli olamıyor.

Kanımcı, mimarlık eğitimimiz de bir fildişi kulede. Bugün birçok eğitim kurumumuzda, tasarımcı, yaratıcı mimar yetiştirmek amaçlanıyor, dinkin, sağlıklı, sağlam yapı yapmayı öğretmek yerine, her öğrencinin dünyanın deneyimini, yıldız mimarları gibi proje yapmaları bekleniyor.

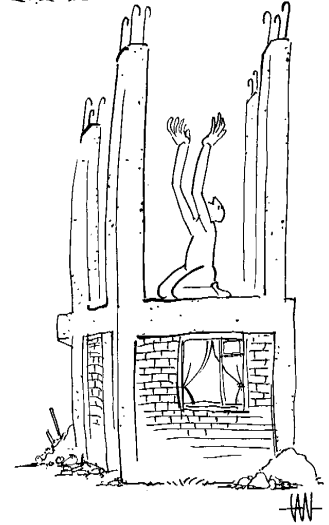
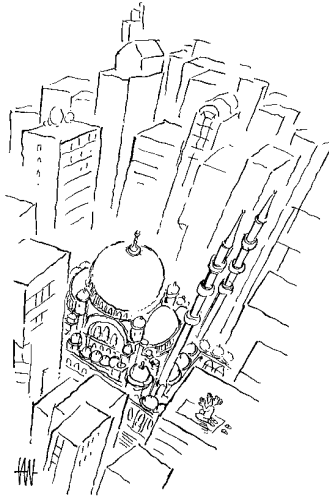
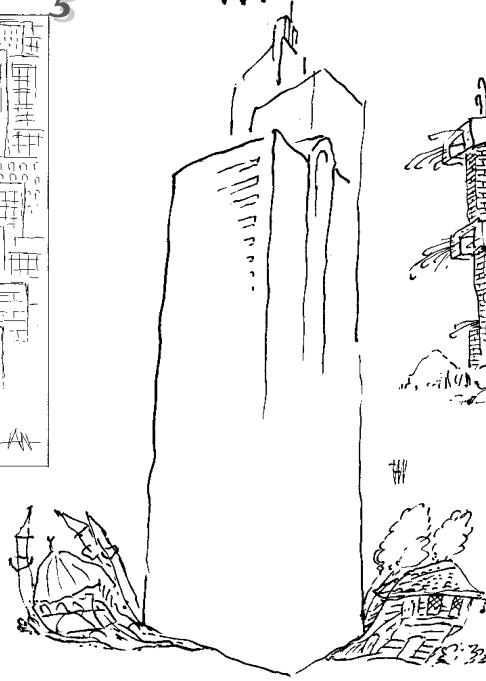
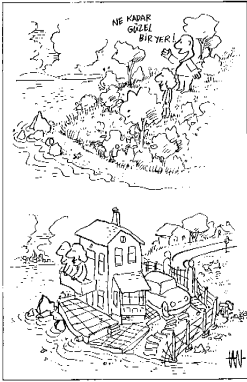
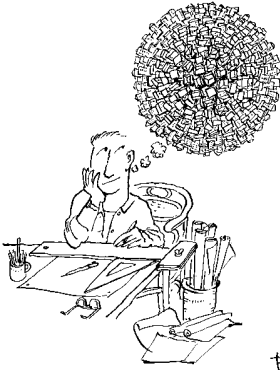
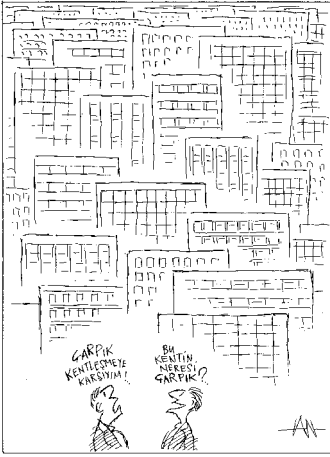
Önümüzdeki dönemde çözümünü beklediğimiz konular var. Birincisi, yapı yapmak için gerekli yasal izinlerin alınmasının inanılmaz bir bürokrasiye boğulmasıdır. Bu süreç burada anlatılamayacak kadar uzun, karmaşık bir hal almış ve işkeneye dönüşmüştür. Bu nedenle, artık neredeyse yapılarımızın yüzde yetmiş kaçak yapı olarak inşa edilmektedir. Bu sürecin sadeleştirilmesinde hükümete yardımcı olmalıyız.

Bir başka sorunumuz serbest mimarlık bürolarımızın güçlenmesidir. Uluslararası standartlara göre çok düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalan bürolarımız bir türlü yeterince gelişip güçlenememektedir. Halbuki bugün ülkemizde biriken sermaye, geçmiş yıllara göre çok daha büyük, kapsamlı, kompleks yapılar yapmaya ihtiyacı duymaktadır. O zaman, güvenmedikleri bürolarımız yerine büyük yabancı bürolar görevlendirme yolunu seçmektedirler. Bu tutum sürdükçe, yapı faaliyetimizin büyük çoğunluğu ile yabancı büroların eline geçmesi kaçınılmaz olacaktır.

Önümüzdeki dönemlerde, sorunlarımız ve amaçlarımız aramızda bir konsensüsü ulaşarak daha net, daha sınırlı bir şekilde saptamamız ve onları elde etmek için her birimizin Oda etrafında kilitlenerek içtenlikle çalışmamız gerektiğini düşünüyorum.

Meslek Odamıza birçok elli yıllar, birçok başarılar diliyoruz.

Çizgiyle mimarlık

TÜRKİYE’NİN MİMARLIKLA YENİDEN BULUŞMASI İÇİN

MİMARLAR BİLDİRGESİ

Her yıl ekim ayının ilk pazartesi günü; Bileşmiş Milletler (BM) ve Uluslararası Mimarlar Birliği’nin (UIA) ortak ve paralel etkinlikleri olarak; “**Dünya Mimarlık ve Konut Günü**” olarak kutlanmaktadır. Mimarlar Odası, hem UIA’nın 1948 yılındaki kurucuları arasında yer alan, hem de 2005 yılı Temmuz ayında İstanbul’da yapılacak Dünya Mimarlık Kongresi’nin ev sahibi olarak, 2004 yılı Dünya Mimarlık Günü’nde ilgililerin ve kamuoyunun dikkatini doğrudan doğruya “**mimarlığa**” çekmektedir.

Çünkü ülkemiz, yeryüzündeki en eski mimarlık birikimlerine sahip bir uygarlık coğrafyasını “**yurt**” edinmemize rağmen, mimarlıktan ve mimari değerlerinden hızla “**uzaklaşmakta**”dır. Deneyebilir ki Türkiye’nin 21. yüzyıla başlarken çağdaş dünyadaki yerini tanımlayacak geleceğin tarihçileri, yaşadığımız şu yılları “**mimarlığın ve kültürel kurumların dışlandığı dönem**” olarak da yazacaklardır. O kadar ki bugün artık kentlerimizdeki yapıların büyük çoğunluğu hemen hiçbir mimari katkı ve mimarlık hizmeti olmadan gerçekleşmekte; tasarımsız ve özensiz kentleşme yaygınlaşmakta; imar planlaması sadece arsa ve arazi rantlarını çoğaltmaya ve işletmeye yönelik bir kavram haline dönüşürken, mimarlığın bir toplumsal kültür ve “**uygarca yaşama koşulu**” olduğu hızla unutulmaktadır. Böylesi bir süreçte de her biri binlerce yaşında olan ve kendilerine has kimlik değerleri bulunan kentlerimiz değişik “**tıp verleşmelere**” dönüşmekte; tarihsel dokuları ile kültürel ve doğal peyzajlar yok olmakta ve aynı süreçte sanatlarını göstermek, yaratıcılıklarını kanıtlamak isteyen mimarlarca tasarlanmsız özenli yapılar bile bulundukları çevrenin karakteristiği içinde toplama ve kente gereken katkı yapamaz duruma düşmektedirler. İşte bu gelişişin sadece mimarlığımız açısından değil, toplumsal gelişmemiz ve ulusal kalkınmamız açısından da önde gelen sorun haline geldiğini saptayan Mimarlar Odası, kuruluşunun 50. yılındaki Dünya Mimarlık Günü’nde, her alanda görev yapan mimarlarla birlikte “**Türkiye’de Mimarlığa Saygı**” yürüyüşünü başlatmaktadır. Bu tarihsel uygarın katılımcıları olan tüm mimarlar adına; “**Türkiye’nin Mimarlıkla Yeniden Buluşması**” için saptamaları ve önerileri içeren “**Mimarlar Bildirgesi**” de aynı günün anlamı içinde ilgililere ve kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır.

MİMARLIK, SADECE MİMARLARIN DEĞİL, TOPLUMUN VE ULUSUN UYGARLIK KÜLTÜRÜDÜR

Bir ülkenin mimarlığını uzaklaşması, hele Türkiye gibi dünyanın eski uygarlık kentlerine sahip bir ülkenin “**kendi mimarlığından**” giderek uzaklaşması, sadece sıradan bir imar ve yapılaşma sorunu değil, daha da derinlerde bir “**kimlik**” bunalımı ve her aşçdan “**kültürel-sosyal-ekonomik**” yozlaşma ve gerileme sorunu olarak yaşamsal önem taşımaktadır. Bu nedenle, yine tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye’de de; “**mimarlığın korunması ve geliştirilmesi**” konusu, sadece mimarlık çevrelerinin gündemiyse sınırlı kalmayan, toplumun ve yönetimin (idarenin) tüm kesimlerini kucaqlayan bir “**ulusal sorun**” ve “**ulusal sorumluluk**” kapsamında ele alınarak durmaktadır.

O halde, Türkiye’yi yeniden mimarlıkla ve mimarlık değerleriyle-tarihinde de yakışır bir düzeyde ve olgunlukta-yeniden buluşmaya görevi ve sorumluluğu, işte bu mimarlık dışımda, ama mimarlığı doğrudan “**etkileyen**” ve hatta “**yoğlandıran**” kurum, kesim, sektör ve kişilerde düşmektedir.

Nitekim bu konu, DPT’nin 2000’lerin eşliğindeki “**8. Beş Yıllık Kalkınma Planı**” hazırlık çalışmalarında da ele alınmış ve Kültür Bakanlığı ile Mimarlar Odası’nın ortak girişimleriyle “**Mimarlık Kültürünün Yaşatılması**” konusu, aynı çalışmalarla “**plan hedefleri**” arasında da kazandırılmıştır.

Ne var ki aradan geçen 5 yıl aşkın süreye ve özellikle de 1999’daki büyük Marmara depremlerinin verdiği derslere rağmen, ne hükümet politikalarında, ne de toplumsal aydınlanmada rol alan kesimlerde, mimarlığın öncelikle bir yaşama zenginliği ve geçmişten geleceğe çağdaşlığı süreklilik kimlik için olmazsa olmaz bir uygarlık davranışı olduğunu savunan tutumlar gözlemlenmektedir. İşte bu sürecin de sorgulanmasıyla yapılan aşağıdaki saptamalar ve değerlendirmeler, Türkiye’nin yeniden bir kültür, kent ve yaşama zenginliği ülkesi olabilmesi yönünde mimarlığımızın artık gözetilmesi ve korunması için; öncelikle hangi kurum ve kesimlerde ne gibi önlemlerin alınması gerektiğini de anımsatarak, ilgili tüm kişi ve kuruluşlara bir “**rehber**” özelliği taşıyor.

‘MİMARISİZ KENTLEŞME’, İLERLEME DEĞİL GERİLEMEDİR

Türkiye’deki sadece kaçak değil, “**ruhsatsız**” yapıların bile çok büyük bir çoğunluğunun mimari projeleri “**mimar olmayan**” ve “**mimarlık yetkisi bulunmayan**” kişilerce ve hatta “**kurumlarca**” (!) düzenlenmektedir.

Ne tarihte görülün ne de dünyanın başka bir uygar ülkesinde rastlanan ve Türkiye mimarlığını adeta “**mimarsızlığa**” tutsak eden bu yaygın tutumun başlıca nedeni, yapıların her şeyden önce bir “**kültür varlığı**” olduğu bilincinin yitirilmesi ve her yapı ile sadece “**sadece rant elde edilmesi**” hedefinin bütünüleştirilmesidir.

Gerçi, son yıllarda özenli mimari tasarım ve uygulamalarla gerçekleşen yapıların rant (satış) değerlerini daha da yükselttiği gerçeği özellikle “**lüks emlak pazarında**” kabul görmeye başlamış olsa bile, maliyeti ve satış değerleri düşük yapıların da birer “**yaşama mekânı**” ve “**kentsel kimlik değeri**” olduğunu kabul ederek tüm binalarda yine mimariye saygının önemini görebilen davranışlar yaygın değildir.

Böylesi bir anlayışın egemenliği altında yapılan kentlerimizdeki “**tek tip apartman peyzajı**”nın yarattığı karakter ve çevre bozulmasına karşı da alınması gereken önlemlerin başında, işte bu “**mimarsızlığa**” bir an önce son verecek politika ve düzenlemelerin devreye girmesi gerekmektedir.

Bu nedenlerle; tüm yapıların mimari projelerinin, sadece “**mimarlar tarafından**” tasarlanabileceği ve yapı için gerekli diğer mühendislik - tesisat projelerinin de “**mimari projeye uygun**” ve bu yönde yine “**mimarın eşgüdümü**” altında düzenlenebileceği, bu çağdaş uygarlık kuralının da özellikle ilgili meslek odalarının “**üyelerinin ve üyelerinin projelerini denetleyerek**” yasama geçirileceği, yani sıra tüm inşaat ruhsatı veren ve proje onaylayan kamu görevlisi kişi ve kurumların da bu kuralla uyumamları durumunda “**cadırcı**” yaptırımların uygulanacağı, “**imar yasasında**” ve imarla / yapılaşmayla ilgili diğer tüm yasalarda ivedi olarak yer almalıdır.

YAPI ‘MİMARISİZ’ DENETLENEMEZ

Benzer şekilde “**mimar**”, özellikle 1999 depremlerinden sonra yürürlüğe konulan yeni “**yapı denetimi**” mevzuatıyla da “**tasarlanmalı binanın uygulamasını bile denetlemekten**” dışlanmaktadır. Oysa her yapı, tarihin günümüze gelen yapı kültürünün de birikimlerini içerecek şekilde, öncelikle bir mimari üründür ve bu türünün tasarımımda uygulanmasına kadar her yerinde, yine öncelikle mimarın ve mimarın katkı ve sorumlulukları temeldir.

Kentsel ve yapılcı çevrede giderek çoğalan “**mimari uyumsuzlukların**” da başlıca nedenleri arasında yer alan bu “**mimari denetimden yoksun yapılaşma**”, 1999 depremlerinden sonra yürürlüğe giren Yapı Denetimi Yasası’nda giderilebilenler daha da güçlendirilmiştir.

O kadar ki, bu yasaya göre kurulan kimi “**Yapı Denetim Şirketleri**”, inşaatlarını kendilerine emanet edecek yapı sahiplerine, onları “**çekmek**” için “**bedava mimari proje**” sözü bile verebilmekte, yani “**mimarlık**” gibi bir uygarlık hizmeti adeta “**promosyon**” olarak sunulabilmektedir.

Bu nedenlerle; gerek İmar Yasası’nda, gerek Yapı Denetim Yasası’nda ve Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası’da dahil olmak üzere, imar ve yapılaşmayla ilgili diğer tüm yasalarda, yapıların uygulanmasında (inşaatların denetiminde) meslek odası disiplini ve kuralları içersinde; “**mimari proje müellifi mimarın onaylı mimari projeye uygunluk için mesleki denetimden sorumlu ve yükümlü**” olacağı, ayrıca imar ve yapı denetiminden sorumlu tüm kamu görevlisi kişi ve kurumların da bu kuralı gözetecekleri ve aksi takdirde cadırcı yaptırım tanımlamaları, getirilmelidir. Ayrıca, yine özellikle “**kamu yatırımlarında**” yaygın olan ve hem “**projelendirme**” hem de uygulamanın projeye uygun olması için gerekli teknik denetimde, “**mimar**” yerine “**kurumun**” (!) görevli ve yetkili kıldığını uygulamalara da bir an önce son verilmelidir. Çünkü, “**mimari tasarım**” bir kültür ve sanat eylemidir ve kurum “**sanatçı**” olamaz, kişi ya da kişiler olur. Aynı şekilde bir sanat eserinin tasarlandığı biçimde meydana getirilmesini de yine kurum değil, sanatçı ya da sanatçılar denetler. Bu evrensel gerçeğin ve tartışılmaz kuralın, “**kamu binalarında**” neden geçerli olmadığının artık somuk ve tertekmek için de Türkiye’deki yine kamu binalarının yaygın “**mimari durumları**” zaten yeterince güçlü bir nedeni oluşturuyor.

YAPILARDA VE KENTLERDE ‘TİPLEŞME’, AYNI ZAMANDA TOPLUMSAL YOZLAŞMADIR

Türkiye’nin tarihinin gelen eşsiz mimari zenginliğinin çağdaş mimarlığa da “**evrensel dersler**” veren en önemli özelliklerinden biri, “**kültürel çeşitliliği**” ve hemen her geleneksel binanın bulunduğu yer, iklim, kurum ve kullanıcıları açısından taşıdığı “**farklı mimari**” değerleridir. Bu çeşitlilik, sadece bölgeden bölgeye değil, aynı bölgede ve hatta aynı

mimarlık ve kent

kentteki-mahalledeki geleneksel yapılarla da gözlenmektedir. Tarihi dokulardaki yapılar malzeme, form, oranlar, genel plan şemaları ya da diğer kimi ortak yönleriyle, birbirlerinin "benzeri" olsalar bile asla "aynısı" değildirler ve mimarlıkta da bu zaten olmaz. Çünkü mimarlık, herhangi bir varlık olarak değil, bir "sosyal varlık" olarak ve "farklı kişiliklere" sahip "insana" hizmet ederken, o insan ya da insanların "yaşama ortamları" için tasarlanmı her türlü yapılanlarda da bir hayvan barınağı gibi "aynı tip" mekânlar değil, yine iklim-yöre-coğrafya-kültür-etkileşimlerle-malzeme-peyzaj vb. etmenlerle birlikte "insanın yaşam zenginliği ve çeşitliliğine saygılı" mekânlar yaratılır. Türkiye'de, işte bu kendi mimarlık tarihinde de en zengin birikimleri bulunan evrensel mimarlık kuralını adeta hiçe sayan "tip proje" anlayışı, ne yazık ki hâlâ etkisini sürdürüyor. O kadar ki bu tip projeler, farklı bölgelerde bile aynı şekilde uygulanarak bölgeler arası iklim, kültür, çevre vb. etmenlerden kaynaklanan farklı mimari kimlikler yok ediyor ve Edirne'den Kars'a kadar tüm ülke "aynı tür" ve "tek düze-kişisiz yapılaşmayla" donatılıyor. Üstelik, "mimari proje giderini azaltma" vb. gibi nedenlerle yaratıldığı "mimari tahribatın" ne denli yüksek olduğunu görebilmeye bilincinden bile yoksun değerlendirmelerle hâlâ terk edilmeyen bu tip proje anlayışı, sadece okul, karakol, lojman, hastane vb. gibi "kamu hizmet binalarında" uygulanan "hızlı projelerle" de sınırlı değil. Şehirçiliğin mimari köklerinden ve mimarlığın hâzır zaafaklırlamasıyla yaygınlaşan "mimarlığın dışlanıldığı imar planlarında" da "tek tip apartman tasarımı" için gerekli her türlü "yönlendirme" ve hatta "zorlama" yapılarak, hem birbirlerini yineleyen tekdeze yapılar, hem de aynı yinelemeye gelişen "tep tip ve tek düze kentler" yaratılıyor. Bütün bu tipleştirici ve kişisiz yapılaşma dayatmalarına yine "tip imar yönetmelikleriyle" de açık yazmış destek sağlanıyor ve bir hayli boyunca farklı ve zengin mimari kültürlerle bezenmiş kentlerimiz, bu tek tip imar yönetmeliklerinin, onlarla uyumlu planları ve özellikle kamu yapılarındaki yaygın hazır proje anlayışının eksenliği altında, mimari ve kentsel kimliklerini yitirmeye, çirkinleşmeye, kişisizleşmeye terk ediyorlar. Bu nedenle; Türkiye'nin genel mimari peyzajını ve mimarlık kültürünü bu yazlaşma ve tekdezeleştirilme kurtarabilmek için: Başta Bayındırlık ve İskân Bakanlığının olmak üzere, tüm yattırıcı bakanlıklarda ve diğer bakanlıkların hizmet binaları gereksinimlerinde "hızlı tip proje" uygulamalarını kesinlikle son verilmelidir. Özellikle okul, lojman, sosyal ve kültürel tesisler, topluma açık diğer binalar gibi, hem kullanıcıların hem de bulunan kentin ve yörelin mimarlık ve çevre kültürü üzerinde etkili ve "örnek" oluşturabilecek binaların, "yöresel mimari güdiler" ve "işlevleri" birlikte gözletmek ve özel olarak "o binalara" ve "o arsalarla" has tasarımlarla gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır. Bunun için de sadece imar mevzuatında değil, ihale ve yattırım mevzuatında da hiçbir kamu kurum ve kuruluşunun, "tip proje uygulamayacağı" açık bildiri olarak yer almalıdır. Aynı kurala paralel olarak, Büyükşehir Belediyeleri dışındaki tüm belediyeler ve belediye sınırları dışındaki tüm alanlarda valilikler eliyle yürütülmekte olan "tip imar yönetmeliği" uygulamasına da son verilmelidir. Her kentin ya da yerleşiminin, ne tür bir mimari yapılanına içinde imar göreceği, oraya yönelik iklim, çevre, kültür ve kentsel dokü-sosyal yaşam-sektörel yönelimler de gözletmekle hazırlanacak, yine sadece o kente has ve aynı kentin bu değerlerini, niteliklerini gözetim imar planlarıyla da ilintili olarak düzenlenmiş yönetmeliklerle belirlenmeli ve yönlendirilmelidir. Bunu sağlamak üzere ise yine sadece imar mevzuatında gerekli değişiklikleri yapmakla yetinmeyip, her kentin özelliklerini irdeleyerek imar kurallarını belirleyecek özel bir teknik örgütlenmenin, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı - Kültür Bakanlığı - Çevre Bakanlığı - İller Bankası ve ilgili meslek odaları işbirliği içerisinde ve yine o kentin yerel uzmanları ile kent üzerinde araştırma yapmış mimar ve şehirci danışmanlarla birlikte, yerel yönetimler de ortak ederek kurumsallaşmasını başlatmak gerektirir.

KENTLER, 'MIMARLIK DİSLANARAK' PLANLANAMAZ

Türkiye'de mimarlığın dışlanmasını hızlandıran ve özellikle kentlerin yapılaşmasında "mimari özenin" ve "mimari karakterlerin" gözletmediği tekdeze mimari tasarımların adeta usul ölüştürme yapılaşmasıyla yasal ve teknik dayanak oluşturan çok önemli bir faktör de "kent planlamasında mimarlığın tümüyle sorumluluk alanı dışına iten mesleki ayrışma" sürecidir. Özellikle 1980'lerden sonra kent planlaması sadece "tek bir mesleki beceri konusu" gibi görüldük ve yine sadece "planların" yetki ve sorumluluğuna verilmiş; böylece kent tarihi ile mimarlık tarihinin bile özdeşliği dünyaya katılanayan bir ülkede "mimarlık kent planlaması" deneme başlatılmıştır. Aynı ayrımcılık, sadece kentlerin "tarихten geleceğe taşınması" gereken mimari ve kültürel kimlik değerlerini yeterince gözetemeyen bir planlamaya neden olmakla kalmıyor; doğrudan mimarların da "kentsel bütünlüğü ve çevreyi gözetmediği", parsel ölçeğindeki sorumluluklarla genel "yapılı-doğal-kentsel ortama yabancı" mimari tasarım yapıları gibi, yine temelde ilke mimarlığın ve yapılaşma kalitesini olumsuz yönde etkileyen bir mimari davranış biçimini hızla yaygınlaştırıyor.

Buna koşut olarak, böylece bir anlayış doğrudan şehirçileri de o kentin ya da yörelin "mimari kültür ve kimlik verilerine yabancı planlar" üretmelerine zorluyor, eğer planı üstlenen şehirci kendi kişisel duyarlılığı ile mimarlıkla birlikte

çalışmayı önemsemez ise, buna yönelik yasal bir zorunluluk olmadığında, mimarlık tarihinin beşliği olan kentlerimiz bu tarihi bile akademik eğitiminde öğrenemeyen planlancın fiziksel yapılaşma önermelerine teslim ediyor. O kadar ki, en önemli ve öncelikli amacı tarihî kent dokularının "mimari gelenek, peyzaj, nitelik ve karakterlerini korumak" ve yeni yapılaşmayı da yine bu tarihsel mimari çevreye "uyumlu" mimari kuralarla sağlamak olan SİT alanlarındaki "koruma amaçlı imar planlarında" bile aynı dar bakışla mesleki ayrımcılık öne çıkarmaktadır. Koruma Yasası'nda yapılan son değişiklikte bile bu yanlış giderilmemiş, geleneksel ve tarihsel mimariyi koruyup yaşatacak bu planlardan yine "mimarlık eğitimine ve birikimine sahip olmayan" planlancın sorumlu ve yetkili kılınmıştır.

Oysa, mimarlık ve şehirçilik arasında örülmekte olan böylesine ayrımcı ve giderek "aşılmaz" düzeylere tımandırılan akademik ve yasal kuralarla desteklenmiş bir "duvar" başka hiçbir ülkede yoktur. Hele kentlerin tarihsel ve mimari kimliklerini sürdürmeye çok büyük bir özen gösteren ve Türkiye'nin de imzası olduğu sayısız uluslararası sözleşmeyle kentlerin mimariye saygılı ve bağimli olarak planlanmasını ve gelişmesini hukuksal güvencelere de bağlanmış Avrupa ülkelerinde ise hiç yoktur. Bu nedenle, genelde mimarlığın dışlanması, özellikle de kent planlamasındaki mimarlık şehirçilik politikası, eğitimi ve yasaları, Avrupa Birliği sürecinde de ivedi ve ciddi olarak ele alınması gereken temel konular arasında önem kazanmıştır. Bu nedenlerle: Türkiye'nin ve kentlerin mimarlıkla yeniden buluşabilmesi için özel bir önem ve ağırlık taşıyan bu sorunun çözümünde, öncelik YÖK'ün konuyu gündemine alması ve ülkedeki tüm mimarlık okullarında, "mimarlık ve şehirçilik bölümleri arasındaki ayrışmayı ve birbirlerine yabancılaşmayı önleyecek" yeni eğitim politikalarının ve içeriğinin belirlenmesi için üniversiteler düzeyinde ivedi çalışma başlatılması gerekmektedir. Buna paralel olarak, mimarların ve şehirçilerin mesleki yetkilerini tanımlayan yasalarda da yeniden düzenlemeler yapılarak, kent planlamasında mimarın yetki ve sorumlulukları uygarlık tarihine ve çağdaş mimari ilke ve değerlere saygı içinde yeniden belirlenmelidir.

'AYRICALIKLI İMAR HAKLARI' DURDURULMALIDIR

Türkiye'de mimarlık sadece dışlanmakla kalmıyor, var olan ve hâlâ "gereksinimi" duyulan mimarlık da "mimari etik değerleriyle ve toplumsal sorumluluklarından" uzaklaştırılıyor. Bunun başlıca hazırlayıcısı ve yönlendiricisi ise; "kentsel - çevresel - kültürel - toplumsal ve tarihsel değerleri gözetmeyen imar kurallarıyla mimarlık ürünleri yaratma zorlamasıdır". Genellikle arsa ve arazilerdeki "imar rantını" maksimize etmek, kimi zaman da yatırımcıların "ayrıcılık", "farklı" ve "önemli" olduklarını "mimariyle vurgulamak" istemeleri yüzünden, mimarlığın temelde yukarıda sıralanan değerlere "bağimli" niteliğini gözetmeyen yapılaşmalar, kentlerimiz, kıyılarımızı ve diğer "rantlı yüksek" turistik bölgelerimizi hızla sarımsıyor. Bu tür, bir bakıma "kente ve çevreye karşı suç" örneğini de oluşturan; ve nitelikim imar iznleriyle ilgili işlemlerine dava açıldığında, yargı tarafından da çoğu kez "mimarlık, şehirçilik ilkerine ve kamu yararına aykırı bulunarak iptal edilen", ancak hem dava konusu yapılaşmaların çokluğu, hem de imar iznlerini yargı iptal etmiş olsa bile bu kararların idarelerce "uygulanmadığı" örneklerin yaygınlığı yüzünden ülke düzeyindeki mimari peyzaj üzerinde ciddi tahribatlar yaratmaya başlayan "ayrıcılık yapılaşmalar" da artık sorgulanmalı ve terk edilmelidir. Bu nedenlerle; ülkedeki her türlü yapılaşmanın ve tüm bina ve yatırımların, değişik bakanlıkların ve kamu kurumlarının elindeki "özel imar yetkileriyle" değil, bulunan kente ve yere ait "genel imar kararlarıyla" gerçekleştirilmesi, imarla ilgili tüm mevzuatın ve yine imar yetkisi bulunan tüm kurumlara ait mevzuatın "temel ve öden verilmeyecek ana ilke" olmalıdır.

GELENEĞİN ÇAĞDASA ESİN KAYNAĞI OLACAKI BİR MIMARLIK İÇİN

Türkiye mimarlığının "zengin tarihinden yararlanarak" gelişip hem ilkeyi kimlikli kılan, hem de dünyaya yine örnek ve öncül olan bir mimarlık kültürü ile düzeyine ulaşmasını sağlamak üzere yine öncelikli YÖK düzeyinde konunun ele alınması; mimarlık okullarında geleneksel mimarlık ve mimarlık tarihyile ilgili disiplinlerin sadece "belgeleme" ve "gözetme" düzeyindeki ya da disiplinler şeklinde değil "çağdaş tasarıma da yön verecek ve ilham kaynağı olacak temel mimarlık dersleri" arasında yer alması sağlanmalıdır. Buna koşut olarak, restorasyonlar dışında, "geleneksel yapı sistem ve öğeleriyle yeni yapı tasarımları ve inşaatını olansız kılan" ve sözde depreme dayanıklı mimari için getirilmiş "kültürel kazanımlardan habersiz" teknik mevzuatın da değişmesi gerekmektedir.

Ayrıca yine özellikle 1999 depremlerinden sonra yürürlüğe sokulan yeni yapı denetimi mevzuatının da Türkiye'deki tüm yapıların adeta sadece betonarme sistemde inşa edilmesini "tek seçenecek" olarak gören bir anlayışla düzenlenmiş olması, mimarlık kültürümüzün dışlanmasını ötesinde, "yok edilmesi" anlamına gelmektedir. Bu nedenlerle; eğitimden mevzuata, tasarım kuralarından uygulama alanına kadar, "geleneksel kazanımları çağdaş mimarlığa esin

kaynağı kalacak" bir mimarlık kültürü ve politikasının ülkede egemen olması için ilgili tüm kurumlara görevi düşmektedir.

KAÇAK VE MIMARISİZ YAPILAŞMA UYGARLIĞIN REDDİDİR

Bütün bunların yanı sıra ve Türkiye'yi sadece mimarlıktan değil, kent kültüründen, çevre ve uygarlık bilincinden, toplumsal birlikten anlayışından ve hatta demokrasi, sosyal haklar vb. gibi çağdaş görüş ve erdemlerden de hızla uzaklaştıran; ayrıca genel ekonomik yaşamı da **"yasadışı imar rantlarına bağımlı"** kılarak, yine toplumu üretken değil tüketen ve yaşadığı toprakları yağmalayarak geçinen bir kimliğe sürükleyen; buna koşut olarak da aynı toplumun kent kültürü yoksunu ve hukuk dışı beklentilerine yanıt ve hizmet veren bir **"tahrip edici politikacı tipi"** yaratan; dolayısıyla genel siyasal yaşamı ve hatta genel siyasal ve ekonomik hedefleri de aynı imar rantçılığına adeta **"entegre"** eden **"kaçak yapılaşma özgürlüğü"**, tüm bu büyük tahribatlarıyla birlikte **"mimarlığımızın"** da en ciddi ve etkin düşmanıdır. Türkiye'de geçekondulasma **"hoşgörü"** ile azgınlaşan kaçak yapılaşma, özellikle 1980'li yıllardaki aynı yapılaşmayı **"apartman hakkıyla ödüllendiren"** ve giderek genel imar politikalarına damgasını vuran bilim dışı **"işlah imar planları"** sayesinde artık **"kaçak kentleşmeye"** dönüşmüş; hemen tüm yapıları yasadışı olan ve dahası orman, su havzası, SİT alanı, tarım alanı vb. gibi topluma ait koruma ve yaşam alanlarını da **"işgal ve imha"** eden bu kentler **"belediye"** ve **"ilçe"** yapılarak, **"kalıcı ve meşru suç alanları"** haline getirilmiştir.

Bu nedenlerle; Belediyeler Yasası, İmar Yasası ve hatta anayasada açık ve kesin hükümler getirilip, yetkililer hakkında **"caydırıcı yaptırımlar"** da düzenlenerek; kaçak yapılaşmanın, dolaylı (imar planlarıyla) ya da dolaysız (kanunlarla) asla affedilemeyeceği, tıpkı orman suçlarında olduğu gibi, **"Anayasa hükmü"** olmalıdır. Üzerinde kaçak (yasa ve kural dışı) yapı bulunan taşınmazların, tapudaki alım-satım-takas işlemleri yasaklanmalıdır. Yasa ve plan dışı yapılaşma alanlarına belediye ve kent hizmeti verilmesinin kesin olarak önüne geçilmeli, tersine hareket edenler cezalandırılmalıdır. Kaçak ve kural dışı yapılaşmaya göz yumanlar hakkında caydırıcı yaptırım getirilmelidir. Kamu binalarının bile, **"imar durumu olmadan"** ve hatta **"ruhsatsız"** inşa edilmeleri ve ihaleye çıkarılmaları durdurulmalıdır. Anayasa ve yasalarda **"kente karşı suç"** kavramı netleştirilerek ve tanımlanmalıdır.

MIMARLIK SANATIR VE KORUNMALIDIR

Şon olarak, şunu da anımsatmak isteriz ki mimarlık temelde bir **"sanat"**tır ve temel güzel sanatlar içerisinde de tarihteki birikim ve saygınlığıyla geleceğe aktarılması bir insanlık borcudur. Bu nedenle de anayasamızın **"Sanatın ve Sanatçının Korunması"** başlıklı 64. maddesindeki: **"Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır..."** hükmünün; **"mimarlık sanatı"** ve **"bir sanatçı olarak mimar"** için de yaşama geçirilmesini engelleyen, yukarıda çizilenmiş tüm **"mimarlığı dışlayıcı"** tutum, politika ve yasal düzenlemelerin giderilmesi yönünde, ilgili tüm kişi ve kurumlarınıza **"anayasal görev"** için de üzerlerine düşeni yapmaya çağırıyoruz. ■

Mimarlık nedir, mimar ne yapar?

CENGİZ BEKTAŞ

Önce sevgili Doğan Hasol'un sekizinci baskıya ulaşan bana kalsa içinde bir mimar olsun olmasın her evde bulunması gereken o güzelim **"Mimarlık Sözlüğü"**nden okuyalım:

"Mimar, yapıları tasarlayıp çizen ve uygulanmasını yönlendiren sanat ve fen adamı. Antik Yunan ve Roma çağlarında bile mimarın statüsü tanınmaktaydı. Mimarın bu çağlardaki görevlerini Vitruvius ayrıntılı olarak anlatmıştır. Günümüzde mimar, strüktür, ısıtma, havalandırma, aydınlatma, sıhhi tesisat, yapı fiziki gibi konularda da genel bilgil sahibi olmak zorundadır. Yapıların günden güne daha karmaşık hale gelmesi mimarı bütün bu alanların uzmanlarıyla işbirliğine itmiştir. Mimar, bir yapının gerçekleştirilmesinde teknik, estetik ve işlevsel pleanda bu ekibin işbirliğinin yöneticisi durumundadır."

Ya mimarlık? Onu da okuyalım Hasol sözünüden:

"İnsanların yaşamasını kolaylaştırmak ve barınma, dinlenme, çalışma, eğlenme gibi eylemlerini sürdürebilmelerini sağlamak üzere gerekli mekânları, işlevsel gereksinimleri ekonomik ve teknik olanaklarla bağdaştırarak estetik yaratıcılıkla inşa etme sanatı; başka bir tanımlamayla, yapıları ve fiziksel çevreyi tasarlama ve inşa etme sanat ve bilimi yapı sanatı. Mimar, mimarlık, toplum yapısına, toplumun gereksinimlerine, ekonomik verilere, teknolojik gelişmelere bağlı olan bir sanattır."

MÖ 1. yüzyılda yaşamış olan Romalı mimar Vitruvius, **"De Architectura"** adlı kitabında başarılı bir mimarlık için **"Utilitas, Firmitas, Venustas"** (kullanışlılık, sağlamlık, güzelliği) etmenlerinin gerektiği olduğunu ileri sürmüştür. Rönesans'ta bu tanım, **"Comodita, perpetuita, bellezza"** (kullanışlılık, süreklilik-kalıcılık, güzelliği) olarak benimsenmiştir. 1581'de bir İngiliz yazar, mimarlığı **"yapı bilimi"** olarak tanımlarken 19. yüzyılda İngiliz eleştirmen John Ruskin mimarlığın **"yapıları uygulanan süslenmeden başka bir şey olmadığını"** ni ileri sürüyordu. Amatör bir eleştirci olan Sir Henri Watton, **"The Elements of Architecture"** (1624) adlı kitabında mimarlığın üç köşüne (kullanışlılık, sağlamlık, güzelliği) yanıt vermesi gerektiğini belirtir. F. L. Wright'a göre de **"Mimarlık biçim haline gelmiş yapıdır"**.

Bütün bunlar böyledir de mimarın ya da mimarlığın işlevlerini becerebilmeleri önce işverene sonra da elbette topluma bağlıdır. Hele **"bilecen emmi"**lerin

çoğaldığı, önderinin alınması güçleştiği bugünkü gibi çağlarda işleri zorlaştıkça zorlaşır mimarın...

Kültürsüz bir işverene, üstüne üstlük arabesk kısılcına yakalanmış kişiye gerçek kültür ürününü nasıl onaylatırsınız?

"Yapıda yalan söylenmemeli, yapı bizim kimliğimizin, kişiliğimizin aynasıdır. Tahta yerine taş, taş yerine tahta kullanılmamalıdır." Ya da **"Burası, niteliğiyle, anlarıyla toplumun belleğine kazınmış bir alan, bir görünüş, bir 'siluet' tür; buraya böyle ezici bir kitle konulamaz deseniz, adam 'Paramla değil mi?' deyip çıkarsa, buna karşı kamu görevlisi onaylayıcılardan, denetleyicilerden de bir yardım alamazsınız ne yaparsınız?"** Hele hele demokratik(!) yolla işbaşına gelen belediye de bir uygun yardım(!) karşılığı göz yumarsa ne olacak?

Mimar toplumunun, işverenin, kişilerin mutluluğu için, onlara daha insanca oylumlar yaratmak için çalışır. En azla en çoğa ulaşmalarını sağlamaktır işi... Örneğin, mutfağa işleve ters bir işi açığı olmamalıdır. Eviyenin damlalık bölümü, önünde durduğunuzda sol yanında olmalıdır. Öteki türlü, bulasık yıkarken hem daha çok **"enerji"** gerekir hem de kolunuzu, üstünüzü başınızı sırtınızı... (Ama hanım solaklar için yapılmış bir İtalyan ürünü eviye beğenmişse ona işlev mislev anlatamazsınız.) Mutfağın düzeni, iş sırası doğru oturtulmuşsa, yılda 15-20 km. daha çok yürüyeceğini kavrayamazsınız. Çünkü seçimleri komşularının, eşinin dostunun **"bak bak"** demeleri içindir.

Mimar en önemli kültür aktarıcısıdır. Yaptıkları günlük yaşamdan başlayarak tüm toplum

yaşamını etkiler. Onun için de, tüm çağların dencimileri, birikimleri, kazanımları birbirine ulanmış olarak ama en çağdaş biçimde yansımalar. Ne olursa olsun ileriye doğru, daha mutlu bir geleceğe doğru olmalıdır yapıtı... Kendi geçiminden ya da bir başka kültürden kopya onu geleceğe taşımaz. Bu sorumluluğu için mutfaktan, oturma odasından, sokakına, alanına, kentine dek bütün alanlarda savaşım zorunluluğu vardır mimarın...

Neden? Çünkü o işvereni boşuna giderlerden korumak istemektedir. Onun en az yorulmasını, gereksiz harcanacak para için boşa çalışmasını istemektedir. Zamanını daha da insan olmak için kullanmasını istemektedir. Mimarlık elbette uzmanlık işidir, bilgi işidir. Koca bir uzmanlar ordusunu yöneterek en iyi sonucun alınmasını sağlar... Ama her şeyden önce **"kültür"** işidir. Kültürsüz bir mimarlığın sonucu, bizim kültürsüzlüğümüzün aynası olur çıkar. Dedim ya mimarlıkta yalan söylenmez.

Mimar en önemli kültür aktarıcısıdır.

Oscar Niemeyer, Latin Amerika Memorial'da Kitaplık-Medyatek, Sao Paulo, İki betonarme ayak arasındaki kirişe asılan betonarme örtüler. Betonarmeye sağlanan plastik etki.

Kenzo Tange, Tokyo Olimpiyatları Kapalı Spor Salonu, asılı çatı (1964).

Fotografılar: DOĞAN HASOL

Mimarlık ve teknoloji

DOĞAN HASOL

Eski çağlardan beri teknolojinin mimarlıkta önemli bir yeri olmuştur. İki bin yıl önce, Romalı mimar Vitruvius "De Architectura" adlı kitabında başarılı bir mimarlık için "Utilitas, Firmitas, Venustas" (kullanışlılık, sağlamlık, güzelliği) etmenlerinin gerekli olduğunu ileri sürmüştü. Daha sonraları "İşlev, Konstrüksiyon, Estetik" olarak özetlenen formül bugün de büyük ölçüde geçerliliğini korumaktadır.

Her mimari türünde aslında, "amaca uygunluktur". Amaca uygunluğun içinde biçim (form+estetik), işlev ve konstrüksiyon (teknolojik öğeler) vardır. Önemli olan, bu öğelerden birinin ötekine üstünlüğü değil, bunların amaca uygun olarak uyumlu bütünleşmesidir.

İyi mimarlık örnekleri en azından, işlev sorunlarını çözen, yani gereksinimlere iyi yanıt veren, estetik değerlere sahip sağlam-sağlıklı yapılardır. Estetik mimarlığın sanatsal boyutudur. Sağlamlık ve sağlık konuları ise kullanılan teknoloji ve malzemeyle yakından ilgilidir. Avusturyalı ünlü mimar Otto Wagner (1841-1918) "yeni konstrüksiyon, yeni malzemeler ve insanların yeni gereksinimleri, biçimlerin topluca yenilenmesini zorunlu kılar" derken teknolojinin ve işlevin, biçimleri çok fazla etkilediğini vurgulamaktaydı. Doğrudur: Yeni ürünler, yeni teknolojiler yapıların çehresini belirliyor. Bu, her dönemde böyle olmuştur. Yapılar biçimden, işlevden soyutlanamayacakları gibi teknolojiyen de soyutlanamıyorlar.

İnsanoğlu ilk yapılarından başlayarak strüktür ve detay çözümlerinde günümüzde dek çeşitli malzeme, alet-gereç kullanmıştır. Ağaç dalları, ahşap, taş, pişmiş ya da çiğ toprak, demir, cam, çelik, betonarme, alüminyum, plastikler ve daha niceleri... Bütün bu malzemeler ve kullanılan teknolojiler, çağlarına damgalanmış yapılar.

Taş, yığma duvarı; tuğla, keremi, tonozu ve kubbeyi geliştirmiştir. Cam, pencere boyutlarını büyümüş; betonarme, çok katlı işkeletli yapıyı getirmiş, geniş açıklıkların kolayca aşılmasını sağlamış, binaların boyutlarını ve görünümünü değiştirmiştir. Çelik ve asansör teknolojisi, gökdelenlere yol göstermiş, böylece yapıların değişmesiyle pek çok kentin

Santiago Calatrava, Lizbon'da tren istasyonu.

Peter Rice, Paris'te Le Grand' Arche binası giriş saçağı. Asma germe sistemle 'bulut'.

görünümü de bambaşka bir duruma gelmiştir. Yine çelik ve camdaki gelişmeler eski dönemlerde hiç görülmemiş bir giydirmeye cepheyi ortaya koymuştur. 20. yüzyılda kabuklar, uzaysal strüktürler, şişirme sistemler, asma-germe sistemler (örneğin, büyük açıklıklı asma köprüler) önceki dönemler için belki hayal bile edilmeyen ya da yalnızca düş düzeyinde kalan uygulamalara yol açmışlardır.

Kısaca diyebiliriz ki, 20. yüzyılın teknolojsi olmasaydı ne şelâle evi, ne Villa Savoye, ne Petronas Kuleleri, ne Boğaz Köprüsü, ne Frank Gehry'nin müzeleri, ne de akıllı binalar olabilirdi.

20. yüzyılın ortalarında Nervi, Torroja, Candela, Buckminster Fuller, Le Ricolaïs, Frei Otto, sonraları Peter Rice ve Santiago Calatrava gibi yaratıcı strüktür mühendisleri geliştirdikleri strüktür tasarımları

ve uygulamalarıyla 20. yüzyıl mimarlığında önemli plastik değerler katmışlardır.

Günümüz mimarlığında gözden uzak tutulmaması gereken bir nokta da hiç kuşkusuz, çevre duyarlılığıdır. Yapıların çevreye duyarlı olmaları artık ön koşuldur. Az enerji tüketen, çevreyi kirlilemeyen, içinde yaşayanları zehirlemeyen yapılar... Kullanılan teknoloji ve malzemenin bu koşullara ayak uydurması beklenir. Malzeme üreticilerinin de çevrenin korunması konusunda daha bilinçli ve duyarlı olmaları beklenmeli. Yüzyıllar boyunca süren ahşap, taş, tuğla egemenliği giderek yerini yeni malzeme ve tekniklere bırakmıştır. Günümüzde bir malzeme çeşitliliği ve bolluğuyla karşı karşıyayız. Bugün binlerce malzeme arasından en uygun olanını seçmek mimarlara ve mühendislere büyük sorumluluklar yükler. Doğal ki, bilgi iletişiminin yaygınlaşması teknik adamların avantajıdır. Olması gereken, doğru malzeme ve teknolojinin doğru olarak uygulanmasıdır. Bu da yine bilgi gerekliliğini ön plana çıkarıyor. Kısacası, yapılar belki bazı malzemeler olmasa da yapılabiliyor ama bilgi olmadan asla... "Yeni malzeme ve teknolojiler mimarların önünü açmıştır" denebilir; ancak onların düşlerinin de malzeme ve teknolojilerin gelişmesinde payı yok mu? Teknolojik gelişmenin temelinde düşlemek yatar. Doğaya uyumu ilke olarak benimseyen, "soyut ve zaman ötesi görsellik anlayışı yerine işleve değin bir mükemmellik arayış" ünlü mimar F.L. Wright

bile 1 mil (1610 m) yüksekliğinde bir gökdeleni düşleyip tasarlamaktan kendini alamamıştır. Şimdi öntümüzde yeni sorular var: Yakın gelecekte çeliğin ve betonarmenin yerini alacak yeni bir malzeme türü ortaya çıkmayacak mıdır? Bu konuda kehanette bulunmak olanaksızdır. Düşünür Pierre Gaxotte'un dediği gibi, "Gallup Enstitüsü taş çağında var olsaydı, biz hâlâ mağaralarda oturuyor olacaktık".

Taş çağından sonraki çağları da gördüğümüze göre şimdilik yalnızca düş ürünü olan ütopyik kentlerin, ütopyik yapıların ileride yeni malzemeler ve yepyeni teknolojilerle gerçekleştirilebileceğini söylemekle yetinebiliriz. Geleceği ve ütopyacı düşünceler bir yandan teknolojinin geleceğe bel bağlarken bir yandan da hedef gösterici olmaktadır. Yine başa dönersek özetlersek, her dönem teknolojsi mimari yapıya damgasını vurmuştur. Gerek mimari yapıyı hiç kuşkusuz, estetik ve işlevsel niteliklerinin yanı sıra doğru teknolojsini de yanından yaptırtı.

SİNAN ÖDÜLLERİ

Bu bölümde ülkemiz mimarlık tarihinin önemli mimarlarını okuyucularımıza tanıtmak üzere, 1988 yılından beri iki yılda bir Mimarlar Odası tarafından Ulusal Mimarlık Ödülümüz olarak verilen “Sinan Ödülü” almış kişilere yer verdik. Çok kısa da olsa, mimari kişiliklerini, düşünceleri ve yapıtlarından örnekleri sizlerle paylaşmayı istedik. Ülkemizin Cumhuriyet

yıllarından bu yana mimarlık alanında geliştirdiği düşünceleri, eşik noktalarını, mimarlığımızın ulusal veya uluslararası düzeydeki başarılarını, hepsinden önce de birer kentli olarak yakından tanıdığınız binaların mimarlık alanındaki yerlerini sizlere sunarak bu önemli yapı ve mimarları bir kez daha anımsatmayı umuyoruz.

SEDAK HAKKI ELDEM

Sedat Hakkı Eldem, “Mimarlık mesleğine eğitim, kültür ve yapı üretimi alanlarındaki büyük katkılarının yanı sıra, toplumumuzda ‘mimar’ kimliğinin yerleşmesindeki önemli katkılarının ötürü” 1988 yılı Sinan Ödülü’ne layık görülmüştür. Cumhuriyet dönemi

mimarlığının önemli isimlerinden olan Sedat Hakkı Eldem, yapıtları ve düşünceleriyle o dönemin mimarlık düşüncesini yönlendirmiş ve eğitime katkılarıyla, mimarlık alanında yeni düşüncelerin geliştirilmesine katkı sağlamıştır. 1908’de İstanbul’da doğmuş olan Eldem, mimarlık eğitimini 1928 yılında Fındıklı Güzel Sanatlar Akademisi’nde tamamlamıştır.

Yurt dışında sürdürdüğü eğitimi sonrasında, 1932’den başlayarak Güzel Sanatlar Akademisi’nde

öğretim üyeliği görevini sürdürmüştür. Türk sivil mimarisi üzerine yoğun araştırma ve çalışmaları, ulusal ve evrenselin senteziyle ürettiği birçok önemli mimari ürün bulunmaktadır. Çok sayıda konut projesi, İstanbul Fındıklı Satie Elektrik Deposu (1934), Yalova Termal Oteli (1935), New York Pavyonu (1939), Taşlık Şark Kahvesi (1947), İstanbul Hilton Oteli (1952-1984, Skidmore-Owings-Merrill firması ile), İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi (1942-1944, **Emîn Onat** ile), Ankara Fen Fakültesi (1943-1945), İstanbul Adliye Sarayı (1948-1978), Zeyrek Sosyal Sigorta Binaları (1970), yapıtlarının en karakteristik özellikler taşıyanları arasındadır.

TURGUT CANSEVER

Turgut Cansever, “40 yılı aşkın meslek yaşamındaki başarılı mimarlık pratiğinin yanı sıra, tasarımlarında insanlığın yapısız birliğini yorumlaması, bunu yapıtlarının düşünsel ve felsefi içeriğinde yansıtması, Türkiye mimarlığının uluslararası düzeyde temsil ederek bu mimarlığın her zaman, her yönüyle gündemde kalmasını sağlaması ve ayrıca

mimarlık kültür birikiminin geçmişten günümüze sürdürülmesinde gösterdiği çabalar nedeniyle” 1990 yılı Sinan Ödülü’ne layık görülmüştür. 1921 yılında doğan Turgut Cansever, 1946 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (DGSA) Yüksek Mimarlık Bölümü’nden mezun olmuştur. 1949’da İstanbul

Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü’nde doktoraasını tamamlamıştır. 1947-1951 yılları arasında DGSA’da öğretim üyeliği yapmasının ardından 1951’de kendi mimarlık

bürosunu kurmuştur. 1957 yılında başladığı İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ndeki planlama ve mimarlık danışmanlığı süresince İstanbul’da birçok koruma ve restorasyon, yaya ulaşımı ve metropoliten gelişim projesini yürütmüştür. Önemli yapıtları arasında, Türk Tarih Kurumu (1951-1967, **Ertur Yener** ile birlikte), Bodrum’da Demir Tatil Köyü (1971, **Emine Ögün, Mehmet Ögün** ve **Feyza Cansever** ile birlikte) ve Bodrum’da Ahmet Erteğün evi yenilemesi (1971-1973) bulunmaktadır. Bu üç yapı, geleneksel ve yöresel bağlamda önde gelen mimari ürünleri değerlendiren Ağa Han Mimarlık Ödülü’nü almıştır.

ŞEVKİ VANLI

Şevki Vanlı, “40 yıldan fazla bir süreden beri

gerçekleştirdiği evrensel değerlerdeki yapıtlarıyla Türkiye’nin yapısız katkılarda bulunan, proje çalışmalarının yanı sıra son yıllarda kurmuş

olduğu özel vakıf aracılığıyla

mimarlık, sanat ve estetik konularındaki yayınları, konferansları, görsel ve işitsel malzeme birikimiyle ülkedeki mimarlık eğitimine yardımcı olan ve tüm mesleki yaşamını çağdaş mimarlığın Türkiye’de en iyi biçimde gerçekleşmesine

harcayan” bir mimar olarak 1992 yılı Sinan Ödülü’ne layık

görülmüştür. Florasna Üniversitesi’nde aldığı mimarlık eğitimi sonrasında,

1954’te Ankara’da kurduğu kendi bürosuyla başladığı mesleki uygulamalarının yanı sıra 1959-1960 döneminde Mimarlar Odası genel sekreterliği görevinde bulunmuş ve 1986’da Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı’nı kurmuştur. 1969 yılında Ankara OR-AN Toplu Konut Girişimi’nin kuruluşuna katılan Şevki Vanlı’nın önemli yapıtları arasında birçok konut yapısı, Erciyes Üniversitesi Kampusu (1958, **Tuğrul Akçora** ile), TC Merkez Bankası Bursa Şubesi (1965, **Ersen Gömleksizoglu** ile), MSB Tandoğan Öğrenci Yurdu (1966), Ankara’da Soyut İnşaat Genel Merkezi (1987), Ankara’da İhracatçılar Birliği Gölbaşı Tesisleri (1988) ve Ankara Golf Kulübü bünyesindeki Spor Tesisleri ve Otel (1989-1991) sayılabilir.

DOĞAN TEKELİ SAMİ SİSA

1 994 yılı Sinan Ödülü. "40 yılı aşkın meslek yaşamları boyunca örnek bir iş ortaklığı ve eksilmeyen bir meslek heyecanını sürdürüp ürettikleri yüksek standartlı yapılarla Türkiye'de düzgün bina yapabilmek gücününün azımlı aşılabileceğini göstermiş ve ülkemiz mimarlık kültürü ve mesleğine kalıcı değerler kazandırmış olan" Sami Sisa ve Doğan Tekeli'ye verilmiştir. Sami Sisa 1929'da İstanbul'da, Doğan Tekeli aynı yılda Isparta'da doğmuştur. Her ikisi de İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni 1952'de bitirmişlerdir.

1954'te ortak kurdukları proje ofisinde Tekeli, 2000'de Sisa'nın aramızdan ayrılmasının ardından halen çalışmalarını sürdürmektedir. Tekeli ve Sisa, katıldıkları mimari proje yarışmalarında 26 birincilik ödülü, 43 kadar da derece ve mansiyon kazanmışlardır. Önemli yapıları arasında, Rumelihisarı Düzenlemesi (1959), İstanbul Manifaturacılar Çarşısı (1967), Emekli Sandığı Ankara Stad Otel (1970), Oyak-Renault Otomobil Fabrikası (1971), Nişantaşı Apartman-Çarşı Tesisleri (1975), Lassa Lastik Fabrikası (1977), Halk Bankası Genel Müdürlük Binası (2001), Eczacıbaşı İlaç Fabrikası (1992), Türkiye İş Bankası AŞ İstanbul Genel Müdürlük Binası (2000) ve Metrocity Katlı Konut, İş ve Ticaret Merkezi Kompleksi (2003) bulunmaktadır.

ABDURRAHMAN HANCI

Abdurrahman Hancı, "Yarım asırlık meslek yaşamında ürettiği eserlerde izlenen tasarım ve ayrıntı mükemmelliğiyle 'mimari ustalık' tanımlamasını örneklemesi; en verimli döneminde üstlendiği NATO mimarlığı görevini ve özel çalışmalarını yurtdışında başarıyla sürdürmesi ve 20 yıllık bir aradan sonra ülkesine dönerek sanatçı ve aydın kişiliğiyle bütünleştiği meslek birikimini alçakgönüllülükle değerlendirmeye devam etmesi nedeniyle" 1996 yılı Sinan Ödülü'ne layık görülmüştür.

1923'te doğan Abdurrahman Hancı, 1946 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. 1947-1948 yıllarında Fransa'da yürüttüğü çalışmalarının ardından, 1952 yılında Türkiye'nin ilk büyük özel mimarlık bürosu olan İMA'yı Maruf Önal, Süha Toner, Turgut Cansever ve Şahap Aran'la birlikte kurmuştur.

1955 yılında NATO projeleri nedeniyle gittiği Paris'te 1966 yılına kadar çeşitli projelerini gerçekleştirmiş ve daha sonra Türkiye'ye dönerek meslek hayatına devam etmiştir. Önemli yapıları arasında, Büyük Anadolu Kulübü (1957, Turgut Cansever ile), Divan Otel (1968), Taksim-Erenköy-Bebek Divan Pastaneleri (1968), Vakko Mağazaları (Ankara, İstanbul, İzmir, Viyana) (1970-1985), Cumhurbaşkanlığı Camii Köşk Yenilemesi (1975), Ankara Resim Heykel Müzesi (1978) ve Türk Ekonomi Bankası Genel Müdürlük Binası (1990) bulunmaktadır.

NEZİH ELDEM

Nezir Eldem, "Bir kuşağın temsilcisi olarak, benimsediği mimari ve mesleki ilkelerden, etik kurallardan hiç ödün vermesizsin sürdürdüğü uygulamaları ve aynı doğrultuda eğitime yaptığı katkılarıyla mesleki tutarlılık ve süreklilik açısından referans konumu oluşturması" nedeniyle 1998 yılı Sinan Ödülü'ne layık görülmüştür.

1921 yılında İstanbul'da doğan Nezir Eldem, 1944 yılında Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirmiştir. Aynı yıl Yüksek Mühendis Mektebi Mimarlık Bölümü'nde röleve ve serbest resim dersleri öğretmeni olmuş, kurumun

İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüştürülmesinden sonra Bina Bilgisi Kürsüsü'nde asistanlığa başlamıştır. Bir süre İtalya'da çalışmalar yaptıktan sonra, İTÜ'de mimari proje stüdyosunda sayısız mimar yetiştirmiş, çeşitli derslerin sorumluluğunu almıştır. Önemli uygulamaları arasında, Ankara Belediyesi İş Hanı (1970), Bebek'te Kınoglu Apartmanı (1961), Yeniköy'de yalı restorasyonu (1964), Eski Şark Eserleri Müzesi düzenlemesi (1967), Askeri Müze (1971-1972), Safranbolu Asmazlar Konağı onarım ve yenilemesi (1978), Doğan Kuban, Muzaffer Sudalı, Kâni Kuzucular ile) ve Soğukçeşme Sokağı ve Soğukçukuyu Medresesi çevresi koruma ve geliştirme projesi (1977-79, A.Yücel, M. Kamil ile) bulunmaktadır.

SİNAN ÖDÜLLERİ

MARUF ÖNAL

Maruf Önal, "57 yıllık meslek yaşamında ulusal mimarlığımıza eserleri yoluyla yaptığı katkılar; yarattığı mütevazı yapılarda bile gösterdiği duyarlılık ve yakaladığı kalıcılık; uzun süren eğitimci yaşamı süresince kuşaklar arası iletişimin sağlanmasına katkıları; mimarlık mesleğinin örgütlenme ve kurumlaşmasına yaptığı istikrarlı katkılar nedeniyle" 2000 yılı Sinan Ödülü'ne layık görülmüştür. 1918 yılında İstanbul'da doğan Maruf Önal, 1943'te Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nden birincilikle mezun olmuştur. 1943-1946 yılları arasında DGSA Yüksek Mimarlık Bölümü'nde Sedat Hakkı Eldem Atölyesi'nde proje ve yapı derslerinde asistan olarak görev almıştır. 1951'de

Abdurrahman Hancı ve Turgut Cansever ile birlikte İMA İnşaat ve Mimarlık Atölyesi'ni kurmuş, 1958 yılından itibaren diğer ortakların ayrılmasıyla, atölyedeki tüm araştırma, proje ve uygulama çalışmalarını kendi başına yürütmeye başlamıştır. 1954'te Mimarlar Odası'nın kuruluş çalışmalarına katılmış, ayrıca çeşitli eğitim kurumlarında akademik ve idari görevlerde bulunmuştur. Proje ve uygulamalarında çevre-insan ilişkisine ve çevreye saygılı tasarıma özgün katkı sağlayan Maruf Önal'ın önemli yapıları arasında, Vişnezade'de Doktor Belen Evi (1943), Önal Evi (1958), Fındıklı'da Atlantik Han (1959), Beşiktaş'ta Mobil Servis İstasyonu ve Lokantası (Motorest Restoran) (1960), Çağaloğlu'da Milliyet Matbaacılık Binası (1964), Büyükdada'da Seyhan Villası (1969) ve Şaşkınbakkal'da Kaplançalı Apartmanı (1974) bulunmaktadır.

UTARİT İZGI

2002 yılı Sinan Ödülü'nü, "56 yıllık mimarlık deneyimi süresince verdiği bütün ürünlerde gözlenen geleneksel değerlerden süzülmuş seçkin arayış, tasarımdan teknolojiye geçişte gösterdiği yenilikçilik ve titizlik, eğitim alanında teori ile tasarım iç içeliğini yeni kuşaklara başarıyla kazandırmış olması; düşüncelerini yayın yoluyla da kalıcılaştırması ve ülkemiz

mimarlığı için yapılarında geliştirdiği ayrıntıcı kimlik nedeniyle, Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nün yeniden yapılanma sürecindeki unutulmaz çalışmaları yanında etik ile estetiğin sürekliliğini en önemli ilke kabul edilişle bilinen usta mimar" Utarît İzgi almıştır. 1920'de

İstanbul'da doğan İzgi, Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. 1975 yılında ayrıldığı akademik kariyeri dışında 1952'den bu yana birçok önemli proje gerçekleştirmiş, ayrıca mobilya ve iç mekân tasarımları yapmıştır. İzgi

gerek eğitimci, gerekse uygulamacı mimar olarak tasarım sürecinin büyük ölçekten küçük ölçeğe ve detaya uzanan bütünlüğü, yalınlığı ve tutarlılığı konusunda yapıtlarıyla önemli mesajlar vermektedir. Önemli yapıları arasında, Uluslararası Brüksel Sergisi Türk Pavyonu (1958, **M. Türkmen, H. Şensoy ve İ. Türeğün** ile), Pendik A. Kunt Yalısı (1964, **A. Mutlu, E. Suher** ile), Burgaz İkiz Yalı (1968), Beylerbeyi Jak Kamhi Yalısı (1979, **M. Demirkan, A. Muslubas** ile), Yeniköy Sami Kamhi Köşkü (1986, **A. Demir, N. Gök** ile), Mecidiyeköy Profilo Alışveriş Merkezi (1998, **B. Batum Aysel, B. Güçüyener** ile) ve Adabank Genel Müdürlüğü İç Mekan Düzenlemesi-Mobilyalar (1998, **D. Akgeç** ile) bulunmaktadır.

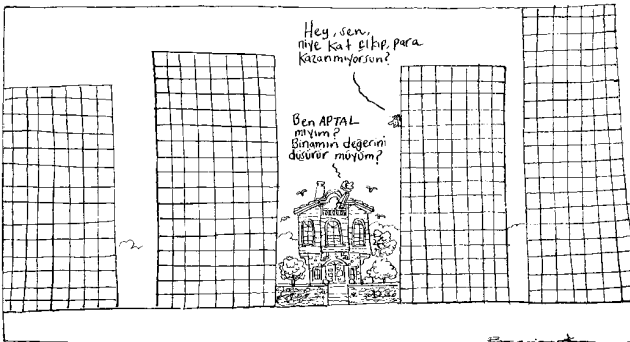
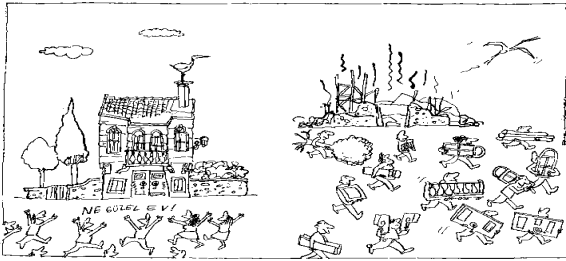
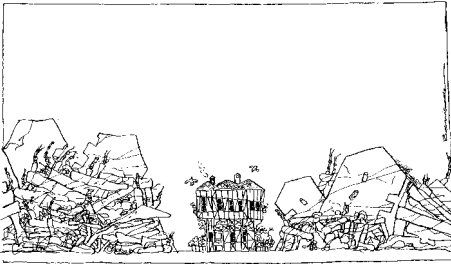
BEHRUZ ÇİNCİ

2004 yılı Sinan Ödülü, "Meslek yaşamı boyunca ürettiği proje ve yapılarla eğitim, meslek ve kültür ortamını çok boyutlu olarak etkileyişi; tasarım ve yaşam kalitesine yönelik değerlerin toplum kültürü içinde yüceltilmesi doğrultusunda öncü çalışmaları; ve mesleğin toplumsal kabul ve saygınlık kazanmasında süreklilik gösteren çabaları nedeniyle, tüm yaşamını mimarlığa adanmış olmakla tanınmış meslek ortamında 'usta mimar' olarak bilinen" Behruz Çinci'ye

verilmiştir. Mimarlık eğitimini 1954 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi'nde tamamladıktan sonra, ulusal ve uluslararası birçok proje yarışmasına katılmış ve dereceler almış olan Behruz Çinci, birçok ödül kazanmıştır. Mesleki ödülleri dışında danışmanlıkları, ulusal ve uluslararası kurul üyelikleri bulunmaktadır. Ayrıca, ülkemizde birçok kentte ve yurtdışında da bulunmak üzere çok sayıda mimari uygulamaya imza atmıştır. Önemli uygulamaları arasında, Atatürk Üniversitesi Kampusu Planlaması (1957, **E. Tokay, H. Tabanhoğlu, A. Tayman** ile), Ankara'da Yıldırım Beyazıt (Anafartalar) Çarşısı (1956, **A. Tayman** ile), Devlet Su İşleri Genel Müdürlük Binası (1958, **E. Tokay, Doruk** ile), Eminönü Çarşı ve Büro Binası Yarışma Projesi (1959), ODTÜ Kampusu (**Altuğ Çinici** ile), TBMM Halkla İlişkiler Binası (1978), TBMM Lojmanları (1984), TBMM Camisi Kompleksi (1989, **Can Çinici** ile) ve Platin Sitesi (1993) bulunmaktadır.

Mimarlığın çağdaş gündemi

HAYDAR KARABEY

Mimarlık önemlidir. Mimarlık, çevreyi dönüştüren ve iz bırakan bir faaliyet olarak her çağda önemli olagelmıştır. Çevremizdeki doğanın verilerini bir yana bırakarak geriye yalnızca yapılar kahr.

Uygurlik tarihinden savaşları yalıtırsak da geriye yalnızca yapılar çevre kalır. Uygurlik tarihinin en önemli göstergelerinin mimarlık eliyle yapılmış yapılar olması heyecan verici değil mi? Mimarlık, dünyayı, çevreyi, yaşamı ve ilişkilerini gözle görülür biçimde değiştirmenin de en etkili yoludur. Mimarlık bugün bir yandan bildik işlevlere mekân oluştururken diğer yandan da yaşamı sorgulayan bir düşünce boyutu edinmeye çalışıyor. Paradoksal gibi gözükmesine karşın, mimar, kitleler, biçimler, kabuklar, strüktürler ile dünyanın alelade bir bölümünü kesiyor, biçiyor, örtüyor, biçimlendiriyor, ancak bu süreçte yeni teknikleri de alabildiğine kullanarak dünya görüşünü dile getirip yaşama katkıda da bulunabiliyor. Çağdaş dünyada artık, insanın algılayabileceğinden, özümseyebileceğinden, tüketebileceğinden çok daha fazla bilgi ve sanat üretiliyor. Yeni çoğulculuk, özgürlük koşullarında yaşam ve düzey arayan tercihler yapmak, makro çözümler üretmek zorunda çağdaş mimar. Geleceğin mekân kullanımlarına dönük kestirimlerimiz azaldıkça daha büyük ve esnek boşluklar mı kurgulamalıyız? Imge ve mesaj ne denli önemli ve güçlü olduğunun anlaşıldığı, ancak geleceğin de bir o kadar belirsizlik ve esneklik içereceği bilgi toplumu bağlamında, "**Büyük işlevi izler**" ilkesinin anlamını yitirdiğini, artık boşluklar ve boşlukları sınırlarıdan arayışlere yüklenmiş bilgi ve mesajın da bizzat işleve dönüştüğünü düşünüyorum. Mimarlık ve yapı burada yeni bir anlam ve boyut kazanıyor. Artık, çağdaş mimarlığın, geleneksel anlamda bir yapı ile sonuçlanmayan bir entelektüel (hatta sanal) faaliyet alanından da söz edilebilir. Mimarın bir düşünce adamı olarak yaşama katkıda bulunmak sürecindeki çağdaş yükümlülüğü de burada başlıyor.

Bilgi, düşünce ve mesaj; dil olmadan olanaksızdır. Mimar artık, yapı dilinin ötesinde başka yöntemler de kullanabiliyor. Zaman zaman çok öne çıkarılan, mimarlıkta kavram ve konsept arayışı, bu perspektifte önem kazanıyor. Çağdaş mimarlık, işlevin, bilginin, mesajın ağıstığı çok boyutlu bir ekrandır ve sonuçta bugün mimari stiller değil, çözümün kendisi, çözümün sözdür; hatta zaman zaman sözlü çözümleri önemli olan. Pek; düşünürüz, çözüyoruz, sözdüm var, mesleki araçlara hükümler, demek ki yapabiliriz. Bizim coğrafyamız ve toplumumuzda, bugün mimarın karşı karşıya kaldığı esas sorun burada ortaya çıkıyor. Eğer, yerel ve yavan estetiklerin (kentsel spekülasyon, betonlaşma vb.) çerçevesinin dışına çıkılabilecek, düzeyli mimarlığın derdinin, daha çok sözünü dinletilebilecek daha geniş etki ve yetki sahibi olabilecek talebinde yoğunlaştığı görülür. Bu talep anlamsız ve yersiz bir beklenti değildir; alıcısı ile apaçık bir buluşamaya sıkıntısıdır.

Geleceğin modellerini bir yana bırakıp yakın dönem ve çevremize bir bakalım. Birçok sektör ve alanda "**üzzer**" tasarlanmış yapı gereksinimi olmasına karşın, mimarların çoğunun yapı ismarlamak bir çok nedenele (işe uygun özel arsa bulunamaması, ücretler ve sürelerin kısıtlayıcılığı, işverenlerin yaklaşımları) kişilere, kurumlara uzak gelmektedir. Yapılı çevremizin çok

büyük bir kesimi, bırakın mimar katkısını, yasal ve yönetsel denetimin dışında gerçekleşiyor. Yerel veya merkezi yönetimler de, hiçbir uzman katkısı almadan, danışmadan, tartışmadan, kentsel kimliği hiçe sayarak kent üzerinde yaşamsal kararlar alabiliyorlar. Kentlere bunalarız, çevremizle sürekli sorunumuz vardır. Yapılarımızı, kentlerimizi her an tüketip terk edeceğimizcesine kurar ve yıkarız. Bu kolektif davranışın elbette burada tartışılmayacak derinlikte kökleri var. Hazır, konfeksiyon evlerde otururuz, apartmandan bozma işyerlerinde çalışırız, villadan bozma anaokullarını, restoranları, eğlence yerlerini kullanırız. Vakıflarımız, kültür merkezlerimiz, sanat galerilerimiz, kitaplıklarımız, ancak dükkânlarda yer bulurlar. Üniversiteler, hastaneler; kurumlar, işhanları dönüştürerek yer edinirler. Bugünlerde, Türkiye'nin Çağdaş Sanatlar Müzesi için bile "**hazır**" bina aranyor. Tüm bu nedenlerle, eskisinden daha çok, daha

hızlı inşa edilememize rağmen; çevremiz, yapılarımız daha yavan, tekdüze, alelade, niteliksiz, anlamsız.

Öykündüğümüz Batı dünyasında, mimarlığa bir kültür biçimi olarak verilen öneme, mimarlık konusunda gündemi oluşturan yapılara, üretilen sözün kaynaklarına, sözün nerelerde nasıl üretildiğine, koşullarına, işverenlerine, konularına bir bakarsak, bu tür bir Mimarlığın (büyük harfle yazılan mimarlık) hangi alanlarda yapılaşmış olduğunu görebiliriz. Dünyada mimarlık denince sözü edilen yapıların konularına, kategorilerine baktığımızda bunların bizim gündemimize pek ilişkili olmadığını görüyoruz. İşte üç önemli nitelikli birer mimarlık dergisinin yer verdiği konuların son üç yıllık ortalama dağılımı: Konut, özel sektör yönetimi, ofis, resmi yönetim, ulaşım, şehircilik, turizm, restoran eğlence, spor, ekoloji, yenileme, dönüştürme, sanayi gibi konuların toplamı: Yüzde 40. Buna karşın; Eğitim: Yüzde 20, Kültür: Yüzde 40 olmak üzere ise dikkat çeken, ses getiren yapı türlerinin toplamı yüzde 60 olarak görülüyor. Burada hatırlatmaya gerek var mı bilmiyorum, o dünyada mimarlık yalnızca kısıtlı bir meslek çevresinin veya entelektüel kesimin değil, tüm toplumun gündemine önemli yer tutuyor; günlük medyanın bile mimarlık

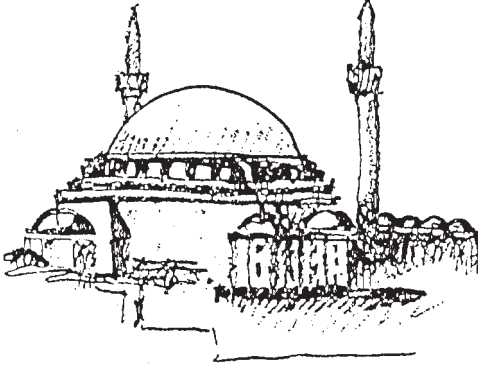
editörleri var. Mimarlık dünyasının ve belki de tüm kültür evreninin genel konulu yapıları yanı sıra kültür konulu yapılara olan bu ayrımcı ilgisinden, kültür ve eğitim yapılarının çağdaş bir mimarlık yapabilmek için ideal konular olduğu gibi basit bir çıkarsama yapabilir miyiz? En azından, kültür konularında artık uygar dünyada, buralarda hiç rastlanmayan yoğunlukta bir mimarlık talebinin söz edilebilir. **S. Huntington**'un geleceğin yönetilmesi ile ilgili görüşü bunun nedenini açıklamak için yeterli sanırım. "**Ulus devletin dağılmasından sonra, gene de yarışma ve çatışma insan ve toplum ilişkilerinden kalkmayacak. Başka bir düzeyde, kültür ve uygarlık birimleri arasında sürecektir.**" Merkezde, Batılı ülkeler, çağdaş mimarlıklarını da bu kültürel yarışın prestijli bir ögesi olarak dünya düşün ve yapım yarışına sunuyor, savunuyorlar. Müzükçileri, sporcuları, sinemacıları gibi! Ama her durumda görüldüğü ki evrensel düzeyde

rekabet edebilecek bir mimarlık yapabilmek için; iş kadar işveren de, onun talepleri, tercihleri, kültürü, değerleri de belirleyici oluyor. Mimarlık tarihinin neredeyse işverenler tarafından yazıldığı göz önüne alınırsa, Türkiye'de daha uzun bir süre düzgün ve evrensel düzeyde yaşayabilecek işler işverenlerini bekleyecek. Bizim yukarıdaki konularda yapı ısmarlayamıyız da yok, yapıyamız da! Daha başka bir deyişle; içinde yaşadığımız coğrafya, ekonomi ve toplum önce işlerin türünü sonra işvereni ve sonuçta bizi ve işimizi etkiliyor. Eskilerden beri, yapı yapmak isteyen mimarlığın bir "**iktidar**" sorunu olduğu söylenebilir. İş değil de işini iyi bilenlerin iktidarda bir yakınlığı olduğunu gözlemlemek zor değil. Ama bizim değer yargılarımızla bakınca, iktidardan da (hem ekonomik hem politik iktidardan söz ediyorum) günümüzde bir hayli gördü ve bilgiye muhtaç olduğu görülüyor. Gene de kendimizi eleştirilelim. Kendine yudruk anıtlar, kuleler, yüzler otoyollar, garajlar, taştan saraylar, "**kitsch**" kültür çevreleri ve beton park düzenlemeleri üretip de bir de bunları parlak fikirler gibi sunan iktidardan yanında bazı unvanlı-şöhretli meslektaşlar yok mu? Çağdaş bir düzeyi yakalamak için, yukarıda anlattığımız özellikli işlerin gerçekten ısmarlanmasını beklemek bir yol olabilir. Yeni yüzüyle, zaman ve tarih sıkışıyor. Global kayode consortium'lar, joint venture'lar, bilgi otoyolları

üzermizden uçarak geçiyor. Modalar, akımlar, malzemeler, teknolojiler hatta hazır çözümler ve yeni pazarlar arayışındaki dünyanın en güçlü firmaları (ne yazık ki buraya gelen birçok yabancı firmamın klasi da tartışmalı ama) hemen yanı başımızda.

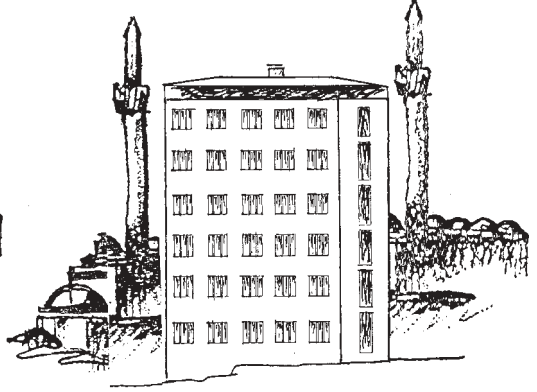
Batılılar, hızla bize taşıdıkları finans, eğlence, alışveriş sektörlerindeki yeni formatları, biçimleri, mesajları ile. Bunca akışkanlık, seffallık sonucunda Türkiye'de etkinlikleri giderek artacak olan Batılı firmalar (yatırım, inşaat, mimarlık) karşısında hazırlıklı, deneyimli olduğumuz söylenemez. Anlamli, eşit koşullu alışverişler (Moda bir deyimle evlilikler mi demeli?) yerine, Batılı büröörün burda yalnızca yerel imzacı tasero büro veya inşaatçı mimar aramalarına sıkıntısımal.

Ancak, çok yakın bir gelecekte, artan bir biçimde uluslararası ilişkiler kurmak zorunda kalcak mimarlık büröörün. Bilgiyi, sözü üreten merkez karşındakı çevre ülkesi konumunu aşabilecek mi; denli özgün, çoğul ve yoğun birikimlerin bulunduğtu topraklardan yeni bir söz üretilebilmenin sorumluluğu, mimarlar kadar, her anlamda hepimize ait. Çağımızda, "**global**" pazara düşünce üretilebilir, yapı üretmekten çok daha önemli.

'İstanbul pek soylu
biçimlerin tatlı melodisi'
Le Corbusier

Le Corbusier

'Yavuz Selim'den Le Corbusier'ye,
Le Corbusier'den İstanbul kentdeşine'

Mustafa İzberk

AVRUPA KENTLİ HAKLARI BİLDİRGESİ

1 Sağda belirtilen hakların gerçekleşmesi fertlerin, dayanışma ve sorumlu hemşehriliğe ilişkin eşit yükümlülükleri kabul etmesine bağlıdır. Avrupa yerleşimlerinde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir:

1 Güvenlik: Mümkün olduğunca suç, şiddet ve yasa dışı olaylardan arındırılmış emin ve güvenli bir kent;

2 Kirlenmemiş, Sağlıklı Bir Çevre: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre;

3 İstihdam: Yeterli istihdam olanaklarının yaratılarak, ekonomik kalkınmadan pay alabilme şansının ve kişisel ekonomik özgürlüklerin sağlanması;

4 Konut: Mahremiyet ve dokunulmazlığının garantisi edildiği, sağlıklı, satın alınabilir, yeterli konut stokunun sağlanması;

5 Dolaşım: Toplu taşıma, özel arabalar, yaya ve bisikletliler gibi tüm kullanıcıları arasında, birbirinin hareket kabiliyetini ve dolaşım özgürlüğünü kısıtlamayan uyumlu bir düzenin sağlanması;

6 Sağlık: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması;

7 Spor ve Dinlenme: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun, her birey için, spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması;

8 Kültür: Çeşitli kültürel faaliyetlerin, yaratıcı aktivitelerin ve benzeri olanakların sunulması ve katılımın sağlanması;

9 Kültürler Arası Kaynaşma: Geçmişten günümüze, farklı kültürel ve etnik yapıları barındıran toplumların barış içinde yaşamalarının sağlanması;

10 Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre: Tarihi yapı mirasının douralı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekânların yaratılması;

11 İşlevlerin Uyumu: Yaşama, çalışma, seyahat işlevleri ve sosyal

aktivitelerin olabildiğince birbiriyle ilintili olmasının sağlanması;

12 Katılım: Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması;

13 Ekonomik Kalkınma: Kararlı ve aydın yapıdaki tüm yerel yönetimlerin, doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik kalkınmaya katkı konusunda sorumluluk sahibi olması;

14 Sürdürülebilir Kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanması;

15 Mal ve Hizmetler: Erişilebilir, kapsamlı, kaliteli mal ve hizmet sunumunun yerel yönetimi, özel sektör ya da her ikisinin ortaklığıyla sağlanması;

16 Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce, akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, belde yaşayanların yararı gözetilerek, korunması ve idaresi;

17 Kişisel Bütünlük: Bireyin sosyal, kültürel, ahlaki ve ruhsal gelişimine, kişisel refahına yönelik kentsel koşulların oluşturulması;

18 Belediyelerarası İşbirliği: Kişilerin yaşadıkları beldenin, beldeler arası ya da uluslararası ilişkilerine doğrudan katılım konusunda özgür olmaları ve özendirilmeleri;

19 Finansal Yapı ve Mekanizmalar: Bu deklarasyonda tanımlanan hakların sağlanması için, gerekli mali kaynakları bulma konusunda yerel yönetimlerin yetkili kılınması;

20 Eşitlik: Yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özelliklerine bakılmadan; eşit olarak sunulmasını sağlamakta yükümlü olması.

‘Mimarlık çevre yaratma sanatıdır. Toplumsal gelişmenin, uygarlığın, demokrasinin, düşüncenin yansımasıdır.’
(Weng Fen, On the Wall, From China - Contemporary Art Photography kitabından.)

Orda bir ‘mimarlık’ var uzakta...

DENİZ İNCEDAYI

Mimarlık mesleğinin ürünleriyle her gün iç içe yaşayan kentli neden kendisini mimarlık mesleğine uzak bulur? Oysa mimar(lık), sözcüklerle değil ama, konuşmaktadır kentliyle. Onun yaşam ortamıdır, kültürü olur, anları, belleği, kimliği, mutluluğu, yalnızlığı olur. Tüm sanatlar gibi...uyarır, düşündürür, mutlu eder ve yeniden üretir...

Bu nedenle de mimarlık hepimizin. Hepimizi düşündürmesi gereken bir sanat, bir sanat alanı. Ancak belki diğer sanat dallarından farklı olarak; teknolojiyi, ekonomiyi, sosyal ve kültürel boyutu vb. işveren faktörleriyle de bütünleştirerek çevreyi üreten, çok disiplinli bir sanat alanı. Bu nedenle de yalnızca mimarların eğitimlerinin, becerilerinin, yetiştirilmesinin, birikimlerinin ve yaratıcılıklarının bir ürünü olarak değil, uygulama ortamının çok boyutlu yapısıyla bütünleşerek çıkıyor karşımıza. Mimar, çevre kararlarını alırken özgür yaratımı tasarlarken, ne kadar özgür(mü)dür?

Mimarlık çevre yaratma sanatıdır. Toplumsal gelişmenin, uygarlığın, demokrasinin, düşüncenin yansımasıdır. Mesleği algılamak eksikliği duyulan boyut budur. Kentli, mimarlığı kendi yaşamının çevresinde içinde görme alışkanlığı ne şekilde geliştirilebilir? Tartışmayı talep ederek, katılımcı uygulamalar isteyerek, kamuoyu oluşturarak, ‘sokaktaki’ mimarlığı fark ederek mi? Genellikle mesleğin uygulamaları, kentli tarafından; tek bir bina, bir binalar grubu, bir düzenleme, bir giriş, bir... vb. ölçeğinde iradelenebilir, üzerinde düşünülebilir, eleştirilir geliştirilir. Varolduğu sokakla, meydanla, yapı düzeniyle, komşusuyla, toplumsal koşullar bütünüyle,

‘dili’ ile bütünlüğü sorgulanmaz. Oysa, uygar(lık) algılama biçimi, Anadolu uygarlıklarının mirasçıları olan bizler için hiç de güç olmasa gerek. On binlerce yıllık medeniyetleri her geçen gün yeniden keşfeden, sentezleyen, eski uygarlıkların sessiz varoluşuyla sarmalanan bizler, mimarlığı görme konusunda dünyaya öncülük edebilmeyiz. Biliyoruz ki mimar(lık), çevresiyle ilişki biçimine, sayısına, kişiliğine göre anlam kazanır, başarılı ya da başarısız olabilir. Bu açının giderek, günümüzde farklı alanlarda ve boyutlarıyla, yaşam kalitesi ve yaşanılır çevre sorgulamasının da temelini oluşturuyor. Yapı ada’ından, kişinin odası’na yaşamımızda ne varsa çevresel bir bütünlüğe bağlıyor. Sadece mimarlık ve kentsel tasarımda değil, edebiyatta, sinemada, müzikte, bilimde ‘çevre sorgulaması’, teknik boyutların zorlayıcısı, gelecek düşlerinin kurucusu, gerekirse de zamanın durdurucusu olarak yaşamın yapay olmayan yüzünü arıyor... Artık sorgulanan, yaşam kalitesi değil, yaşam kalitesinin ötesindeki anlam. Sadece fiziksel olarak değil kuşkusuz, çevre maddi ve manevi boyutlarıyla bir süreci yeniden ve yeniden tanımlıyor. İşte bu bakış biçimiyle mimarlık mesleği ve ürünleri, kentlinin ve kullanıcısının tartışma alanı olarak, belki de tüm mesleklerin önünde yer almakta. Ürün sunulduğunda, bir pencerenin çerçevesinde, bir bellegin en baş köşesinde, bir yayının en güzel gününde ya da bir çocuğun imgeleminde yer buluyor kendisine. Bu nedenle mimarlığın, fiziksel, yapısal, ekonomik, yaşamsal, ekolojik, psikolojik, ideolojik vb. birçok boyutu bir arada içeren, bütünsel niteliğinden, yapısından söz ediyoruz. Ama söz etmek yetmiyor...

Düşüncelerin ve tartışma platformlarının kentin sakinleriyle paylaşılması gerekiyor. Böyle değerlendirildiğinde, meslek taşıdığı toplumsal

sorumluluk açısından öylesine hassas ve yüklü ki... Mesleki sorumluluğun yaşama taşınması, iletişim ve diyalog anlamını taşıyor. Günlük yaşamdan, makro politikalara kadar birçok alanda olduğu gibi mimarlıkta da belirleyici olan ilişkiler bütünlüğünü kurabilmek. Yaptırı salt fiziksel, görsel, görüntüsel, işlevsel vb. çözümlerinin ötesinde kente ve kentliye sunduğu fikrin özü, yaklaşımı, ses tonu ve davranış hepimizi karşılıyor. Bu anlayış giderek bir mimarlık ve demokrasi kültürünün parçası oluyor ve bir bütünlüğün içerisinde değerlendirilmesi, araştırılması ve sorgulanması gereken bir meslek alanı olarak mimarlık, entelektüel açıdan yüzyıllardır çekiciliğini koruyor. Toplumanın düşünsel katılımını istiyor, sosyal politiklara konu edilebiliyor, değerler dönüşümün ayrılmaz bir parçasına dönüştürüyor ve tepki bekliyor...

Mimarlık düşüncesini paylaşmanın ülkemiz açısından öneme gelince; özellikle mimari/kentsel tasarım alanlarında uzmanlaşmaların giderek daha fazla gündeme geldiği ve mimarlığın politik potansiyelinin tartışıldığı günümüzde, tasarımcı yeni sosyal-politik yaklaşımıyla toplumu harekete geçirebilir. Hatta, demokratikleşme sürecindeki ülkemizde çevre tasarımda çok aktörlü süreçlerin bizi bir kırılma noktasına taşıyacağı da söylenebilir. Yaşama biçimi-mekân ilişkisinde, toplumun eleştirildiği, aktif kılındığı modellerin geliştirilmesi, disiplinler arası iletişimin yaygınlaştırılması, yerel ve küresel boyutta ortak bir dilin, söylemin ve ilkelerin oluşturulması çabaları, mimarlar ve planlar açısından önemli mesleki adımlar olarak artık gündeme gelmeli...

Çoşku 50. yıl kutlamalarımızın ve çabalarımızın politik alanımızda olumlu yansımalarını görmeyi dileyerek...

Mimarlık şakaya gelmez

GÜRHAN TÜMER

Hırsızlık, dolandırıcılık, hayali ihracatçılık, karaborsacılık, işkencecilik, cellatlık gibi kimi aykırı ve olumsuz örnekler dışında, tornacıktan hekimliğe, gazetecilikten öğretmenliğe, soförlükten mühendisliğe, her meslek insan için vardır, insana yöneliktir, insanın bir gereksinmesini karşılar, insanın yaşamını kolaylaştırmayı, onu kendi çapında, kendi alanı kapsamında mutlu etmeyi amaçlar.

Bu durum, mimarlık söz konusu olduğunda da elbette ki geçerlidir. Mimarlar, insanoglundun temel gereksinimlerinden biri olan barınma gereksinimini karşılayacak, onun hem bedenini rahat ettirecek hem de ruhuu okşayacak, estetik duygularını tatmin edecek açık ve kapalı mekânlar, binalar, avlular, meydanlar tasarlarlar ve inşa ederler.

Bu binalar, bu mekânlar çok çeşitlidir çünkü barınma kavramı yalnızca, kişinin başını sokabileceği bir ev, bir çatı altı ile sınırlı değildir hiç kuşkusuz ve çok daha geniş kapsamlıdır. İnsan, etkinliklerinin çok büyük bir bölümünü, mimari yapıtların içinde gerçekleştirebilir.

Beethoven'in ünlü 9. Senfoni'sini bir fantezi olarak pilli radyonuzdan bir çöde dinleyebilirsiniz ama canlı bir orkestranın vereceği görkemli bir konser için akustik donanımı çok başarılı bir salon gereklidir. Kültürel mirasımızı oluşturan çok değerli belgeler, ancak müzelerde, arşivlerde korunabilir. Çocukları, eğitimin bir parçası olarak doğaya çıkabilirsiniz ama onları ancak iyi planlanmış okul binalarında gerektiği gibi eğitebilirsiniz.

Evet, binalardan yani mimari yapıtlardan, mimarlıktan vazgeçemeyiz. Onlar, yaşamımızın merkezindedirler. Genellikle, ya onların içindeyizdir ya da onlarla çevrilmiş, onlarla sınırlanmış olan dış mekânlarda, örneğin, iki yanında, dört yanında binaların bulunduğu sokaklarda, caddelerde, bulvarlarda, meydanlardayızdır.

Özellikle büyük kentlerde, çoğu binanın içine girme olanağını hiçbir zaman bulamayız; onları hep dışarıdan algılarız. Kimilerinin önünden her gün, belki birkaç defa geçmek zorunda kalırız. Hele yüksek binalar, kuleler, gökdelenler, kentin her tarafından görülürler, kendilerini mutlaka gösterirler. Eğer bu yapıtlarda size ters gelen bir şeyler varsa onların gölgeleri, mutluluğunuzun bir köşesini karartıyor demektir. Eyfel Kulesi'ni hiç sevmeyen, onun yapılmaması için yayımlanan bildiriyi imzasını koyan ünlü Fransız yazarı **Guy de Maupassant**'ın, bir gün, yemegini neden bu kulenin restoranında yediğini sorarlara, **"Çünkü Paris'te bu kulenin görünmediği tek yer burası"** diye yanıt verdiği; Varşova'da **Stalin** döneminden kalma, hantal mı hantal gökdelenle bakmayan evlerin ve otel odalarının, ona bakanlardan daha pahalı olduğu söylenir.

Mimari açıdan başarısız olan çeşitli

kusurlar içeren binalar, onları yalnızca dışarıdan, uzaktan algılayanlar için değil oralarda yaşayan, onları kullanan insanlar için de bir mutsuzluk kaynağı olabilirler. Bir hocamız, kötü planlanmış bir evin, mutlu bir kari-kocanın boşanmasına yol açabileceğini söylerdi.

Bütün bu olumsuzlukların ortadan kalkabilmesi için mimarlık kültürünün gelişmesi ve bu gelişmeden, hem mimarların hem de mal sahiplerinin, kullanıcıların, paylarını yeterince almış olmaları gerekir.

Sözün burasında, gelin ünlü bir yazarımızın **Ahmet Haşım**'in şu sözlerine kulak verelim:

"Mimari eserler fazla çirkinliğe, fazla garabete gelmez. Güllünç bir resme bakmamak, fena bir şiiri veya ahenksiz bir musikiyi dinlememek suretiyle, bunların zararlı tesirlerinden ruhumuzu koruyabiliriz fakat fena mimarın etkisinden sakınmak kolay bir iş değildir. Aciz bir muhayyile, fakir bir ruh, yol ortasında dikilmiş, taştan koca bir şekil halini alınca, bütün bir şehrin manevi sıhhatini nesillerce bozmak kudretinde bir tehlike olur."

Buraya kadar söylediklerimden ve Ahmet Haşım'ın yukarıdaki sözlerinden yola çıkarak şunları eklemek istiyorum: **Mimarlık şakaya gelmez; onu ehil ellere bırakmak gerekir.**

Buckminster Fuller, Geodezik Kubbe, Montreal. (Fotoğraf: DOĞAN HASOL)

UIA 2005 İstanbul Dünya Mimarlık Kongresi

‘Çoğulcu Mozaik’in bir kongre yapısına dönüşümü

SUHA ÖZKAN

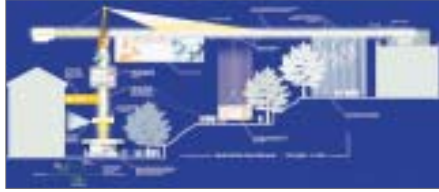
UIA 2005 Kongresi Başkanı

2005 Dünya Mimarlar Birliği Kongresi'ne önce yılları, sonra ayları sayarken şimdi haftaları saymaya başladık. Önceden yıllarca İstanbul'a getirilmesine uğraş verdiğimiz kongre 1999 yılında, zamanın Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in verdiği "devlet desteği", Sayın Turizm Bakanı Erkan Mumcu'nun siyasal, kültürel ve teknik desteği ile UIA 2005 Kongresi'nin İstanbul'da yapılması başarıyla sağlanmıştı. O zaman Mimarlar Odası Başkanı Oktay Ekinci idi. Bir dönem aradan sonra yine başkan o. Sayın Mumcu da bir süre ara verdi, ama şimdi hem "Kültür" hem de "Turizm" Bakanı. Cumhurbaşkanlığı'nın ilgisi ve omursal desteği sürmekte. Bir bakıma bu "Büyük Olay", Türkiye'ye amaçlanan edenler için gerekçesizmesine de katılıp, bizlere bir büyük birlikteliğin tadına varacaklar. 1999'dan 2002'ye değin "Platform" adı altında toplantılar düzenlendi. Mimarlık kent planlaması ve yandaş ilgi alanlarının temsilcileri toplantı etkilendiler ve düşüncelerini önerilerini tartışıp kayda geçtiler. Her kongrenin bir "tema"nın olması gerekiyordu. İstanbul için bu tema ne olabilirdi? 2002 baharında işler iyice yoğunluk kazandı. Bir yandan platform toplantılarının tutanakları taranırken öte yandan 22. yüzyılın yükselen değerleri göz önüne alındı. Etkin, çarpıcı ve çekici bir etki olacak bir tema gerekli idi. 1968'den bu yana sancılar geçiren dünya değerleri 90'larda sonra belirli ortak siyasal ve kültürel değer paydalarında anlaşmışlardı. İnsanlığın yeni yüzyıla damgasını vuracak olan ortak değerlerinin yüceltilmesine önem verilmiyordu. Neydi bu değerler? Dogmatik olmayan, hiçbir siyasal oluşumun karşı çıkmadığı, insanlığı daha sağlıklı olacağını umduğumuz yeni yüzyıla taşıyacak değerler. Kısaca tarihin, çevrenin, kültürün, kimliğin korunması; düşünce ve ifade özgürlüğü; başta insan, öncelikle kadın, çocuk ve azınlık haklarına saygı; her kesimde demokratik karar süreçleri; katılım; paylaşma; ortaklık; kaynakların adil paylaşımı; kısacası "çoğulculuk".

Bize bu değerleri seslendirecek yapılabilecek bir tema bulmak gerekiyordu. Platform toplantılarında rahmetli Raci Bademli'nin (1946-2003) önerdiği Kapalıçarşı (Grand Bazaar) bu çoğulcu yapılanmanın anahtarı oldu. Kapalıçarşı'yı daha kolay anlaşılabilir bir evresellik içinde sunup kucaklayıcı bir genelliğe kavuştururken, mimarlığı da çoğullaştırıp "Mimarlıklar" yaptık. Ortam ise "Pazaryeri" idi. Konu ise UIA'nın bir bakıma "Dönem Teması" konumuna giren, insanlığın en büyük buluşu olan "Kentler" olacaktı. Avrupa Birliği'nin eşliğindeki Türkiye'ye yukarıda sözünü ettiğimiz değerlerin kollanmaktaki olduğu yarısından kaynaklanan estetikler vardı. Hala sürmekte ise de Türkiye'nin bu değerleri etkinleştirmek için çabaları ve kat ettiği yol tartışma götürmez.

Berlin'de Türkiye'nin çoğulcu, özgür ve demokratik bir ülke olduğunu anımsatıp, Dünya mimarlarını "Mimarlıkların Pazaryeri"ne çağırdık. Bu pazarda

herkes yaptığı, düşündüğünü, kaygılandığını, düşüldüğünü ahlak sınırları içinde, mimarlık ve kent konularında olduğu süreç, istedikleri biçimde sunabileceklerdi. Sunuş biçimlerini de "çoğullaştırdık", aklı gelen her türlü iletişim biçimi kapsayan bir yelpaze içinde çeşitlendik. İsteyen afiş, CD, DVD, film, sergi, söyleşi, konferans biçiminde sunacak, isteyen Pazaryerinde tezgâh açacak ya da serbest kürsüde konuşabilecek. Sunulacak konuları saptamakla görevli bilim kurulu da aynı bilinç ve tutkuyla olaya yöneldi ve kongre düzenine kötü bir çeşitlilik içinde kente yönelik hemen her alanı kapsayacak bir biçimde zenginleştirdi. Kongreyi simgeleyecek bir tasarım bulmak için Grafik Tasarımcılar Meslek Örgütü ile birlikte jüri, çoğulmuş saygın grafik sanatçılarından oluşan bir uluslararası yarışma düzenledik. Türkiye'de kesin ilk, belki de dünyada ilk kez, tasarımcıların tümüyle sanat ortamında katılabilirlikleri bu yarışma sitesine 250 bin ziyaret gerçekleştirildi. 1500 kişi kayıt oldu ve 800 öneri

Vadi Yarışması'nda birinci gelen proje.

sunuldu. Seçilen eser genç bir Alman tasarımcıya ait. Mimarlığın MS 1. yüzyıldan M. Vitruvius'un belirlediği ve hâlâ da geçerli olan "Sağlamlık-Güzellik-İşlevsellik" ilkelerini bir üçgenle simgelemek. İçindeki yazılar çoğulculuğu betimlemek için değişik boyutlarda ve parçaları. Ayrıca arakesitler yolları ortadaki boşluk da meydanları anımsatmak. Tam anlamı ile kongrenin yapısını simgeleyen bir simge olarak tüm ortamlarda kabul gördü ve sevidi.

Gündemde bir de Pazaryeri'nin tasarımı vardı. Mimarlık kongresinin pazaryeri mimarları yakışır bir tasarım ürünü olmalıydı. Bu tasarımı elde ederken "kathin" ilkesi önemli idi. Onun için Türkiye mimarlarına yönelik ulusal bir yarışma düzenlendi. Bu yarışmaya da son yıllarda olmadıkları düzeyde bir ilgi vardı. 150 kayıt sonucu 99 proje sunuldu. Seçilen çalışma kongrenin tüm mekânları ve zamsal dinamiğini yorumlamış bir eser. Ayrıca üçüncü boyutta

yaptığı cesur öneri kongre boyunca İstanbul'a bir ışık ve imge zenginliği getirecek. Doğal olarak bu yarışmaya katılan birçok genç yeteneği tanımış ve düşüncelerinden yararlanılmış olmak mimarlık mesleği için büyük bir kazanç oldu. Kazanan öneri de 1997 mezununu genç bir mimara ait. Bu projenin benimsenmesini ve kongre süresince İstanbul'a çok devingen, aydınlık ve neşe dolu bir boyut katacağından eminiz. Sayın Kadir Topbaş UIA 2005'e ev sahibi bir kentin belediye başkanı olarak, kongre çalışmalarına büyük destek veriyor. Bu desteğin bir parçası olarak büyükşehir belediyesinin vadi tasarımı yarışmasında seçilen projenin uygulanmasını üstleneceğini bildirdi. Umudumuz bu desteğin benzer toplantılar için yenilenebilir olması. Artık dünyanın en etkin örgütlerinden en önemli toplantılar çekebilen İstanbul'un birçok güzel niteliği arasına toplantılara ev sahipliği boyutu da eklensin. Dünya gençleri için de bir olanak var. Kongreye koşut bir de "Öğrenciler Arası Tasarım Yarışması" Türkiye Mimarlar Odası tarafından düzenlenecek. Bu yarışmanın konusu "Asır" (Extrem) (Extrem) Gençlerin sınır tanımaz hayal güçlerinden yararlanmayı amaçlayan bu yarışmada "Asır", mimarlığı belirleyen herhangi bir yön olabilir. Soğuk-sıcak, kurak-yağışlı, derin-sığ, kısaca aklı ilk gelen zıt kutuplar ve aşırı uçlar. Kim bilir? Gençler daha ne aşırı mimarlık koşulları bulup tasarlayacaklar?

PAZARYERİ'NE BEKLİYORUZ

Kongrenin gündem yapısı da değişik ve ilginç. Öğleden önceki toplantılar şöretli mimarların birbine koşut, eşzamanlı, konferanslarından oluşuyor. Bu süre içinde katılanlar dinleme, izleme ve öğrenme konumunda olacaklar. Dünyanın her kesiminden birçok ünlü mimardan katılım sözü almış durumdayız. Öğle yemeği bilinen kafeteryalarda tepsi ile sıra beklemek yerine Pazaryeri'nde açılacak her biri bir başka tadı sunan büfelede olacak. Katılanlar yemeklerini yerken Pazaryeri'ndeki sunuları izleyebilecekler ve

birbirleri ile daha rahat ve geniş ortamda etkileşebilecekler.

Öğleden sonra ise kongrenin daha moleküler bir ögesi olan küçük grupların kendi aralarında belirgin konuları izleyip inceleyip katkıda bulunmalarını sağlayan çalışma ve söyleşi odaları biçimde olacak. Çağdaş teknolojinin tüm bilgisayarı ve iletişim olanaklarını kullanıp, her katkıya kendini sunabilecek olanları sağlamak ana amaçımız. Kongre salonları yalnız kayıt yaptırmış kişilere açık değil Pazaryeri tüm halka açık olacak. Böylece kongre vadisi belki de ilk kez kentle bitirilen ve halkla mimarlık arasında bir köprü kuran bir yapıya kavuşacak. Katılımla özellikle sergi ve benzeri etkinliklerle çok olması durumunda İstanbul'un başta Beğözü ve Şişli olmak üzere sokaklarına yayılacak da hedeflediğimiz etkinliklerinden biri. Temmuz 2005'te İstanbul'da yapılacak olan mimarlık ödülleri olacak. İstanbullular ve ilgililenen kente gelen herkes bir hafta mimarlığı doyacak. Herkesi bekliyoruz.

UIA Başkanı Jamie Lerner.

NEDİR?

“UIA”, Uluslararası Mimarlar Birliği’nin Fransızca karşılığı olan “**Union Internationale des Architectes**”’in baş harfleridir. İngilizce “**International Union of Architects, IUA**” olarak da bilinen UIA, 1948 yılında kurulmuştur. Merkezi Paris olan örgüte 92 ülkenin Ulusal Mimarlık Örgütleri üyedir. UIA, bu örgütlere kayıtlı 1.000.000’den fazla mimarın Uluslararası Sivil Toplum Örgütüdür.

Kent ve çevre sorunlarına eğilir, çözüm yollarını geliştirir ve önderliği çözüm yollarının uygulanması için girişimlerde bulunur. Mesleki ve meslekle ilgili ortak konularda mimarların uluslararası dayanışmasını örgütler. Mimarların mesleki eğitim ve uygulama standartlarına ilişkin program geliştirebilir. İnsan haklarını gözetildiği, doğanın, tarihi ve kültürel varlıkların korunduğu, yaşanılır bir dünya, yaşanılır bir çevre için mimarlığın katkısını ve bunun için mimarların işbirliğini hedefler.

UNESCO (BM Eğitim ve Kültür Organizasyonu) UN-HABITAT (BM İnsan Yerleşimleri Programı), ECOSOC (BM Ekonomik ve Toplumsal Konseyi), UNIDO (BM Sınai Kalkınma Organizasyonu), WHO (Dünya Sağlık Örgütü), WTO (Dünya Ticaret Örgütü) gibi uluslararası başlıca kuruluşların NGO (Sivil Toplum Örgütü) olarak tanıdığı bir kuruluştur. 1948 yılından bugüne her 3 yılda bir düzenlenen UIA Dünya Kongreleri, mimarlık, kent ve çevreye ilişkin güncel konuların ele alındığı meslek platformlarıdır. Faaliyet alanının genişliği ve katılımlı sayısıyla Birleşmiş Milletler Habitat Konferansından sonra gelen UIA Kongrelerine, yan programlarıyla bir haftayı geçen bir süre için günde ortalama 7.000 kişi katılmaktadır. UIA’nın XXII. Kongresi Temmuz 2005’te Türkiye Mimarlar Odası’nın evsahipliğinde İstanbul’da yapılacaktır.

2005 İSTANBUL’A DOĞRU... Mimarlar Odası Türkiye Kongreleri

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA), 2. Dünya Savaşı’nın ardından, savaşın tahrip ettiği kentlerin yeniden inşası için mimarların uluslararası dayanışmasıyla kuruldu. Türkiye’nin de kurucu üyesi olduğu UIA, 21. yüzyılın başlarında yine kentleri gündeme getiriyor. 1948 yılından bu yana her 3 yılda bir düzenlenen Dünya Kongreleri’nin XXII’ncisi, 4-6 Temmuz 2005 tarihlerinde “**Yaşasın Kentler**” denilerek İstanbul’da yapılacak. Bu buluşmanın Türkiye Mimarlar Odası’nın evsahipliğinde gerçekleşmesi; 1999’da Pekin’deki UIA Genel Kurulu’nda kararlaştırılmıştı.

TÜRKİYE VE ‘KENTLER’

Dünya mimarlık ve kent tarihinde Türkiye’nin çok özel bir yeri var. Yaklaşık 12 000 yıl önce insanoglunun yerleşik düzene geçtiği Anadolu’da, her biri 3000-5000 yaşlarındaki tarihsel kentler bile bugün de yaşamlarını sürdürmektedirler. 3000’e yakın tarihöncesi ve antik yerleşme ise dünya kent arkeolojisinin en zengin hazinesini oluşturmaktadır. Doğu ve Batı kültürleri ile Asya ve Avrupa uygarlıklarının birleşme yıldırı en yoğun etkileşim içinde bulundukları bu coğrafya, aynı zamanda bir Akdeniz ülkesi olarak da dünya kent tarihinin zengin birikimlerini taşıyor. UIA Genel Başkanı Jaime Lerner’in, mimarlıkla kentler arasındaki sorumluluk bağlarını yeniden gündeme getirdikleri “**Yaşasın Kentler**” söylemi de işte böyle bir coğrafyadan dünya gündemine taşınacak.

KONGRE TEMASI

UIA Genel Başkanı J. Lerner; 2005 İstanbul Kongresi için şunları söylüyor: “**Bu kongrenin odak noktasını dünya kentleri oluşturmaktır. Görüşmeler, kentlerimiz daha iyi, daha güvenli ve daha yaşanabilir kılmanın yol ve yöntemleri üzerinde yoğunlaşacak.**” Nitekim, yine İstanbul’da 1996 / Habitat-II Konferansı’nda da “**kentler çağı**” olarak ilan edilen 21. yüzyılın, eğer önlem alınmazsa “**kent uygarlığının sonu**” olacağı vurgulanmıştı. Bu nedenle “**kent**” in tarihten gelen kültür ve yaşam zenginliklerinin yok olmaması için “**kentlere hak ettiği değerin verildiği**” bir evrensel politikanın daha geç kalınmadı belirlenmesi yaşamsal önem taşıyor. Bu konuda öncelikli sorumluluk ise mimarlığa ve mimarlara düşüyor. Lerner’in “**Her mimarın kenti için bir düşüncesi vardır**” diyerek dile getirdiği işte bu sorumluluğun temel alan UIA 2005 İstanbul Kongresi; dünya mimarlarının dünya kentlerini ve mimarlığı; Doğu kültürlerinin “**Grand Bazaar**” dünyasında buluşarak tartışmalarını hedefleyen “**Mimarlıkların Pazarı**” kavramı ve kurgusu içinde gerçekleşecek. Denebilir ki mimarlık kentlerden uzaklaştırıldıkça, kentler kültür ve

yaşam değerlerini yitirmek, mimarlık da “**varlık ve heyecan nedenini**” unutmak tehlikesiyle karşı karşıyadır. XXII. Kongre, işte bu süreçte de “**dünya mimarlığının müdahalesi**” olarak tarihsel bir misyonu üstlenmektedir.

TÜRKİYE KONGRELERİ

Bu tarihsel buluşmanın evsahibi olmaya hazırlanan Mimarlar Odası, aynı tartışmanın öncelikle “**ulusal ölçekte**” ve “**Türkiye gerçekliğinin gündeme getirilmesiyle**” yapılmasını ise 2005-İstanbul kongresine “**bilinçli katılım**” önkoşulu olarak görmektedir. Bu nedenle;

- UIA-2005/İstanbul Kongresi’nin yapılacağı 30 Haziran-10 Temmuz 2005 tarihine kadar, bu büyük

uluslararası buluşmanın ve temasının Türkiye mimarlığının ve mimarlarının gündeminde giderek artan bir yaygınlıkta ve yoğunlukta yer almasını sağlamaktır;

- Ülkenin tüm yörelerindeki mimarların ve ilgili kesimlerin meraklarını ve düşüncelerini aynı buluşmaya yönlendirmek; uluslararası katılımın yanı sıra ulusal katılımın da bilinçli ve coşkulu bir şekilde yaygın ve güçlü olmasına katkıda bulunmak;

- Mimarlar Odası’nın bu tarihsel evsahipliğinin en geniş örgütsel katılımla gerçekleşmesi için Oda eylemliliğini ulusal ölçekte ve tüm birimlerin katılımıyla yaşamaya geçirmek için, hemen tüm bölgelerimizdeki mimarların olabildiğince geniş katılımlarıyla ve mimarlık, kültür, kent ve yaşam alanındaki sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte yöredeki mimarlık-şehircilik okullarına da içerecek ve yerel yönetimler de temsil edileceği “**UIA-2005/İSTANBUL’A doğru - TÜRKİYE KONGRELERİ**”ni düzenlemektedir. Sirasıyla yaklaşık bir yıl içinde Konya, Trabzon, İzmir, Diyarbakır, Antalya, Kocaeli,

‘Kentlerimize hak ettikleri değeri vermek için, dünya mimarlarına evsahibi olmanın gururu içinde; kentlerimizi ve mimarlığımızı önce kendimiz tartışalım’

Ankara ve İstanbul’da yapılmışa planlanmış olan ve bölgelerin özgün sorunları ve gerçeklikleri bağlamında mimarlık ve kent işbirliklerinin inceleneceği bu kongrelerde;

- UIA-2005 İstanbul Kongresi hakkında genel tanıtım ve bilgilendirmeler de yapılacaktır;
- **UIA-2005 İstanbul Kongre “teması”** ve bu temanın “**bölgesel**” ilişkileri üzerinde mesleki/bilimsel sunum, tartışma ve değerlendirmelere ortam ve olanak sağlanacaktır.

Mimarlar Odası, mimarlar, üniversiteleri, yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşlarını ve tüm kent ve yaşam dostlarını, UIA-2005 İstanbul Kongresi’nin ulusal evsahipliğindeki düşüncelerimiz ve fikirlerimizle zenginleşecek TÜRKİYE KONGRELERİ’ne katılmaya ve birlikte olmaya çağırılmaktadır.

UIA 2005 İstanbul'a doğru Türkiye kongreleri

Trabzon Bildirgesi'nden

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) ve 2005-İstanbul Dünya Mimarlık Kongresi hakkında genel bilgilendirmenin de yapıldığı Trabzon kongresindeki konuşma ve bildirilerle forumlardaki sunumlar “**Kıyı Kentleri’nde Mimarlık ve Yaşam**” temasına bağlı olarak aşağıdaki saptama, sorun ve önerileri gündeme getirmiştir.

Ulaşımda kıyıları ve tarih gözden çıkartılmaz;

Hemen tüm kentlerimiz gibi kıyı yerleşmelerimiz de tarihsel ve doğal kimliklerinin yeterince gözetilmediği bir “yol ve yapılaşma” baskısı altındadır. Özellikle 1950’lerden sonra artarak süren bu durum, kentlerdeki “yaşam değerleri” üzerinde olumsuz etkiler yaratmakta ve Karadeniz Bölgesi’nin de adeta “kıyılarını yitirmesine” yol açmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar, Hopa-Samsun arasında yapımı sürmekte olan “**Karadeniz Kıyı Yolu**” uygulamasının çok yönlü olumsuzluklarına özellikle dikkat çekmişlerdir.

- Kıyı dokusu, yaşamı ve kent kültüründeki değeri, hiçbir kalkınma projesi için gözden çıkartılmaz. Ulaşımın da amacı “insan” olduğuna göre, insanın ve gelecek kuşakların yaşam zenginliğini yok eden bir yol, uygarlığı ve yarınlara hizmet edemez?

- En değerli doğal ve kültürel alanları yok ederek uygulanan kıyı yolundaki “plansızlık, özensizlik ve duyarsızlığın”, hiç değilse şimdiye dek dolgu işlemi

yapılmamış kesimlerde terk edilmesi için ilgili tüm kurum ve kuruluşlar hareketle geçmelidir.

“Kentleşme” apartmanlaşma değildir

Benzer şekilde hem sunulan bildirilerde hem de Trabzon ve Giresun Kalesi forumlarında vurgulandığı üzere, antikal-tarihi yapılarla birlikte, geçmişten geleceğe sivil mimarlık ürünlerinin varlıklarını ve taşıyan sivil mimarlık ürünlerinin varlıklarını ve etkilerini göz ardı eden, tek amacı arsa rantını yükseltmek olan, kimliksiz ve tekdüze

apartmanlaşmanın da daha fazla sürmemesi yönünde kesin önlemler alınmalıdır. Bu bağlamda:

- Ülkenin doğa hazineleri olan vadilerde ve hatta yaylalarda bile çok katlı apartman yapılaşmasıyla işgal edilmekte olan Karadeniz Bölgesi’ni bu tahribattan kurtaracak acil bir “**Koruma Bölge Planı**”nın üretilmesi, tüm belediye ve valiliklerin de kendi yetki alanlarındaki imar uygulamalarında bu plana uymalarını sağlayacak yasal bir düzenlemenin yapılması artık kaçınılmaz bir zorunluluktur. Çünkü günümüzde “**koruma**”nın taşıdığı anlam ve derinlik ülkesel politikalar doğrultusunda “**havza**”, “**alt bölge**” ve “**bölge**” kavram ve ölçeklerini ifade etmektedir.

Giderek kesintisiz bir kentleşme kusağı haline gelen Karadeniz kıyıları için yerleşmelerin yönetsel sınırlarını bütüncül değerlendirebilen politika ve söyleme sahip bir “**stratejik plan**”a ve ona dayalı “**eylem planları**”na ivedilikle gereksinim vardır.

Mimarlığa saygı kentin ve kültürün güvencesidir

Bütün bu gözlem ve dilekelerin ışığında “**kentler ve mimarlık**” ilişkisinin de irdelendiği Trabzon kongresinde, hemen tüm bildiri, sunum ve tartışmaların içiçerisinde yer alan ortak fikir ise “**Türkiye’nin tarihten gelen uygarlık kültürüne yakışır düzeyde mimarlıkla yeniden buluşması**” ve yine mimarlığın bir “**kültür ve sanat eylemi**” olarak kentlerin planlanması ile biçimlenmesi “**temel veri**” olarak ele alınması gerekliliğidir.

Konya Bildirgesi'nden

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) ve 2005 İstanbul Dünya Mimarlık Kongresi hakkında bilgilendirmelerin de yapıldığı Konya Kongresi’nde, gerek konuşmalar, gerekse sunumlar ve bildirilerle dile getirilen vurgulamalar, genelde “**Kentler ve Mimarlık**” konusunda, özdele ise bu kongre için belirlenen “**Antısal Yapılar ve Yeni Mimari Çevre**” temasına bağlı olarak özete şu saptamaları gündeme getirmiştir:

● Her biri dünyanın en eski insan yerleşimlerinin birikimlerini taşıyan kentlerimiz, tarihsel kimliklerinin yeterince gözetilmediği; imar haklarının artırılması adına kendini sürekli yenileyen bir “**yapılaşma baskısı ve kuşatması**” altındadır. Özellikle 1950’lerden sonra artarak devam eden bu süreç, “**kentsel kimliğin öncelikli betimleyicilerinden biri olan antısal yapılar**” üzerinde yarattığı temel olumsuzluk ise bu değerlerin kent üzerindeki kültürel ve sembolik etkilerinin giderek yok olmasıdır. Özellikle antısal yapılarla bezeli tarihsel başkentlerimizdeki yeni mimari çevrenin oluşumunda, bu yapıların kent kimliği üzerindeki katkılarını zayıflatılacak ve “**tarihle yarışmayan**” bir çağdaş kent görünümünün sağlanması ivedi önem taşımaktadır. Çünkü sadece imar rantı ürünü olan

“**kule**”lerin bile kent içerisindeki özensiz konumları gidererek yaygınlaşmaktadır.

● Mimarlar, meslek tarihleri ve sosyal-kültürel sorumlulukları ile çalışmakta olan bu tasarımcı ve meslek ortamının “**mağdurları**” konumundadırlar. Çünkü, sonuçta ortaya çıkan ve aynı süreçlerden siyasi anlamda sorumlu olanları bile artık hoşnut kılmayan kimliksiz ve özensiz yapıtlı çevre, toplum ve kamuoyu gözünde “**mimarların ürünü**” olarak algılanmakta, bu anlayış mesleğin ve etik değerlerinin yıpranmasına yol açmaktadır.

● Bu nedenlerle, kentlerdeki imar ve yapılaşma koşullarının “**mimarca hizmet**”e elverişli bir düzene kavuşması, sadece mimarların ve planlarcının değil, toplumun tüm kesimlerinin kentlerimizi yeniden mimarlıkla buluşturacak imar politikaları için “**talep sahibi**” olmalarına bağlıdır.

● Mimarlığın kent karşı sorumluluklarının yaşama geçirilmesinde en önemli araç olan ve mimari biçimlenmeyi yönlendiren imar planlarının, 1970’lere kadar ağırlıklı olarak yine planlarcı ve mimarlar tarafından yapılmış olması, 1980’lerden sonra siyasi erkin planlama sürecinde etkinliğini güçlendirmesi, bugün varılan ve yukarıda özetlenen durumun sorumluluğunu sadece yöneticilere değil, ilgili tüm kesimlere yüklemektedir.

UIA 2005 İstanbul'a doğru Türkiye Kongreleri

KENT TEMALARI

25-26 Haziran 2004 Konya Kongresi: “Tarihin Başkentlerinde Antısal Yapılar ve Yeni Mimari Çevre”

27-28 Ağustos 2004 Trabzon Kongresi: “Kıyı Kentlerinde Yaşam ve Mimarlık”

22-23 Ekim 2004 İzmir Kongresi: “Tarihi Kentlerde Büyüme ve Mimarlık”

17-18 Aralık 2004 Diyarbakır Kongresi: “Göçü Ağırlayan Kentte İmar ve Mimarlık”

25-26 Şubat 2005 Adana-Antakya (Hatay) Kongresi: “Kültürlerin Ortak Kenti ve Ortak ‘Mimarlık’ları...”

15-16 Nisan 2005 Kocaeli (İzmit) Kongresi: “Sanayi Kentinde Çevre ve Mimarlık”

27-28 Mayıs 2005 Ankara Kongresi: “Modern Kentin Kişiliğinde Dünün ve Bugünün Mimarlığı”

MİMARLIK VE YAŞAM KALİTESİ

Avrupa Mimarlar Konseyi'nden 21. yüzyıl için 21 önemli mesaj

1 Avrupa'da mimarlık mesleği, dünya üzerinde rekabet gücü en üst düzeydeki bilgiye dayalı ekonomiye ulaşmak yolunda Lizbon Gündemi'nde belirtilen hedeflerin gerçekleştirilmesine kendini adanmıştır. Bu yolda, yaşam çevrelerinde etkin sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli bütüncül ve bütünlüşmüş politikaların kabul edilerek uygulanması şarttır.

2 İnşaat sektörü, AB ekonomisinin refahı ve toplum üzerindeki önemli etkisi göz önünde bulundurulduğunda, tüm yönleriyle AB politikalarında yüksek önceliği hak etmektedir. Özellikle, toplumun gelişmekte olan taleplerine yeterince cevap vermek ve bu suretle sektörün hem AB düzeyinde hem de küresel düzeyde gelecekteki rekabet gücünü garanti altına almak açısından, sektörde yürütülmekte olan araştırmaları ve geliştirme çalışmalarına daha çok yatırım yapılması gerekmektedir.

3 Tasarım ve inşaat sektörlerinin canlılığı, mimarların geniş bir çoğunluğunun uygulamaları gerçekleştirdiği küçük ve orta ölçekli girişimlerin geniş kapsamlı katkılarını desteklenmektedir. Bu girişimlerin doğasını hesaba katarak sağlam bir çerçeve üzerine kurulu politikaların uygulanması, sektörün gelecekte toplumun ihtiyaçlarını karşılaması için gerekli kapasitenin teminini oluşturmaktadır.

4 Genel olarak toplum ve özel olarak vatandaşlar, mimarlık hizmetleri için hem işveren hem de sonuç ürünün kullanıcıları durumundadırlar. Kamusal politikaların, her düzeyde, toplum içinde yapıların ve kamusal mekânların kalitesine değer veren bir kültürel yapı oluşturmaya çalışması gereklidir. Bunun ötesinde, mimari değerleri anlamaya yönelik farkındalığın ve yeteneğin eğitim sürecinde mümkün olduğunca erken aşılanması, anaokulundan başlayıp formal eğitimin tüm aşamalarında sürdürülmesi önemlidir.

5 Gelecekteki AB araştırma programlarının, yaşam kalitesi, kentsel çevre, yapı mirası, mevcut yapılar ve inşaat için yenilikçi yaklaşımlar gibi önemli konuları -yani kısaca, mimarlığı- kapsayacak biçimde uygun bir şekilde oluşturulmasını sağlamak gereklidir. Daha da fazlası ACE, Avrupa Komisyonu'nu, yaşam çevrelerini etkileyecek tüm politika önerilerinde bu araştırmaların sonuçlarının gereğince hesaba katılmasını sağlamaya çağırmaktadır.

6 Kamusal ve özel yapıların sürdürülebilirliği ve kamusal mekânların güvenliğini vatandaşların refahı ve dolayısıyla toplumun sosyal yapısı üzerinde çok büyük etkisi vardır. Bundan dolayı, sürdürülebilirliğin tüm yönleriyle -sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel- yaşam çevrelerinin gelişiminde dikkate alınmasının sağlanması gerekmektedir. Bu açıdan formal süreçli mesleki gelişim, mimarların çalışma hayatları süresince bilgi ve becerilerinin değişen teknolojiler, sosyal ve hukuki ortamı uyum sağlamasını kesintisizlikte temel bir şart haline gelmektedir.

7 Yapı projelerinin tümünde kaliteli bir sonuç elde etmek büyük ölçüde iyi çalışma yöntemlerinin ve tüm proje katılımcıları arasında iyi ilişkilerin kurulmasına bağlıdır. Hem mimarın hem de diğer aktörlerin olaylar zincirinin içinde bütünlüşmüş ve yeterli ölçüde yer alması, süreç içinde tutarlılık, verimlilik ve kalitenin kolayca elde edilmesi için gereklidir.

8 Yapıların çevre üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi için kullanılan temel metodolojilerin benimsenmesi ve kullanılması gelecekteki yaşam kalitesi için temel bir öneme sahiptir. ACE, bu hedeflere ulaşmak için yaşam döngüsü maliyeti ve yaşam döngüsü analizinin tanıtılması ve kullanılmasını gerekli olduğunu inanmaktadır. Bu nedenle ACE, tüm toplum açısından parametrelerin değerinin görülebilirliği için, çevre, kalite ve yaşam döngüsü etkenlerini dikkate alan ilkelerin tüm kamu ihalesi kontratlarına bir değerlendirme kriteri olarak dahil edilmesini desteklemektedir.

9 Mimarlık hizmetlerinin ediniminde kaliteye dayalı seçimin sağlanması yönünden, mimarlar için açılan yarışmalar rekabet ve deneyime dayanan ve hizmet bedelinin dışında bırakıldığı, önceden belirlenmiş kriterler üzerine kurulmalıdır. ACE, uygulanan prosedürler arasında, mimari tasarımların meslek içinde rekabeti sağlaması ve aynı zamanda mimarlık hizmetlerinin elde edilmesinde kalite ve yenilikçi fikirleri artırmaya katkıda bulunması açısından iyi bir yöntem olarak görmektedir.

10 ACE, toplumdaki refah ve canlılığın kamu kullanımına açık kaliteli hizmetlere bağlı olduğu düşüncesinden hareketle, kamu yapılarını ve hizmetlerini elde edilmesinde yeni modellerden denemesini değerli bulmaktadır. Yaşam çevresinde yüksek bir mimari kalite elde edilmesi ve dolayısıyla sürdürülebilirliği katkıda bulunulması hedefi, mimarlık hizmetlerinin ekonomik ve politik çıkarlardan olabildiğince bağımsız elde edilmesini gerektirmektedir. Buradan hareketle, kamu kurumları yeni ihale modelleri uygularken, gelişimine

katkıda bulundukları projelerin uzun vadeli mimari kalitesini sağlama yükümlülüklerinden geri adım atmamalıdır.

11 Üye ülkelerin ulusal yasalarında yeni AB Kamu İhalesi Direktifleri'nin yürürlüğe girmesiyle, genişlemiş AB'deki Yapısal Fonlar için yeni bir dönem başlaması aynı zamanda rastlayacaktır. Bu, toplumsal fonların yaşam çevresindeki gerçek sürdürülebilirlik başarılarıyla kıyaslanması hedefine ulaşmak için gerekli adımları başlatmak açısından eşsiz bir fırsat sunmaktadır.

12 Tüm vatandaşlar için uygulanabilir bir gelecek kurulumu açısından, kentsel çevre için yeni politikaların oluşturulmasında rol alan tüm aktörlerin seferber edilmesi büyük önem taşımaktadır. ACE bunu sağlamak için aktif olarak çalışacaktır ve özellikle Avrupa Parlamenteleri'ne ve politika oluşturulmasında rol alan diğer aktörlere bu konuda sunulan bilgi ve uzmanlığın daha da geliştirilmesini sağlayacaktır.

13 Kentsel alanlarımızda daha yüksek bir yaşam kalitesine sahip olmak için kentler ve bölgeler arasında daha yüksek düzeyde bir eşgüdüm ve işbirliği sağlanması gerekmektedir. Bu anlamda, Avrupa Mekânsal Gelişme Perspektifi'nde sunulan politik ilkelerin uygulanması bu tür çoklu çalışmalar için uygun bir başlangıç noktası olacaktır.

14 Kaliteli mimarlık, tüm sürdürülebilirlik ilkeleriyle biraraya geldiğinde, vatandaşlarımızın asli ihtiyaçları ve yasal isteklerini karşılamak, güzel ve varlığını sürdürülebilir bir yapıya çevre için ön şarttır. Bu konu, sadece göstermelik bir eklenti olarak değerlendirilmemelidir, iyi planlanmış kentsel politikaların önemli bir bileşeni olarak ele alınmalıdır.

15 Kentsel planlama politikaları çok derin etkilerle sahip olduklarından, AB bünyesi içinde kentsel planlama, tasarım ve yönetim politikalarına ilişkin yürütülmekte olan katılımcı prosedürler tüm ilgili grupları içermeli, böylece sağlam temellere dayanan yönetim ilkelerine uygun bir şekilde, kentsel çevrenin kalitesi için ortak sorumluluk anlayışı oluşturulmalıdır.

16 İşverenin, yapı çevre bir projenin gerçekleştirilmesi için gerekli entelektüel hizmetlerin çeşidi ve maliyeti konusunda yeterince bilgilendirilmesini sağlamak için uygun bilgi sistemleri kurulmalı ve bu sistemlerin yasal çerçevesi Toplum Yasası'na dâhil edilmelidir. Tarihşel bilgiye dayalı olanlar da kapsayacak bu sistemler, iç pazardaki rekabetin düzenli bir şekilde sürmesini sağlamak için, işverenin farklı üreticiler tarafından sunulan hizmetlerin kaliteleteri arasında karşılaştırmalı değerlendirme yapabilmesini olanak verecektir.

17 Kişilerin ve hizmetlerin dolaşımı yoluyla kazanılan zenginliğe her zaman önem vermiş olan mimarlık mesleği, yüksek eğitim ve statü standartlarıyla desteklenecek serbest dolaşım hedefini ve bu dolaşımın yasal açıdan da tanımlanmasını sağlayacak koruyucu önlemleri desteklemektedir. Öte yandan, işverene sunulan hizmet kalitesi açısından karşılıklı tanıma, yalnızca düzgün bir şekilde değerlendirilmeli ve üzerinde alınacak yetkinlik düzeylerine dayalı olması halinde etkin olabilecektir.

18 ACE, Bologna modeliyle uyumlu bir şekilde üniversite düzeyinde minimum 5 yıllık eğitim üzerinde kurulu, yüksek kalitede mimarlık eğitiminin sürdürülmesini desteklemektedir. Bu eğitim, Mimarlar Direktifi'nin 3. maddesinde belirtilen bilgi ve beceri kazanımını sağlamalı ve eğitimi, mimarlık uygulamasına geçmeden önce en az iki yıllık bir pratik deneyim süreci izlemelidir. Bu yaklaşımla, Uluslararası Mimarlar Birliği'ne de uyulabilirliği kabul edilen mimarlık uygulaması için tavsiye edilen uluslararası standartlarla da uyum içinecektir.

19 Mimarlığın toplum üzerindeki etkisi yaşam kalitesi üzerinde temel öneme sahiptir. Bundan hareketle, Mimarlar Direktifi'ndeki ilkelerin Mesleki Niteliklerin Standartları üzerine önerilen yapı direktifi dahil edilmesinin ardından mimarların eğitimine ilişkin üçü görüşmelerin sürdürülmesi uygun olacaktır.

20 Mimarlık, kültürümüzden her birinin tarihi, kültürel ve yaşam dokusunun temel bir özelliğidir; vatandaşların gündelik yaşamında başlıca sanatsal ifade unsuru olarak, geleceğin mirasını da oluşturmaktadır. Aidiyet ve kimlik duyguları insan toplumu ve kültürünün önemli bir özelliğidir. Mimari ifadenin çoğunlukla bu kültürel ve toplumsal ihtiyaçların taşıyıcısı olması nedeniyle, bu etkilerin tasarımda yeterince yer alması önem kazanmaktadır.

21 ACE, Avrupa Konseyi'ne yaptığı çağrıda belirttiği üzere, mimari kalitenin ve mimarlık hizmetlerinin kendine özgü doğasını tüm AB politikaları, önlemleri ve programlarında dikkate alınması gerektiğine kararı bir şekilde inanmakta ve Avrupa Mimarlık Politikası'nın oluşturulmasına doğru adım atmaktadır.

Mayıs 2004

1882'de kurulan ilk sivil ve formel mimarlık okulu olan Sanayiî Nefise'nin (Güzel Sanatlar Akademisi) mimarlık stüdyolarından, 1937. (Sibel Bozdoğan'ın 'Modernizm ve Ulusun İnşası' kitabından alınmıştır.)

Kadın ve mimarlık

MÜCELLA YAPICI

Bilmem hiç düşündünüz mü? Konut ile ev ya da yuva arasındaki fark nedir? Konutu mimarlar(!) tasarlar ve yapar ve bu mimarlar genelde erkek olurlar; yuvayı ise dişiler, hatta daha doğrusu dişi kuşlar... Pekâlâ; mekân aynı mekân da, tanımlamalar arasındaki fark nedir? Neden "konut"un kullanışlı, dayanıklı, rantabl ve prezantabl olmasının sorumluluğu ve başarısı genelde tasarılayıcı ya da yapımcı konumdaki erkeklerdir de; içinin sıcak, düzenli, temiz, sakin ve dinlendirici olmasının yükümlülüğü dişi olan eştiridir? Niçin ülkemizde bilinen ve tanınan on mimar ismi sayalım desek, yaptığı restorasyon çalışmalarından dolayı dünyada ilk kez bir kadına verilen şövalyeliği unvanına sahip **Gökdele Tamer, Mualla Eyüboğlu, Leman Tomsu, Münever Belen, Necibe Çakır** ya da yarışmalarında çok önemli ödülleri alan **Sevinc Kaynak, Harika Süylemezoğlu, Mahbube Yazgan, Nursel Onat, Güner Acar, Birsan Doruk, Şaziment Arolat, Sevinç Elmas, Sevinç Hadi, Filiz Erkal, Nuran Karaarslan, Birsan Kırkçioğlu, Hande Suher, Afife Batur, Mine İçenöz, Ayten Çetiner, Yurdanur Sepkin** (ve burada benim de isimlerini anamadığım daha niceleri) gibi mimarlarımızın isimleri aklımıza gelmez? Neden dünyadaki yazılı ve yapıtlı uygarlık tarihinin işaret ve dönüşüm taşıları olarak kabul edilen tüm yönetimsel, dinsel, finansal ve simgelerde aklıllı oldukları da iddia edilen gökdele tipi yaşam alanlarının üreticileri ve tasarılayıcıları arasında kadınlar (iyi ki) yoktur? Neden doğa ve toprak analık ile, kültür ve devlet ise babalık ile imgenmiştir? Ve de tarih boyunca bu hep böyle mi olmuştur?

Oyle olmadıgı söyleniyor. Friedrich Engels ve Robert Briffaout gibi iki önemli düşünür, birbirlerinden 50 yıl arayla, türümüzün bir milyon yılı kapsayan insanlaşma ve toplumsallaşma serüveninde öncüllüğü yapan cinsin kadın olduğu sonucuna varmış. Onlardan bir elli yıl sonra da **Evelyn Reed** gibi bir insanbilimci, dünyamızdaki ilk mühendis ve mimarların kadın olduğu konusunda tezler ileri sürmüştü. Evelyn Reed'e göre erkek cinsiyetli olarak avlanıp savaşımda iken kadın cinsiyetli; diğer bütün görevleri üstlenip (kamusal ya da özel olan diye ayırmadan), türümüzü ayakları üstüne kaldırdırıp uygarlığa doğru yürütiye geçirmiş. Bendeniz onların yalancısıym

ama, yapılan son kazıbilimsel ve insanbilimsel araştırma ve çalışmalar da bu tezleri doğrular yönde geliyor. Bu anlamda, son yıllarda, kadın hareketinin ve bilincinin gelişmesine paralel olarak uygarlık tarihinin birebir yansıması olan mimarlık tarihini de kadın bakış açısı ile inceleyen ve irdeleyen çalışmalar yapılmıştır. Ancak diğer bütün alanlarda olduğu gibi kadınların mimarlık mesleğinin tarihinden de dışlandığı ve son zamanlara kadar mimaride cinsiyet rollerinin etkisi konusunda çok az araştırma yapıldığı da yadsınamaz bir gerçek olarak ortada durmaktadır.

Ancak, hiçbirimizin görmezden gelemeyeceği bir başka gerçeklik daha vardır ki, o da, son altı bin yıldır hüküm sürmekte olan ataerkilli toplumların ortaya çıkışı ile kadınların tasarılayıcı, örgütleyici, yaratıcı güçleri ve duyarlılıklarının, mahrem olan özel alana sıkıştırılmış ve köreltilmeye çalışıldığı olma gerçeğidir.

Hoş, özel ve mahrem olanla özleştirilen yuvanın, iş işleyişle görevlendirilmiş olan kadın cinsinin kamusal alanlarda sağaltmadığı sanatsal yaratıcılığını hayata geçirebildiği ev dekorasyonunun en temel öğeleri olan danteller ve eşikleri de modern ve demokratik(!) toplumları yaratmanın en ev için modernleşmesinden(!) geçtiğini düşünen sistem tarafından çizim sandıklarına iade edilse de modernleşme ve demokratikleşme adına kadınlar bu alana da güle oynaya terk edilmişlerdir.

Burada "güle oynaya" sözcüğünü bilerek seçtim. Zira, Cumhuriyetin, modernleşme hamlelerinin bir gereği ya da göstergesi olarak (Avrupa ve Amerikalı kadınların daha erken bir dönemde) bizlere hediye ettiği mimarlık diplomaları, uygarlık tarihinin bize biçtiği cinsiyetçi rollerin aşılmasında gereği gibi değerlendiremediğimiz ve bu alanda yeterli savaşımı vermediğimiz de istemeyerek altını çizmek zorundayım.

Çok fazla uzatmadan ve de konuyu dağıtmadan sonsöz yerine aşağıdaki kaçınma soruyu sorarak, kadın erkek hepimize yüzyılda yetmiş beşi mimarlık hizmeti alanında gerçekleştiren bir kentin mimarları olarak gerçek mimarlığın tanımına ulaşmış ve kullanıcı ile tokalaşan nice yüzyılları diliyoruz.

Soru: Acaba gerçek mimarlık, konut ile yuva arasındaki kavramsal farkın giderilmesinde ve gerçekten demokratik ve modern toplumlara ulaşmanın gereği, Frankfurt mutfağının tasarımı değil de kullanıcıları arasındaki cinsiyetçi farkın ortadan kaldırılmasında mı saklıdır? Sevdiğilerim...

BİLGİ DAĞARCIMIZDA BULUNSUN DİYE...

Mimarlar Odası'nın kuruluş yılı olan 1954'te, Mimarlar Odası'na kaydolmak üzere toplam 941 mimar başvurmuş ve bu mimarların 841'i üyelik işlemlerini tamamlamıştır.

Bu üyelerin 645'i İstanbul, 218'i Ankara, 78'i ise İzmir Şubesi'ne kaydolmuştur. 1954'te İstanbul Şubesi'ne kaydolun 645 mimarın 45'i kadındır.

Kayıtlar esas alındığında; Odamıza ilk kaydolun kadın üye, 7 sicil numarası ile mimarlık eğitimini yurtdışında tamamlamış ve uzun yıllar İTÜ Mimarlık Fakültesi'nde hocamız olan Prof. Dr. **Necibe Çakıroğlu**'dur. Ancak sözlü tarih çalışmaları sırasında dünyanın ilk kadın şövalyesi unvanını taşıyan 491 sicil No'lu üyemiz sevgili **Cahide Tamer**, geçen elli yılın ardından, "Bizler hep birlikte kaydolduk ama erkekler ilk numaraları aldı, aslında ben de 1 numaralı üye olabilirdim" diyerek oldukça hoş ve muzip bir serzenişle bu sıralamaya itiraz etmektedir.

Kuruluşundan tam elli yıl sonra Mimarlar Odası'na kayıtlı üyelerimizin sayısı 30 bin 38'i bulmuştur. Üyelerimizin 19 bin 926'sı erkek (yüzde 66.34), 10 bin 112'si (yüzde 33.63) kadındır.

Üç büyük ilimizin Oda kayıtlarına göre bu durum aşağıdaki gibidir.

İstanbul: Toplam üye sayısı 12427

(4506 kadın, 7921 erkek)

Ankara: Toplam üye sayısı 7217

(2387 kadın, 4964 erkek)

İzmir: Toplam üye sayısı 3921

(1340 kadın, 2581 erkek)

Bu sayılar ve oranlar, bize kadınlarımızın mimarlık meslek alanındaki "sayısal" görünürlüğünün ciddi bir şekilde artmış olduğunu, yüzyıllardır erkeklerle özgü kabul edilen mimarlık mesleğinin bu anlamda ciddi bir dönüşüm geçirmekte olduğunu göstermektedir. Ancak şunu unutmamak gerekir. Sayıları on binleri bulan kadın meslektaşlarımızın çok büyük bir kısmı meslek yaşamlarını kamu çalışanı, üniversitelerinde akademisyen, serbest mimarlık hayatında ise genellikle mimar olan eşleri ile birlikte, bir anlamda onların destekleyicisi konumunda gerçekleştirmektedirler. Bir başka önemli tarihi saptama ise: 12 Eylül Anayasası'nın 135. maddesinin değiştirilmesi ile kamuda çalışan mimarların Oda'ya üyeliklerinin keyfi hale getirilmesi olmuştur. Bu nedenle son yıllarda meslek odalarının meslektaşları hakkında yaptığı sivil ve özel hakları ile ilgili çalışmalarda ciddi bir kopukluk meydana gelmiştir.

Bu saptamalar, ülkemizde son elli yıl içinde sayıları 900'ten 30 binlere ulaşan mimarların potansiyeli ortada dururken ve ne yazık ki son yıllarda da büyük bir kısmı işsizken kentlerimizin yüzde yedeminin için "mimarlar" inşa edildiğini anlamamıza yetmemektedir.

Sanal ortamda mimarlık

MİMARLAR ODASI www.mimarlarodasi.org.tr

Mimarlar Odası Genel Merkezi internet sitesi, bir yandan mimarlık ve kente ilişkin güncel haberler, yarışmalar, sergiler ve oda etkinliklerini iletmeyi amaçlarken diğer yandan mimarlık mesleğine ilişkin mevzuat, hukuki gelişmeler ve uluslararası belgeler açısından bir kaynak niteliği taşıyor.

Ayrıca site aracılığıyla güncel insan kaynakları ilanlarına ve Bayındırlık ve İskân Bakanlığı yapı yaklaşık birim maliyetlerine de ulaşılabilir. Sayfada bağlantılar aracılığıyla, Oda şubeleri, yayınları ve kütüphanesi ile iletişime geçilebilir. İstanbul Büyükkent Şubesi'nin yapı malzemeleri kataloğu çalışmasının devamı olarak hayata geçen internet yapı kataloğu www.Yapkat.com sitesinden yapı malzemesi alanındaki firma ve ürünlere ulaşılabilir. Mimarlar Odası'nın iki ayda bir yayımladığı ve belli başlı kitap ve belgeleri satışı çıkarılan Mimarlık dergisinin güncel sayıları ve arşivine www.mimarlarodasi.org.tr/ mimarlikdergisi adresinden ulaşabilirsiniz.

MİMARLIK ANTOLOJİSİ www.mimtoloji.com

Türkiye mimarlığının 1998 yılından başlayarak kayda değer ürünlerinden bir seçmeyi içeren belgeleme amaçlı bu veritabanı, Koleksiyon Mobilya tarafından destekleniyor. Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden birçok farklı yapıya ait bilgi ve fotoğrafları içeren veritabanında, yapı türlerine, yapı ismine, mimar ismine veya anahtar

kelimeye göre tarama yapmak, ayrıca antolojinin gelişimi için yeni yapıları önermek mümkün olabiliyor.

ARKİTERA www.arkitera.com

Arkitera Mimarlık Merkezi, bağımsız bir mimarlık merkezidir. Merkezin internet üzerinden

sürdürdüğü başlıca faaliyetler; her hafta pazartesi günleri Arkitera.com'da yayımlanmış olan haberlerden, haftanın önemli etkinlik ve duyurularından derlenerek yayımlanan ve üyelere e-posta yoluyla iletilen Arkitera Haber Bülteni, internete herkesin katılmasına açık olarak başlayan Arkitera Platform tartışmaları ve nitelikli çalışmalarla topluma örnek olan mimar ve tasarımcıların internet ortamında, ilgilenen herkesin katılmasına açık bir tartışma ortamında buluşturulduğu bir etkinlik olan Arkitera Diyalog'dan oluşmaktadır.

YAPI ENDÜSTRİ MERKEZİ www.yapi.com.tr

Mimarlık, inşaat ve sanat dünyasının buluştuğu dikey bir portal olan yapı.com.tr, bir yandan hedef kitlesi olarak gördüğü bireylerin ve organizasyonların faaliyetleri için gereksinim duydukları enformasyonu sunmaya çalışıyor; diğer yandan on binlerce kullanıcısının yaşadığı çevreye, tarihe, kültüre ve sanata karşı duyarlılığına katkıda bulunmaya çalışıyor.

SANAL MİMARLIK MÜZESİ www.mimarlikmuzesi.org

Yapı-Endüstri Merkezi'nin sanal ortamda kurduğu Mimarlık Müzesi, Türkiye'de bu alandaki bir ilki gerçekleştiriyor. İnternet ortamında yer alan sanal müzelerin hemen hepsi gerçek müzelerin internet siteleri aslında, Mimarlık Müzesi ise sözcüğün gerçek anlamıyla bir "sanal müze" ya da bir başka deyimle bir "duvarsız müze". www.mimarlikmuzesi.org adresinde Türkiye, www.archmuseum.org adresinde İngilizce yayımlanan site, Türkiye'de kurulması yıllardır gündemde olan, ancak bilinen nedenlerle bir türlü yaşama geçirilemeyen gerçek bir Mimarlık Müzesi gibi faaliyet gösteriyor. Mimarlık Müzesi'nde çeşitli arşivlerdeki objeler saptanıp bunlara ulaşıyor. Ulaşılan objelerle ilgili gerekli araştırmalar yapılıyor, bir sergi düzeni içinde bu objeler ve derlenen bilgiler sunuluyor. Mimarlık mirasını oluşturan yazılı belgelerin, çizimlerin, fotoğrafların, anıların, mimarlık alanına giren her şeyin Mimarlık Müzesi'nde bir araya gelmesi amaçlanıyor.

GENEL MERKEZ Konur Sokak No:4/2 Yenışehir 06650 Tel: 0.312.417 37 27 faks: 0.312.417 18 04 www.mimarlarodasi.org.tr

ADANA ŞUBESİ Reşatbey Mah. 11. Sok. No:2 Baskın Apt. Zemin Kat Tel: 0.322.454 17 95 faks: 0.322.457 24 20 www.adanamimod.org

ANKARA ŞUBESİ Konur Sokak No:4/3 Yenışehir Tel: 0.312.417 86 65 0.312.417 52 32 0.312.417 65 39 faks: 0.312.417 18 04 www.mimarlarodasi.ankara.org

ANTALYA ŞUBESİ Meltem Mh. 3808 Sk. No:16 tel: 0.224.237 86 92-94 faks: 0.242.237 58 20 www.antmimod.org.tr

BALIKESİR ŞUBESİ Anafartalar Cad. Sunak Sok. Onay İşh. No:1/7 Tel:0.266.245 40 01 0.266.239 19 56 faks: 0.266.243 79 10 www.balmim.org

BURSA ŞUBESİ Çırpan Mah. Güçlü Sk. No:21 İl Özel İdare Md. Zemin Kat, Osmangazi Tel: 0.224.273 86 92-94 faks: 0.224.273 10 20 www.bursamimar.org.tr

ÇANAKKALE ŞUBESİ Kemalpaşa Mah. Tekke Sok. Kemahıl Apt. No:41 Kat:4 D:8 Tel: 0.286.212 21 01 faks: 0.286.217 18 41

DENİZLİ ŞUBESİ Çaybaşı Mah. 834 Sok. Saadet İş Merkezi No:14 Kat:4 Tel: 0.258.263 21 46 faks: 0.258.263 21 46

DIYARBAKIR ŞUBESİ Ekinciler Cad. Kışla Sk. Aksu Apt. 2/17 Tel: 0.412.223 25 42 0.412.222 61 13 faks: 0.412.223 25 42

www.mimarlarodasidiyarbakir.org

ESKİŞEHİR ŞUBESİ Hacı Ali Bey Mah. Sakarya Cd. Dumlul Sok. Eti İş Merkezi No:9 K:2 D:3-4 Tel: 0.222.231 72 13 faks: 0.222.231 34 87

GAZİANTEP ŞUBESİ Döğürmen Mah. 14.No.lu Sk. No:8 Efes İşmerkezi Kat:2 No:6 Tel: 0.342.220 69 48 faks: 0.342.230 06 36

GİRESUN ŞUBESİ Hacı Siyam Mah. Fatih Cad. Ortaklar İşhanı No:10 Kat:2 Tel:0.454.216 92 43 faks: 0.454.216 92 43

İSTANBUL BÜYÜKKENT ŞUBESİ Yıldız Sarayı Dış Karakol Binası Barbaros Bulvarı 34349 Beşiktaş Tel: 0.212.227 69 10 faks: 0.212.236 85 28

www.mimarist.org

İZMİR ŞUBESİ 1456 Sok. No:8 K: 4 D:10 Alsancak Tel: 0.232.421 89 95 faks: 0.232.463 52 12 www.izmimod.org.tr

KAYSERİ ŞUBESİ Sabahie Mah. Boylar Sok. Maviçam Apt. no:13/1 Kocasinan Tel: 0.352.232 61 49 faks: 0.352.222 86 95 www.kaymimod.org

KOCAELİ ŞUBESİ Ankara Cad. Ömeraga Mah. Naci Girginsoy Sok. TMMOB Binası No:15 Kat:2 Tel: 0.262.322 59 33 faks: 0.262.322 59 33

www.konimod.org

KONYA ŞUBESİ Zafer Meydanı Atatürk Cad. No:119 Tel: 0.332.353 47 17 faks: 0.332.353 41 61

MERSİN ŞUBESİ Palmiye Mah. 1221. Sok. Taş Apt. Zemin Kat. No:5/1 Tel: 0.324.327 99 33 0.324.328 92 47 faks: 0.324.327 92 48

www.mersinimod.org.tr

ORDU ŞUBESİ Şarkıye Mah. Kazım Karabekir Cad. No:11/1 Tel: 0.452.214 03 53 faks: 0.452.214 52 01

SAMSUN ŞUBESİ Bahçelievler Mah. Mevlana Cad. Barış Apt. No:5/1 Tel: 0.362.231 15 70 faks: 0.362.231 15 75 www.mimarsamsun.org

TRABZON ŞUBESİ Kemerkaya Mah. Halkevi Sok. No:37 Tel: 0.462.321 17 97 faks: 0.462.321 17 97 www.mimarlarodasitrabzon.org

VAN ŞUBESİ Hastane 2. Cad. Göksoykar İş Merkezi Kat:3 No:23 Tel: 0.432.214 10 58

Öğrenciler mimarlığı irdeliyor

Mimarlık öğrencileri mesleği hakkında ne düşünüyor? Türkiye'deki ortam üzerine eleştirileri ve mimarlığın geleceği konusunda düşünceleri nelerdir? İşte öğrencilerin yanıtları:

Doğan SANCAK / Trakya Üniversitesi 3. Sınıf

Üniversiteye başladığım günlerde kafam çok karıştı. Ben daha mimarlığın ne olduğunu, mimarın ne iş yaptığını anlamaya, çözmeye çalışırken birden içinde buldum kendimi. Mimarın kimliğinin mühendisten farklı olduğunu hissettim. Sadece bir teknik adam, bir bilim adamı değil bunların yanında bir sanatçı, bir aydın kimliğinin olması gerektiğini keşfettim. Aslında mimarlık ve mimar kavramı, diğer bilim dallarından yapıtı ve yapacakları ile büyük fark göstermektedir. Çünkü

çevremiz ve yaşadığımız alanlar, mekânlar bizi şekillendirir. Mühendislerin yaptığı ne kadar çok gerçekçi çözümler ve statik hesaplara dayanırsa, mimarın ortaya koydukları da o kadar hayallere ve sanatçı ruhunun ona hissettirdiği tüm duygulara dayanır. Düşünceme göre bir mimarın kendi

dünya anlayışı, çevreye karşı bir perspektifi ya da en önemlisi bulunduğu ortamların veya mekânların kesitini alabilmesi gerekir. Bunu da bir yere kadar eğitim sağlayabilir fakat gerisini mimarın halletmesi gerekir. Unutmayın ki bulunduğu şartlar ne olursa olsun önemli olan insanın kendi kendini geliştirebilmesidir. Gelecekte ise umutluyum diyebilirim. Türkiye gelecekte bilincini mimarların ellerinde modern, sağlam, estetik ve işlevi doğru olan yapılarla sayılı ülkeler arasında girecektir.

Mimarlık belki de öğrencilik zamanları en eğlenceli ve stresli geçen meslektir. Mimarlık bir yerden sonra meslek olmaktan çıkıyor, bir yaşam tarzına dönüşüyor. Ve bu yaşam tarzı da yaşamı kişi istediği srece mutlu kıyor. Bu arada bana göre mimarlık: Büyüclüktür!

Yılmaz YILDIRIM / Trakya Üniversitesi 3. Sınıf

"Mimarlar insanların yaşayacağı çevreyi tasarlıyor". Bu cümle bile mimarlığın önemini açıkça gösteriyor. Çevre de insanların ruhsal durumunu bile etkiliyor. Mimarlığın yavaş yavaş önünün açılacağına inanıyorum. Çünkü ülkemiz yavaş yavaş geçmişten ders almaya başlıyor. En büyük ders de 17 Ağustos depremi oldu. Şu an bile gelişmeler kendini gösteriyor. Teknolojiyle birlikte mimarlık da daha iyi yapılara doğru yol alacaktır.

Ali SALKIM / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 4. Sınıf

Bence dünyanın en saygın mesleği. Canlıyı yaşatmak, yaşadığı yerde mutlu ve huzurlu yaşatmak mimarın işi. Kısaca "duyguyu düşününce dönüştürülebilir" mimarlık mesleğini icra etmiş oluruz. Türkiye'deki ortam üzerine

(Salih Memecan, ODTÜ Mimarlık Fakültesi 73-74 yıllığından alınmıştır.)

eleştirilerim tabii ki var. Çok basit bir iş yapıyor muyu gibi eleştiriyor mimarlar. Mimar olup ne yapacaksınız? Bu yapıları inşaat işçileri yapıyor, mimarlar sadece çiziyor, gibi basit eleştiriler. Bu düşünceleri yıkabildiğimiz zaman modern, çağdaş ve her gereksinimi sağlayan yapılar yapıp herkesi mutlu edebiliriz. Türkiye'nin tasarımı, yapıya duyduğu saygı ve görüşü değişir.

Esra SERT / Yıldız Teknik Üniversitesi 2. Sınıf

Hayallerin peşine düşerek gelinmiş bir okulu okuyup bitirmemizden, hayatımızın sonuna kadar bütün "an"ların detaylarında gizleneceklerin

toplamı, bir yaşam. Bir taraftan da ÖSS sınav sisteminde alınan puanla kazıp, okuyup bitirdiğimiz bir okulun ardından mesleğimizin icrası olarak göreceğimiz belki sevecek, belki sevmeyerek yapacağımız toplamı mı? Yoksa becerebilenlere her ikisi birden midir diye sorguladıklarım, okulum ve hayatıma giren yeni her şeyin toplamı şimdilik benim için mimarlık.

Sakir YELKEN / Yıldız Teknik Üniversitesi 2. Sınıf

Kendimi bildim bileli tasarım kelimesi beni heyecanlandırmıştır. İnsanları sadece anlık etkileyemeyip, bir ömürleri boyu onları şekillendirmeliydi. Bu düşündüklerimin kesime kümesi de elbette ki mimarlıktır. Fakat belli bir süre sonra etrafımda gördüğüm karmaşa beni korkutmaya başlamıştı. Şehir kökten yıkılıp yapıldıktan sonra insanda estetik duygular uyandırmaya başlayacakmış gibi geliyor. Korkuyorum, mesleğimin kapsama alanının daralacağından; hırslıyım, olanı düzeltmek için çalışacağım.

Elif ATIK / Yıldız Teknik Üniversitesi 2. sınıf

Mimarlık önce saygın, daha sonra farklı, içine girdiğe zor, emek verdiğek zevk veren bir meslek oldu benim için. Bir müddet sonra yaşam biçimi haline alıyor, (Her ne kadar mimarlık giderek halktan uzaklaşsa da -ki bu bence çok yanlış)

sosyalleşiyoruz zamanla. Mimarlık emekle beslenen, yeniliklerle süslenen, bazen evrensel bazen özel, bazen doğal bazen teknolojik ve daha bir sürü seçeneğe sunan sınırsız bir meslek benim gözümde. Mimari ürün, mimarın imzası, tüm insanların yaşam şekli, sokaklara, halka indirgenmesi kanısındayım ve en önemlisi, doğaya ve insana saygı gösteren, yaşam kalitesini artıran, insana gerektiği saygıyı veren ürünler olmalı gelecekte.

İlker ERTUĞRUL / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 3. Sınıf

Ülkemizde yapıların büyük çoğunluğu mimarsız yapıldığından mimarlık mesleğinin ne olduğunu da bilmiyoruz halk olarak. Eğer mimar o çarpık yapıların para kazanıyorsa gerçekten de çizgi çizmekten başka bir şey yapıyor muydu zaten. Oysa ne zaman ilgi çekici, içimizi oksayan güzel bir yapı görsük, o zaman onda bir farklılık olduğunu seziyoruz. Diğerlerinden farklı olsan, onun mimarıyla bir bütün olduğunu gösterir. İçinde bulunduğumuz yüzyılda mimarlık oldukça verimsiz geçti. Birlerce yıl önceki Roma yapılarından, Osmanlı dönemi Safranbolu, Kastamonu evleri gibi mimarlık eserlerinden sonra bu yüzyılda mimarlık yapılmadı bile diyebiliriz. Neyse ki bu yüzyılda hala var olan birkaç "mimar" bunu düşünmemi engelliyor.

İlknur ERBAS / Yıldız Teknik Üniversitesi 4. Sınıf

Mimarlık, beton blokların arasında bunalmının ne olduğunu bilmemektir, Geceleri başını yastığa koyduğunda göçük altında kalma korkusu olmadan rahatça uyumaktır, Mimarlık, tavani akmayan evde yaşamaktır, Tekerekli sandalyenin varlığını unutmaktır, Mimarlık, tarihin şahitlerini korumak ve yaşatmaktır. Ama, Aslında mimarlık, Ayasofya'nın kubbesi altında tanrıya yaklaştığını hissetmek, huzura ulaşmaktır, Safranbolu'da bir cumbaya kurulup, sisli ovayı seyretmektir, Selale Evi'nde mekândan mekâna akmak, Sokak ortasında Ginger ve Fred'in danslarına katılmaktır...

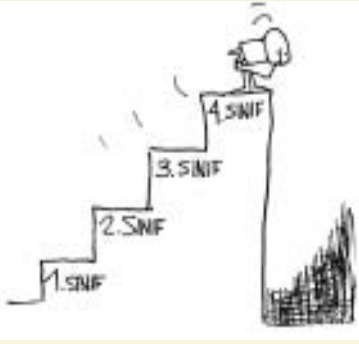
Esin GECECI / Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi 4. Sınıf

Mimarlık; çizilen her çizide, yapılan her tasarımda, akılda beliren her yeni fikirde canlılığı en planda tutmak, onun konforu için uğraş vermektir. Canlıyı düşünün tasarlamayı yapılmadığı andan itibaren eleştiriler başlamalı.

Amaç insanı düşünürken beton yığınlarını inşa etmek olmamalı, asıl amaç yaşanılabilir mekânlarla sahip şehirler oluşturmaktır olmalı. Bu mekânları oluştururken de doğa zarar görmemeli. Gelecekte de bugün de mimarlık, özünde canlıyı ve canlının rahatını amaç edinmiş olmalı.

Çocuk ve mimarlık

(Salih Memecan, ODTÜ Mimarlık Fakültesi
73-74 yıllığından alınmıştır.)

MİMARLIK OKULLARIMIZ

**ANADOLU
ÜNİVERSİTESİ**
(Eskişehir) kuruluş: 1984
**BAHÇEŞEHİR
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 2001
**BALIKESİR
ÜNİVERSİTESİ**
(Balıkesir) kuruluş: 1993
**BEYKENT
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1997
**ÇUKUROVA
ÜNİVERSİTESİ**
(Adana) kuruluş: 1989
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
(Diyarbakır) kuruluş: 1984
**DOKUZ EYLÜL
ÜNİVERSİTESİ**
(İzmir) kuruluş: 1963
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
(Kayseri) kuruluş: 1991
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
(Yozgat) kuruluş: 1995
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
(Ankara) kuruluş: 1966
**GEBZE YÜKSEK
TEKNOLOJİ
ENSTİTÜSÜ**
(Kocaeli) kuruluş: 1995
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
(İstanbul) kuruluş: 2000
**İSTANBUL KÜLTÜR
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1998
**İSTANBUL TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1773
**İZMİR YÜKSEK
TEKNOLOJİ
ENSTİTÜSÜ**
(İzmir) kuruluş: 1995

**KARADENİZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ**
(Trabzon) kuruluş: 1963
**KOCAELİ
ÜNİVERSİTESİ**
(Kocaeli) kuruluş: 2003
**MALTEPE
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1997
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
(Mersin) kuruluş: 1999
**MİMAR SİNAN
GÜZEL SANATLAR
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1883
**ORTA DOĞU TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ**
(Ankara) kuruluş: 1956
**OSMANGAZİ
ÜNİVERSİTESİ**
(Eskişehir) kuruluş: 1993
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
(Konya) kuruluş: 1970
**SÜLEYMAN DEMİREL
ÜNİVERSİTESİ**
(Isparta) kuruluş: 1995
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
(Edirne) kuruluş: 1977
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
(Bursa) kuruluş: 1994
**YEDİTEPE
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1996
**YILDIZ TEKNİK
ÜNİVERSİTESİ**
(İstanbul) kuruluş: 1942
**YÜZÜNCÜ YIL
ÜNİVERSİTESİ**
(Van) kuruluş: 2003
**ZONGULDAK
KARAELEMAN
ÜNİVERSİTESİ**
(Safranbolu) kuruluş: 2003

Çocuk ve mimarlık çalışma alanı, Mimarlar Odası'nın topluma ilişkilendirme kapsamında oldukça önemsendiği, mimarlığın meşru zeminini kazanabilmesinin dayanağı olarak görüldüğü bir etkinlikler bütünüdür. "Çocuk ve mimarlık", mimarlık kültürünün çocuk kültürü ile buluşmasını sağlayan bir aktarım projesidir. Proje; öncelikle çocukların, ardından geliştirilecek yöntem ve eğitim araçları ile eğitimcilerin eğitimini kapsamaktadır. Proje; tasarımın, tasarlamamanın değerini ve önemini kavramış, eleştirel düşünce sistemi geliştirebilmiş nesillerin var olmasını olanağın kılacak, destekleyecektir. Mayıs 2002'de Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin girişimiyle bir grup mimar, çocuk gelişimci ve heykeltıraş tarafından deneme etkinlikleri olarak başlanmış ve Temmuz 2002'de UIA Berlin 2002 Kongresi'ne katılmadan sonra selsefi tabanını, UIA Çocuk ve Mimarlık Çalışma Grubu tarafından yayımlanan "YAPILI ÇEVRE EĞİTİMİ REHBERİ"ne oturtulmuştur.

Çalışmanın temel amaçları şöyle sıralanabilir:

- Mimarlığın kendi kurgu ve kavramlarını çocuk diline çevirip onlara anlatmak ve anlattıklarını onlardan geri dinlemek, çocuk sadeliği ile gereksiz ayrıntılardan sıyrılıp mesleğe bakışı yenilemek,
- Algıları henüz şarlanmamış çocukların yaratıcılıklarını teşvik etmek, onlara söz ve ceylem hakkı vermek yoluyla çocuk kültürüne ve mimarlık kültürüne katkıda bulunmak,
- Çocuklarda kentlilik bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak.

Çalışmanın başlamasının ardından ilk yıl içerisinde gerçekleştirilen çeşitli atölye çalışmaları ve bir hafta süren bir yaz okulunun ardından edinilen birikimler "1000 Mimar 1000 Okulda" projesinde somutlanmıştır. Mart 2003'te ilan edilen ve Ekim 2003'te okul buluşmalarına başlanan 1000 Mimar 1000 Okulda Projesi, Ankara merkeze bağlı sekiz ilçede uygulanmak üzere MEB Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden onay almıştır. 2003-2004 eğitim ve öğretim yılı içerisinde 28 ayrı okulda 1300 çocuk ile buluşulmuş ve mimarlar tarafından mimarlığın ve kenti algılamaya dair projeler gerçekleştirilmiştir.

Projelerin temel amacı, kentlilik bilincinin geliştirilmesi ve mimarlık kültürünün yaygınlaştırılmasıdır. 2004-2005 öğretim yılında da çalışmalar yapabilmek için Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşülmüş ve olumlu yaklaşımları ile projeler geliştirmeye başlanmıştır. Ayrıca, çocuk gelişimci ve mimarlardan kurulu bir çalışma grubu, 1000 Mimar 1000 Okulda Projesi için eğitim kitleri hazırlama doğrultusunda çalışmalarını sürdürmektedir.

1000 Mimar 1000 Okulda Projesi'nde, kurumsal ortağımız olan Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi'nden (COKAUM) uzmanlar, okullarda uygulamak istediğimiz projelerin kurgulanması sürecinde mimarlar ve mimarlık öğrencileri ile tek tek ilgilenerek, projelerin çocuk merkezli olmasını ve çocuk katılımını gerçekleştirecek şekilde gelişmesini sağlamışlardır.

UIA 2005 İstanbul Kongresi'nde, çocuk ve mimarlık çalışmalarının, uluslararası ortamlara paylaşılmış ve projeyi geliştirecek yeni akılların belirlenmesi planlanmaktadır. Projenin kongreye aktarımının çok yönlü olması kurgulanmakta, atölye ve sergiler düzenlenmesi ve bunun yanı sıra çocukların da katılımının olduğu bildirilerin ortaya sunulması düşünülmektedir. Uluslararası kaynakların erişilebilirliğinin ve birikimlerin paylaşımının sağlanması ise yayın hedefleri olarak ortaya konmuş, bu yönde girişimlerde bulunulmuştur.

Çocuk ve mimarlık çalışmaları, mimarlığın kendini var etme sürecinin yeniden kurgulanmasını, toplum ile en temelde iletişime geçme yöntemini ve geleceğin kentlerinin ve kentlilerinin şekillendirilmesini barındırır. Bu çalışma aracılığıyla, duyarlı, düşünebilen ve sorgulayabilen, tasarıma ve çevreye değer veren bireylerin kendi özgün fikirleri, yapıtları ve görüşleri ile dünyaya katılabilmeleri için de birkaç adım atılmaktadır. Bu yüzden de; çocuklar için olduğu kadar, mimarlar ve mimarlık ortamı için de değerlidir. Projenin sürekliliği sağlanmak istediğiyle yaygın ve etkin politikalar geliştirilmeye çalışılmaktadır.

İlk tasarımcıya yaklaştıkça, mimarlığa da yaklaştığımızı düşünceyle...

MİMARLAR ODASI 50. YILINDA

MİMARLIK Uygarlıktır...

MİMARLIK TARİHİ;

Emeğin, Aklın ve Yaratıcılığın Tarihidir.

MİMARLIK Geleceği Tasarlamaktır...

Kendine, Kentine ve Mimarlığa Sahip Çık!

Çağdaş Kentler İçin **MİMARLIK**...

Sevgiyle Üretilen Mekânlar Barışçı Toplumlara Üretir...

Sağlıklı Yapı İçin **MİMARLIK!**

50 YILIN TANIKLIĞINDA

Mimarlar Odası Toplum Hizmetinde!

Toplum Hizmetinde Mimarlık!

tmmob mimarlar odası